T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

SİLOPİ ŞEHRİNİN FONKSİYONEL ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İsa KÖSEN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatih AYDIN

Karabük
EYLÜL/2019

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

SİLOPİ ŞEHRİNİN FONKSİYONEL ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İsa KÖSEN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatih AYDIN

Karabük
EYLÜL/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER 1
TEZ ONAY FORMU 3
DOĞRULUK BEYANI 4
ÖNSÖZ 5
ÖZ 6
ABSTRACT 7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ 8
ARCHIVE RECORD INFORMATION 9
KISALTMALAR 10
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI 11
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 12
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 12
GİRİŞ 13
1. BİRİNCİ BÖLÜM 15
ARAŞTIRMA SAHASININ FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ 15
1.1. Araştırma Alanının Coğrafi Durumu 15
1.2. Araştırma Alanının Jeolojisi 17
1.3. Jeomorfolojik Özellikler 20
1.3.1. Fiziki Coğrafya Özellikleri 20
1.3.2. Eğim 26
1.3.3. Bakı 29
1.4. İklim Özellikleri 33
1.4.1. Sıcaklık ve Buharlaşma 35
1.4.2. Yağış 41
1.4.3. Rüzgâr 45
1.4.4. Basınç Nem ve Bulutluluk 45
1.5. Hidrografya 47
1.6. Toprak ve Arazi Kullanımı 50
1.7. Biyocoğrafya Özellikleri 54
2. İKİNCİ BÖLÜM 55
BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ 55
2.1. Silopi'nin Kuruluşu ve Tarihi Özellikleri 55
2.2. Silopi'nin Yatay ve Dikey Gelişimi 56

2.3. Silopi'nin Nüfus Coğrafyası ... 62
2.3.1. Nüfus Durumu ... 62
2.3.2. Nüfus Hareketleri ... 69
2.3.2.1. Doğumlar ve Ölümler ... 69
2.3.2.2. Göçler ... 71
2.3.3. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı ... 76
2.3.4. Nüfusun Eğitim Durumu ... 79
2.3.5. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu ... 81
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ... 86
ŞEHİRSEL FONKSİYONLAR VE FONKSİYON ALANLARI ... 86
3.1. Fonksiyon Terimi ... 86
3.2. Silopi'nin Fonksiyonel Özellikleri ... 91
3.2.1. Tarım Fonksiyonu ... 91
3.2.2. Hayvancılık Fonksiyonu ... 95
3.2.3. Hizmet Fonksiyonu ... 100
3.2.4. Yönetim Fonksiyonu ... 101
3.2.5. Eğitim Fonksiyonu ... 106
3.2.6. Sağlık Fonksiyonu ... 112
3.2.7. Ulaşım Fonksiyonu ... 114
3.2.8. Ticaret Fonksiyonu ... 120
3.2.9. İnşaat Fonksiyonu ... 130
3.2.10. Sanayi Fonksiyonu ... 131
3.2.11. Turizm Fonksiyonu ... 132
3.3. Fonksiyonel Arazi Kullanımı ... 136
3.4. Silopi'nin Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri ... 140
SONUÇ VE ÖNERİLER ... 141
KAYNAKÇA ... 145
TABLOLAR LİSTESİ ... 154
GRAFİKLER LİSTESİ ... 156
RESİMLER LİSTESİ ... 157
HARİTALAR LİSTESİ ... 159
ÖZGEÇMİŞ ... 161

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İsa KÖSEN'e ait "***Silopi Şehrinin Fonksiyonel Özellikleri***" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	**İmzası**
Tez Kurulu Başkanı	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN	.....
Danışman Üye	: Prof. Dr. Fatih AYDIN	.....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ORAL	.....

Tez Sınavı Tarihi: 23. 09. 2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımda alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Adı Soyadı : İsa KÖSEN
İmza :

ÖNSÖZ

Ülkemizde 20. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte ortaya çıkan kentleşme hareketi hem kırsal kesimi hem de şehirleri etkilemiştir. Yerleşim yerleri hızla değişmiş, kırsal kesimdeki sosyal ve ekonomik organizasyonlar şehrin yaşam tarzına yenilmiştir. Kırsal kesimde aradığını bulamayan insanlar şehre göç etmeye başlamıştır. Silopi ve daha birçok il ve ilçe bu sürecin ürünüdür. Silopi de ulaşım fonksiyonuna bağlı olarak meydana gelen canlanma, sosyal ve ekonomik hayatı değiştirmiştir.

Ülkemizin önemli ulaşım yolları üzerinde yer alan Silopi, 1960'den önce küçük bir köy yerleşmesi iken, ekonomik fonksiyonlara bağlı olarak gelişmeye başlamış ve şehir kimliği kazanmıştır. Sahip olduğu özelliklerden dolayı şehirleşme sürecine girmiş bir yerleşme olan saha, bu nedenle dikkat çekmiş ve incelenmeye değer bulunmuştur. İlgili literatür ışığında, arazi çalışma ve gözlemleri ile meydana gelen değişmelerin analizi ve gelecekte olabilecek unsurların izahı, coğrafi bir yaklaşım ile ele alınmıştır. Olaylar beşerî coğrafya sistematiği içerisinde değerlendirilip analizler yapılmaya çalışılmış, konulara yaklaşımda ve çözüm önerilerinde insan-mekân ilişkisi ön planda tutulmuştur.

Bu araştırtma için beni yönlendiren, çalışmanın her aşamasında yanımda olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Fatih AYDIN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Eserin ortaya çıkmasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Mücahit COŞKUN, Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR, Doç. Dr. Osman ÇEPNİ, Prof. Dr. Turhan ÇETİN ve Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ORAL hocalarımıza içtenlikle teşekkür ediyorum.

Aynı zamanda tezin hazırlanması ve verilerin toplanması sürecinde yardımcı olan dostum Cesur ÇEVİK ve kardeşim Davut KÖSEN'e, moral ve desteklerinden dolayı Uğur ÖZEL ve Hozan YALVAÇ'a teşekkür ediyorum.

İsa KÖSEN

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Silopi şehrinin fonksiyonel özelliklerini coğrafi faktörler ile bağlantılı şekilde incelemek, değerlendirmek, sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Bu kapsamda Silopi şehrinin fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri incelenmiş ve fonksiyonel özellikleri ortaya konulmuştur. Şehirsel gelişim de değişim sürecinin doğru bir şekilde analiz edilmesi için TÜİK verileri başta olmak üzere MTA, Harita Genel Komutanlığı ve İlçe Tarım Müdürlüğü gibi kurum ve kuruluşlardan alınan veriler kullanılmış ve sahada yapılan gözlemlerle birlikte yorumlanmıştır. Silopi şehrinin kuruluşu milattan önceye dayanmaktadır. Şehrin kuruluş yerinin belirlenmesinde su kaynaklarına yakınlık ve güvenlik ön plana çıkmaktadır. Osmanlı zamanında bir nahiye olarak varlığını sürdüren Silopi, 1960 yılında ilçe statüsü kazanmasıyla önce Mardin'e daha sonra 1990 yılında yapılan yasal düzenleme ile Şırnak iline bağlanmıştır. 1960 yılında yalnızca 957 nüfusa sahip olan Silopi, 1990 yılında 23,430, 2000 yılında 51,199 ve 2018 yılında ise 94,174 kişiye yükselmiştir. 1960-1990 yılları arasında şehirde tarım ve hayvancılık fonksiyonları öne çıkarken, 1990 yılından sonra Habur sınır kapısının devreye girmesi ile sağlanan ticari canlılık ulaşım fonksiyonun gelişmesini sağlamıştır. Bu sürecin bir sonucu olarak şehrin yakın çevresindeki kırsal alanlar başta olmak üzere dışardan şehir merkezine yönelik göçlere neden olmuştur. Refah seviyesinin yükselmesi ve sağlık şartlarında meydana gelen iyileşmeler ile doğum oranlarının da artması göçlerle beraber şehirsel nüfusun hızla büyümesini sağlamıştır. Nüfus artışına bağlı olarak başta tarım arazileri olmak üzere şehirde arazinin amaç dışı kullanımı artmış, konut sorunu ortaya çıkmış ve kaçak yapılaşma meydana gelmiştir. Bu durum şehrin batıda Yenişehir ve Doğuda Şehit Harun Boy mahallerine doğru yatay yönde gelişim göstermesine neden olmuştur.

Çalışma sonuçlarına dayanarak şu önerilere yer verilmiştir: Habur sınır kapısının dışında farklı alternatiflerin belirlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Silopi'nin verimli tarım ovalarına sahip olmasından dolayı özellikle bu alanların yerleşmeye açılmasının engellenmesi, sulamalı tarım geliştirilmesi ve çiftçinin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Nüfusun artmasına bağlı olarak Silopi şehrinde meydana gelen çarpık kentleşme, katı atık sorunu, kanalizasyon ve alt yapı gibi sorunların çözümü için uygulanabilir şehir planları hazırlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Silopi Şehri, Fonksiyon, Mülkiyet, Kalkınma, Habur, Coğrafya

ABSTRACT

The aim of this study is to examine, evaluate and identify issues with the relation between functional characteristics of Silopi and geographical factors hence provide solutions. In this context, physical and human geography features of Silopi city were examined and functional features were revealed. In order to analyze accurately the alteratiom process in urban development, the data obtained from Turkey Statistics Institute, Mineral Research and Exploration Institute, General Command of Mapping and District Directorate of Agriculture were used and interpreted together with the observations which made in the area. The foundation of Silopi city is based on BC. Determining the location of the city is related to proximity to water resources and security priority. Silopi city, where continued its existence as a sub-district during the Ottoman period, was first connected to Mardin and then to the province of Şırnak city with the legal arrangements made in 1990 when it gained the status of district. Once it was only 957 inhabitants in 1960, the population of Silopi city increased to 23,430 in 1990, 51,199 in 2000 and 94,174 in 2018. While agriculture and animal husbandry functions came to the forefront in the city between 1960-1990, the commercial vitality provided by the Habur Border after 1990 enabled the transportation function to improve.

As a result of this process, it has caused migrations from outside to the city center, especially in rural areas in the vicinity of the city. The increase in welfare placement and improvements in health conditions which run up in birth rates have led to the rapid growth of the urban population with migration. Due to the increasing population, the use of land in the city, especially agricultural lands, has swell and housing problem has emerged also illegal construction has occurred. This situation caused a developing horizontally towards Yenişehir in the West and Martyr Harun Boy Town in the East. By the results of the study, following suggestions were made: Different alternatives except Habur Border should be identified and developed. As Silopi has fertile agricultural plains, it is especially necessary to prevent these areas from settling, to develop irrigation and to raise awareness of the farmers. Owing to the increase in population, applicable city plans should be prepared for the solution of problems such as skew urbanization, solid waste problem, sewage system and infrastructure in Silopi city.

Keywords: Silopi City, Function, Property, Development, Habur, Geography

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Silopi Şehrinin Fonksiyonel Özellikleri
Tezin Yazarı	İsa KÖSEN
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Fatih AYDIN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	23/09/2019
Tezin Alanı	Coğrafya Anabilim Dalı
Tezin Yeri	Karabük Üniversitesi
Tezin Sayfa Sayısı	161
Anahtar Kelimeler	Silopi Şehri, Fonksiyon, Mülkiyet, Kalkınma, Habur, Coğrafya

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Functional Features of Silopi City
Author of the Thesis	İsa KÖSEN
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Fatih AYDIN
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	23/09/2019
Field of the Thesis	Department of Geography
Place of the Thesis	Karabük University
Total Page Number	161
Keywords	Silopi City, Function, Property, Development, Habur, Geography

KISALTMALAR

MTA **:** Maden Tetkik Arama

KAR-KEY **:** Karadeniz Elektrik Üretim A.Ş.

BOTAŞ **:** Boru Hatları İle Petrol Taşıma A.Ş.

ŞIRGEV **:** Şırnak Geliştirme Vakfı

KSS **:** Küçük Sanayi Sitesi

OSB **:** Organize Sanayi Bölgesi

CBS **:** Coğrafi Bilgi Sistemleri

DEM **:** Digital Elevation Model

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Bir bölgenin veya bir şehrin coğrafi anlamda doğru tanımlanması gerek o bölgenin gelişimi, gerekse o bölgede yaşayan topluluğun yaşamsal fonksiyonlarını daha doğru bir şekilde düzenlenmesine katkı sunabilmektedir. İnsanlar ister devamlı ister geçici, ister münferit, isterse toplu bir halde; ne şekilde yerleşmiş bulunurlarsa bulunsunlar, içecek, yiyecek ve diğer gereksinimleri zoruyla yerleştikleri ve ihtiyaçlarını karşılayan yere ve çevresine az çok bağlıdır. İnşa ettikleri mesken şekillerinde olduğu kadar, yerleşme yerinin seçilmesinde, yerleşmenin teşekkülünde, şeklinde ve gelişmesinde, bu yer ve çevre coğrafi şartların etkisi altındadır (Tanoğlu, 1969, s.212).

Fonksiyonlar; nüfus yapısı, iş bölümü, meslekler, ekonomik faaliyetler, yerleşme tarzı ve mesken tiplerinin yanı sıra şehirlerden oluşmaktadır. Her ne kadar yerleşme şekilleri, kırsal ve kentsel olarak iki gruba ayrılsa da bu iki büyük sistemi birbirinden ayırmaya yarayan, daha doğrusu köyün nerede bittiği ve kentin nerede başladığı sorusuna cevap oluşturacak birtakım kesin kriterler ve belirleyiciler bulunmaktadır (Doğanay, 1997). Bu nedenle coğrafi bir bölgenin veya bir şehrin fonksiyonel özelliklerinin doğru tanımlanabilmesi kritik bir önem taşımakla beraber zaman zaman bu konuda güçlüklerle karşılaşılabilmektedir. Bu anlamda hem Silopi ilçesinin fonksiyonel özelliklerinin doğru tanımlanması hem de ilgili literatüre katkı sunması açısından bu çalışma önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı Silopi ilçe merkezinde yaşamakta olan nüfusun özelliklerine bağlı olarak oluşan yerleşmeler ve bu yerleşmeleri etkileyen fiziki ve beşeri faktörleri incelemektir. Bu kapsamda araştırma sahasında yaşayan nüfusun ekonomik karakterini ortaya koymak ve sonuçta bu çalışma sahasının gelişmişlik düzeyini coğrafi faktörler ile bağlantı içinde ele almaktır. Bu kapsamda çalışma sahasında aşağıda verilen sorulara yanıtlar aranmıştır.

Araştırma soruları şu şekildedir;

- Silopi şehrinin ortaya çıkış sebepleri nelerdir?
- Şehrin kuruluş ve gelişiminde etkili olan fonksiyonel özellikler ve bunların etki derecelerinin oransal dağılımları nasıldır?

- Şehrin gelişiminde fiziki ve beşeri faktörlerin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
- Silopi şehir planı ve şehrin gelişim yönleri nelerdir?
- Silopi şehrinde yaşanan çevresel sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?
- Silopi'nin şehirsel gelişimi ve kalkınması için yapılması gerekenler nelerdir? Çözüm önerileri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma temel araştırma türlerinden durum çalışması kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada öncelikle ilgili alan yazın incelenmiş ve konu ile ilgili temel kaynaklara ulaşılmıştır. İkinci aşamada Silopi şehri ile ilgili temel haritalar yapılmıştır. Çalışma alanının yorumlanmasını ve okunmasını kolaylaştıracak olan bu haritalar Arc GIS 10.1 programından faydalanılarak hazırlanmıştır. Harita Genel Komutanlığından elde edilen 1/50000 ölçekli topoğrafya haritalardan ve DEM verilerinden yararlanarak sahanın fiziki haritaları oluşturulmuştur.

Coğrafyanın temel yöntemlerinden biri olan gözlem metodu ile sahada incelemeler yapılmış ve veriler birincil elden toplanmıştır. Silopi şehriyle ilgili verilerin bir kısmı birçok resmi kurumdan talep edilerek temin edilmiştir. Bu kurumlar Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası, Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Tarım Müdürlüğü, Maden Tetkik ve Arama ve Devlet Su İşleridir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma alanında arazi gözlemleri ve verileri elde edilirken çeşitli problemle karşılaşılmıştır. Bununla birlikte TÜİK'ten sınırlı sayıda veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler genellikle nüfus ile ilgili verilerdir. Elde edilen bazı verilerin ise ilçenin tamamına (kırsal kesim dahil) ait olduğu görülmektedir. Ayrıca belediyeden alınan bilgi çerçevesinde kaçak yapılaşmanın olduğu belirtilmiştir. Bu da yerleşim yeri açısından sağlıklı veriler elde edilmesini engellemektedir. Arazi çalışmaları sırasında çeşitli noktalarda fotoğraf çekme yasakları da çalışmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Ayrıca Silopi'de alınan′ güvenlik tedbirleri kapsamında varlığı bilinen askeri ve emniyet birimlerine ait veriler paylaşılmamaktadır. Silopi'de bulunan kışla ile ilgili bu nedenle bir değerlendirme yapılamamıştır.

GİRİŞ

Fonksiyon; işlev ve görev kelimelerinin eş anlamlısı olup, herhangi bir nesne veya yerleşmenin sahip olduğu işlevleri ifade eder (Deniz, 2002, s.96). Coğrafi terim olarak fonksiyon; bir yerleşmenin gelişmesini, büyümesini sağlayan sosyal ve ekonomik faaliyetlerdir. Bir şehrin gelişmesini sağlayan kaynakları belirtir. Şehirsel fonksiyonlardan bahsetmeden önce şehir kavramını açıklamak ve inceleme alanının bu tanımlar içerisindeki yerini belirlemek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Doğanay (1983, s.83) tarafından şehir fonksiyonu; "şehrin ortaya çıkışını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan faaliyetler" olarak ifade edilmiştir. Tümertekin (1973: 43) ise, aynı terimi şehrin varlığını ve gelişmesini mümkün kılan, hayatiyeti için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetler şeklinde tanımlamıştır.

Şehir fonksiyonları; nüfus yapısı, iş bölümü, meslekler, ekonomik faaliyetler, yerleşme tarzı ve mesken tiplerinden oluşmakta olup çok karmaşık bir özellik taşıyabilmektedirler. Her ne kadar yerleşme şekilleri, kırsal ve kentsel olarak iki gruba ayrılsa da bu iki büyük sistemi birbirinden ayırmaya yarayan, köyün nerede bittiği ve kentin nerede başladığı sorusuna cevap oluşturacak birtakım kesin kriterler ve belirleyiciler ortaya koymak çok güç olabilmektedir (Doğanay, 1997). Kır-Şehir ayrımında farklı kriterler denenmiş ancak bunlar içerisinde en çok kullanılan nüfus kriteri olmuştur. 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu'na göre nüfusu 2,000 kişiye kadar olan yerleşmeler köy, 2,000-20,000 arasında olanlar kasaba ve 20,000 fazla olanlar şehir yerleşmeleri olarak belirlenmiştir. Tümertekin'e (1965, s.2) göre; kır yerleşmelerini karakterize eden ziraat fonksiyonu 10,000'den az nüfuslu yerleşmelerde hâkim durumdadır. Buna karşılık 10,000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde ise ziraatın hem önemi azalmakta hem de diğer şehirsel fonksiyonlar kendilerini hissettirmeye başlamaktadır. Özgür (1996, s.31-32) ise 10,000 nüfus kriterinin özellikle yeni yönetim fonksiyonu kazanmış yerleşmelerin kır-şehir ayrımında standart olamayacağını belirtmiştir. Şehir-kır ayrımında 20,000 nüfus kriterinin kullanılmasının uygun olacağını savunan coğrafyacılar da mevcuttur. Özçağlar (1997: s.9), Türkiye'de bir yerleşmenin şehirsel özellikler kazanması için 20,000 nüfusun üzerinde olması gerektiği görüşündedir.

Araştırma sahamızı oluşturan Silopi şehri, Türkiye-Irak transit ticaret yolu üzerinde yer alması ve bu ulaşımın şehrin merkezinden geçmesi, Silopi şehrinin

gelişmesini teşvik eden faktörlerden birisi olmuştur. Bunun yanı sıra 1990-2000 yılları arasında özellikle Habur sınır kapısının devreye girmesi, ticaretin canlanması, yönetim fonksiyonunun gelişmesi ile beraber Silopi Şehri hızlı bir şehirleşme süreci yaşamıştır. Şehirleşme sürecinde hızlı nüfus artışı ve özellikle yakın çevrede gelen göçler başta olmak üzere il dışından da göç almıştır. Bu da 1990 yılında 23,430 olan şehirsel nüfusun 2010 yılında 73,603 ve 2018 yılında ise 94,174 yükselmesini sağlamıştır. Silopi şehri günümüzde de hala önemli bir ulaşım ve ticaret şehri fonksiyonuna sahiptir. Silopi şehrinin özellikle yatay yönde gelişim göstermesi ve yerleşme açılan alanların kısıtlı olması çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle verimli tarım alanlarının yerleşme açılması bu sorunların başında gelmektedir. Silopi şehirsel gelişimi ve fonksiyonel özellikleri yanında planlamadan kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca Silopi şehrinin gelişimi coğrafi yönden ele alınmış ve ikisi arasındaki ilgi kurulmaya çalışılmıştır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

1.1. Araştırma Alanının Coğrafi Durumu

Silopi şehri, 37°31′ kuzey enlemi ve 42°28′ doğu boylamı arasında bulunmaktadır. Rakımı 510 m'dir. Şehrin iki farklı coğrafi bölgede toprakları bulunmaktadır. Silopi şehrinin topraklarının güney ve güneybatı kesiminin büyük bir bölümü Güney Doğu Anadolu Bölgesinde yer alırken; kuzey ve kuzeydoğudaki toprakları ise Doğu Anadolu Bölgesinde kalmaktadır.

Çalışma sahasının Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kalan bölümü kısmen düzlük olan Silopi Ovasından oluşmaktadır. Kuzey ve kuzeydoğudaki topraklarını Cudi Dağları oluşturur.

Harita 1: Silopi'nin (Şırnak) Lokasyon Haritası

Çalışma sahasının toplam alanı 7.172 km²'dir. Silopi; kuzeyde Şırnak ili, kuzeydoğuda Uludere, batıda Cizre ilçesi ile güneyde Suriye ve Irak devletleriyle çevrilidir.

Silopi şehrinin kuzeyi ve kuzeydoğusu dağlık bir alana sahiptir. İlçe merkez yerleşkesinin kuzeyi ve kuzey batısı kademeli olarak yükselirken, güney kısmı düz bir ova olarak göze çarpmaktadır. Özellikle Dicle ve Habur çayının kesiştiği noktalar Silopi Ovasının yükseltisi en az olan yerleridir.

Şehrin kuzey kısmını Cudi Dağı kaplamaktadır. Bu dağın zirvesi 2114 metredir. Bu yükseklik özelliğiyle Silopi Ovasına hâkim konumdadır. İlçe merkezinin buraya kurulmasının esas sebebi de budur.

Fotoğraf 1: Silopi Şehri

1.2. Araştırma Alanının Jeolojisi

Çalışma sahasının yer aldığı Güneydoğu Anadolu bölgesinde, otokton kaya birimlerini temsil eden Güneydoğu Anadolu otoktonu aynı zamanda Arap platformunun kuzey uzantısıdır. Güneydoğu Anadolu otoktonu, Prekambriyen-Kuvaterner yaşlı genelde platform tipi çökellerden oluşur. Çalışma alanında, altta Cudi grubunun üst kesimini oluşturan Orta Jura-Erken Kretase yaşlı Lat Dağı formasyonu, Apsiyen-Erken Santoniyen yaşlı Mardin grubu ve Kampaniyen yaşlı Adıyaman grubu bulunmaktadır. Mardin grubuna ait Senomaniyen yaşlı Derdere formasyonu ve Adıyaman grubuna ait Kampaniyen yaşlı Ortabağ formasyonu ile Geç Kampaniyen

yaşlı Saymdere formasyonu yer yer ayırtlanmıştır. Sayındere formasyonu üzerinde uyumlu olarak Geç Kampaniyen-Erken Maastrihtiyen yaşlı Bozova formasyonu, Bozova formasyonu üzerinde ise uyumlu olarak Orta Maastrihtiyen yaşlı Üçkiraz formasyonu izlenir. Üçkiraz formasyonu üzerinde ise uyumlu olarak Orta-Geç Maastrihtiyen-Paleosen yaşlı Germav formasyonu yer almaktadır. Germav formasyonu üzerinde ise uyumsuz olarak, Eosen yaşlı Midyat grubu, bunlarında üzerinde uyumsuz olarak Orta-Geç Miyosen yaşlı Şelmo formasyonu bulunmaktadır. Araştırma sahası olan Silopi'de de bu formasyonlardan Alüvyon, Şelmo ve Lahta formasyonları yer almaktadır (MTA 1/10000 Cizre N49, s.12).

Cizre'nin güneydoğusunda Silopi bölgesi ve çevrelerinde görülen Neojen serileri konglomera ve Grek serilerinden ibarettir. Genellikle alt kısımları kısmen denizel, üst kısımları karasal fasiestedir (Altınlı, 1966, S.8). Bazaltik yaygılar Cizre'nin doğusuna kadar devam eder ve Cizre'nin doğusundan Silopi ovasına kadar geniş eski alüvyon düzlüklerine yerini bırakır (Arınç, 2011, s.435).

Silopi bölgesi ve çevrelerinde görülen seriler konglomera ve Grek serilerinden ibarettir. Genellikle alt kısımları kısmen denizel, üst kısımları karasal fasiestedir. Alt kısımlarda miyosenin kireçtaşları, Pliyosen ve bazı yerlerde Kuvaterner dönemlerini kapsayan üst düzeylerde kumlu, çakıllı tabakalar yüzeylenir (MTA, 1961, s. 13).

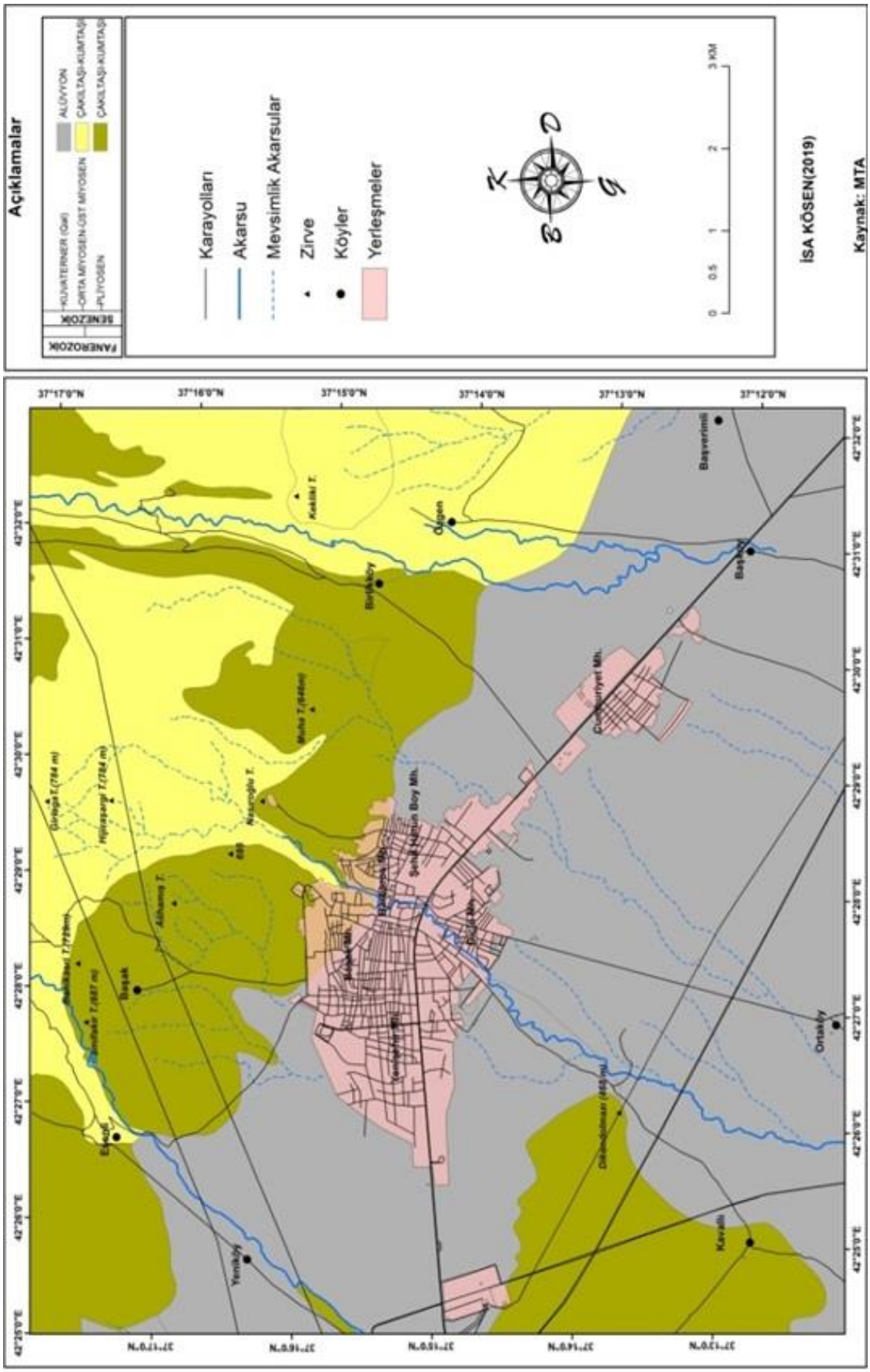

Harita 2: Silopi'nin Jeoloji Haritası

Genelde karasal kırıntılı kayalardan oluşmuştur, ince-orta-kalın, yer yer çapraz tabakalı, kırmızı, kızıl kahve, gri, yeşil, yeşilimsi gri, alacalı renkli, konglomera, kumtaşı, miltaşı, şeyi, çamurtaşı ardalanmasından oluşmaktadır. Formasyonun alt kesiminde yer yer beyaz renkli jips seviyeleri izlenebilmektedir. Kırıntılıların birbirlerine göre oranı yöreden yöreye değişmektedir. Birimde bazen kumtaşı egemen kaya türü iken bazen konglomeralar egemen kaya türüdür. Alt ilişkisi genelde uyumsuz olan Şelmo formasyonu bazen Fırat formasyonu ile olan ilişkisi uyumluluk göstermektedir. Çalışma alanında, Pliyo-Kuvaterner yaşlı kırıntılı kayalardan oluşan Lahta formasyonu, eski akarsu çökelleri, alüvyon yelpazeleri, bazaltlar ve alüvyonlar en genç kaya birimleridir. Alüvyonlar ise Çakıl, blok, kum ve şiltlerle temsil edilmektedir (MTA 1/10000 Cizre N49, s.13).

Harita 2 incelendiğinde; Silopi şehrinde hemen hemen bütün alan eski alüvyonlarla kaplanmıştır. Yerleşmeler genel olarak bu eski alüvyonlara kurulmuştur. Silopi şehrinin kuzeyinde Lahta ve Şelmo formasyonları bulunmaktadır. Lahta formasyonu kısmen Başak ve Barbaros mahallesinin kuzeyinde görülmektedir. Şelmo formasyonu ise Gürcün Deresi'nin batısından dereyi takip ederek şehre doğru uzanmaktadır.

1.3. Jeomorfolojik Özellikler

Yerkabuğu üzerinde görülen topografik şekillerin oluşumu; yapının rolü, süreç ve etkenler ile zaman faktörünün karşılıklı etkileşimi sonucu gelişme göstermektedir (Erinç, 2000, s.3). Bu çerçevede çalışma sahası olan Silopi'de jeomorfolojik birimler bakımında dağ, ova, plato, vadi, vadi tabanı ve karstik şekillere bağlı olarak çok fazla jeomorfolojik yer şekilleri bulunmaktadır.

1.3.1. Fiziki Coğrafya Özellikleri

Kayaçların primer ya da sekonder yapıda olması jeolojik mazideki değişimle meydana gelen tabakaların zamanla gelişimi ve değişimi şeklinde olmaktadır. Bu durum litolojik birimlerin jeomorfolojik unsurlar üzerindeki etkisini artırmaktadır. Alanın en yüksek zirve kısmı çalışma alanın kuzeyinde yer alan Cudi dağı oluşturmaktadır. Bu dağlık alanda yükselti 2100 metrenin üzerine çıkmaktadır. Bu zirve noktalarına doğru bölgenin yarı kurak olmasından ötürü aşınım yüzeylerine rastlanılmaktadır.

Araştırma alanımız ve yakın çevresi Türkiye'nin Neotektonik geçmişi açısından önemli bir konumda yer almaktadır. Herhangi bir bölgede meydana gelmiş olan son tektonik rejim değişikliğinden günümüze kadar geçmiş olan zaman içerisindeki tektonizmanın tümüne Neotektonik (Yeni tektonik) denir (Elçi, 2019, s.10). Güneydoğu'da Orta Miyosen (Serravaliyen) esnasında Çüngüş havzasının kapanmasıyla Arabistan-Avrasya çarpışması başlamış ve bu çarpışma sonucu oluşan bir Anadolu bloğunun batıya kaçmaya başlaması ile parçalanmaya başlayan Türkiye orojenik yapısı Paleotektonik evrimini tamamlayarak Arabistan-Avrasya çarpışmasının dikte ettiği Neotektonik döneme girmiştir (Bayrakdar, 2019, s.1-2).

Kıvrımlaşma esnasında, kıvrım eksenlerinin dik gelen yani kesen akarsuları aşındırmalarını sürdürmüşlerdir ve ilk aşınımlar sonucunda aşınım yüzeyleri oluşuncaya kadar bu aşınıma birçok faktör etki etmiştir. İlk aşınımın yüzeyleri meydana geldikten sonra, gençleşme neticesinde, aşınım yüzeylerinde parçalanmaya başlamış ve hatta yarılmalar başlamıştır. Bu nedenle aşınım ilerlemesine bağlı olarak ikinci aşınım yüzeyleri de gelişmeye başlamıştır. Suriye düzlükleriyle başlayıp kuzeyini oluşan tepelik ve dağlık alanlar ile Türkiye-Suriye sınırında içerisinde bulunan Silopi Ovası Kuvaterner ve Pliyo-Kuvaterner'den gelen alüvyal dolguları ile oluşmuştur.

Yüksekliği yaklaşık 400 ile 800 m arasında olan Silopi Ovasının kuzey-güney yönlü yüksekliğinin Güney'e doğru alçalan ve bu güney alanlarda çok az bir eğime sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma alanın da çok çeşitli vadi türleri bulunmaktadır. Bunun nedeni ise hem jeomorfolojik hem de jeolojik zamanlardaki oluşumlara sahip olmasıdır. Bu alanlarda çentik vadi, kuru dere veya mevsimlik akarsulara bağlı olarak oluşmuş vadilerdir.

Morfolojik anlamda ova; değişik yüksekliklerde bulunan, akarsularla fazla yarılmamış olan düzlüklere denir (Ardos, 1995, s.9). Silopi Ovasında gelişen vadi yarıntılarının da derinlikleri az olmakla birlikte genişliklerinin çok fazla olduğu söylenebilir. Mevsimlik akarsular neticesinde yağışlı zamanlarda akışa geçen ve yazın yağışın azalmasına bağlı olarak kuruyan bu vadiler derine doğru aşınım gösterememişlerdir.

Ovada bulunan akarsuların kuzeyde bulunduğu yukarı kesimlerinde vadiler bulunmaktadır. Bu vadide akarsu akmakta olup çok dik yamaçlara sahiptir. Bu

yamaçların eğim %50-60 arasında değişmektedir. Çalışma alanının kuzeyinde bulunan dağlık ve tepelik alanlarda ise vadiler derin değillerdir. Fakat eğimleri oldukça fazladır; vadi tabanı düzlükleri gelişme göstermemiştir.

Ovalık alanlar, Cizre ve Silopi ilçelerinde 340 ile 600 m arasında yükseltide ve yaklaşık 12.000 ha genişlikteki bölgeyi kapsar. Cudi Dağının güneyinde, Cizre ve Silopi ovalarının Suriye ve Irak'a sınır oluşturan kesiminde; batıda *Kasrik* ile doğuda Habur sınır kapısı arasında yer alır. Batıdaki Dicle Nehri doğusundaki Hezil Çayı ile bunların feyezan alanlarından ibarettir. Güneye doğru alçalan Cizre ve Silopi ovaları bu iki akarsuyun kesiştiği noktada en aşağı seviyeye ulaşır (Şırnak Envanteri, 1990, s. 26.) Ovada bulunan akarsuların kuzeyde bulunduğu yukarı kesimlerinde vadiler bulunmaktadır. Bu vadide akarsu akmakta olup çok dik yamaçlara sahiptir. Bu yamaçların eğim %50-60 arasında değişmektedir. Çalışma alanının kuzeyinde bulunan dağlık ve tepelik alanlarda ise vadiler derin değillerdir. Fakat eğimleri oldukça fazladır; vadi tabanı düzlükleri gelişme göstermemiştir.

Uygarlıkların kavşağında yer alan Cizre-Silopi Ovası, Cizre-Zaho karayolundan güneye doğru uzanan; Dicle, Doğu Habur ve Hezil nehirlerinin sınırlarını belirlediği üçgen bir alan şeklinde uzanmaktadır. Adı geçen nehirler, aynı zamanda Türkiye'nin Suriye ve Irak'la olan uluslararası sınırlarını da oluşturmaktadırlar Cizre-Silopi Ovası'nın ekonomik önemi, bölgenin coğrafi konumu ve barındırdığı coğrafi özelliklerle doğrudan ilişkilidir. Cizre-Silopi Ovası hakkında belirtilmesi gereken en önemli nokta, bölgenin Cudi ve Cebel Abyad gibi sıradağlar arasında uzanmasıdır. Bir anlamda koridor sayılabilecek bu alan, batıya doğru Tur Abdin Dağı'nın önünden devam edip Mardin Bölgesi'ne kadar uzanmaktadır. Bu özelliği ile de ulaşım açısından ve ova içinde Dicle Nehri'nin akış hızının azalıp geçişlere olanak sağlamasından dolayı önemli bir konuma bürünmüştür. Anadolu ile Mezopotamya kültürlerinin buluştuğu, kaynaştığı ve etkileşmelerin yoğun olduğu bir alanda bulunan Cizre-Silopi Ovası, bu nedenlerle antik dönemden beri varlığı bilinen çok önemli doğu-batı yönünde uzanan ticaret yollarını içinde bulundurmaktaydı (Kozbe ve Akarcan, 2008, s. 48-49).

Nerdüş çayı araştırma alanımızın batısındaki dağlık bölgelerde (Cudi Dağı), Orta Miosen ve Pliyokuaternere ait kireçtaşlarını derin bir şekilde çentikler ve yarma

vadiler oluşturur. Güneye doğru eğimin azalmasına bağlı olarak menderesler çizerek daha geniş tabanlı vadiler oluşturur (Elçi, 2019, s.37).

Fotoğraf 2: Cudi Dağına Güneyden Bir Bakış

Dağlık alanlara bakıldığında; Suriye düzlüklerinden başlayarak çalışma alanın kuzeyinde bulunan Cudi ve Zehir Dağları'na kadar uzanan düzlükleri bu dağlar sonlandırmaktadır. Bu dağların yükseltileri 1600 metreden fazladır. Silopi şehrinin Kuzey sınırını bu dağların etekleri oluşturmaktadır.

Silopi şehrinde en önemli dağlık yapıyı, ilçenin kuzeyini kaplayan Cudi Dağı silsilesi oluşturmaktadır. Bu dağlık alanın yükseltisi 420 metre ile 2114 metre arasında değişmektedir. Bu dağ silsilesi Cizre Kurtuluş köyünden başlar, Irak sınırına kadar devam eder. Cudi dağı aynı zamanda Doğu ve Güneydoğu Bölgesinin sınırlarının bir kısmını oluşturur. Dağın en yüksek noktasını 2114 metre yükseltiyle bulunan Helanipir Tepesi oluşturmaktadır. İlçenin özellikle Kuzeybatısında Cudi Dağı eteklerinde kurulan yerleşme alanlarında yükselti 800-900 metreler aralığına kadar çıkmaktadır.

Mezozoik (İkinci) zamana ait tortul kütlelerin üstünde yükselen Cudi dağı, daha genç kalkerlerden oluşmuştur. Cudi dağının doğu kesiminden geçen doğu-batı doğrultulu kırık (Fay) çizgisi bu kesime oldukça sarp ve engebeli bir görünüm verir. Dağ Güneye doğru alçalır. Bazı kaynaklara göre; Cudi Dağı sönmüş bir volkanik dağ silsilesi olup iki krater ağzı bulunmaktadır. Dağın batısında alt kısımlarda erozyondan dolayı aşınmış çıplak araziler bulunur (Şırnak İli ve İlçeleri Geliştirme Vakfı, 1990, s.60).

Şehrin genel fiziki özellikleri kuzeyden başlayarak güneye doğru inildikçe yükseltinin ve jeomorfolojik birimlerin değiştiği görülmektedir. Kuzeyde 1600 metrelerden başlayan yükselti Güney'e inildikçe 300 metrelere kadar düşmektedir. Silopi şehrinin yükseltisi ise 400 ile 450 metre arasında olup ovaya kurulmuştur.

Fotoğraf 3: Cudi Dağı Üzerinde Bir Plato Örneği

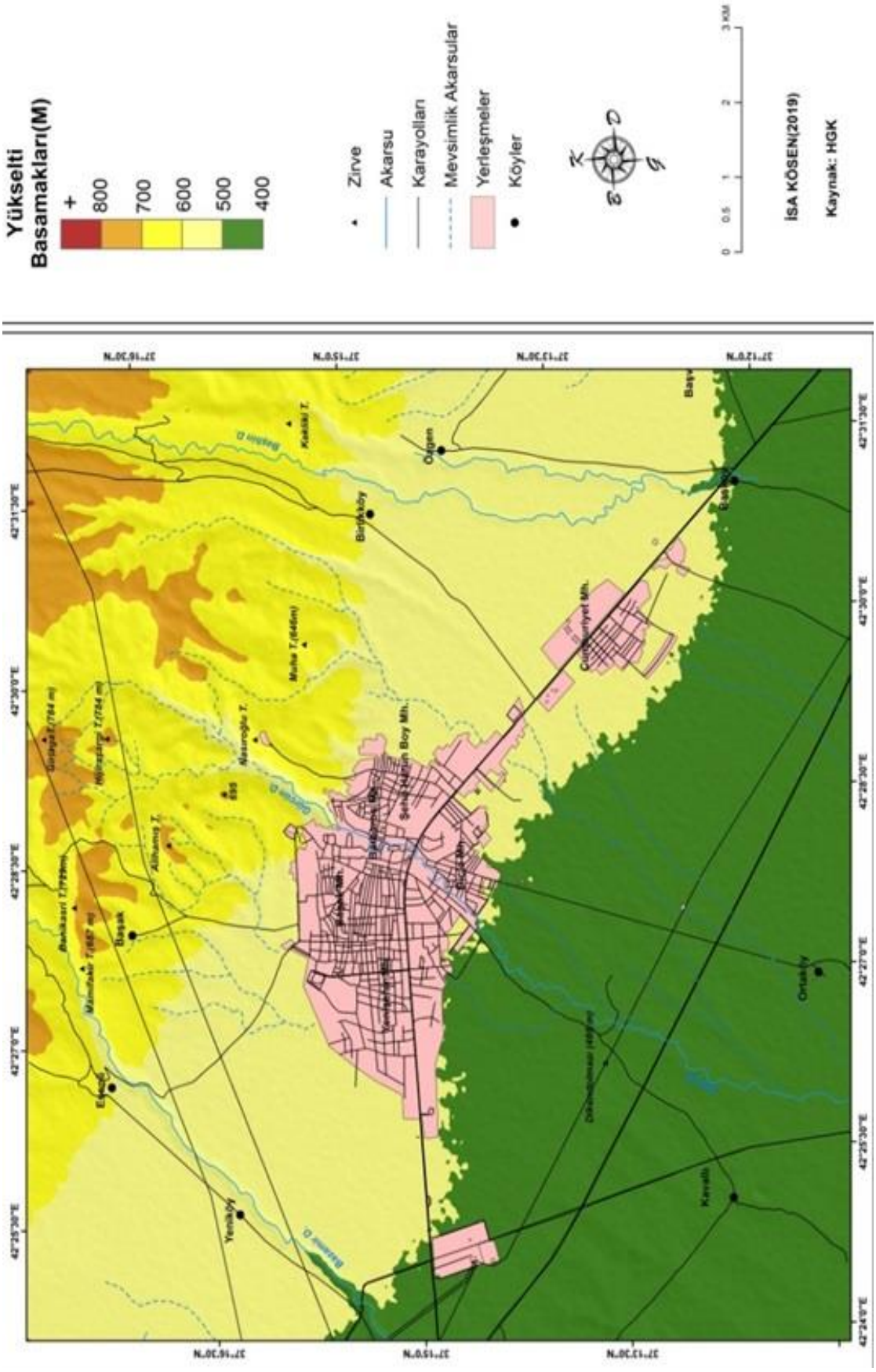

Harita 3: Silopi'nin Fiziki Haritası

Silopi şehrinin topoğrafyasına bakıldığında; engebesiz ve düz bir topoğrafyaya sahip olduğu söylenebilir. Üç ağaç yerleşmesinin kuzeyinden başlayıp Esenli, Çalışkan köyleri boyunca bir çizgi halinde düşünülürse güneyinde kalan kısmının oldukça düz bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu yerleşmelerin kuzeyine bakıldığında ise engebeli alanların olduğu görülmektedir. Bu alanlarda topoğrafyanın engebeli olması yerleşmeleri etkilemiş ve yerleşmelerin seyrek olmasına neden olmuştur.

Tablo 1: Yükselti Basamaklarına Göre Alanların Dağılımı

Yükselti Basamakları(m)	Alan(Hektar)	Yüzdesi(%)
400	3742	20.8
500	6080	33.8
600	3492	19.4
700	2910	16.2
701+	1748	9.7

Kaynak: DEM' den sayısallaştırılarak üretilmiştir.

Silopi şehri yerleşim sahası güneyde Bostancı kuzeyinden başlayarak kuzeydeki tepe ve sırt bölgelerine doğru yayılış göstermektedir. Şehrin ilk nüvesi oluşturan Karşıyaka ve Yeşiltepe mahalleleri bir sırt üzerine ve su kaynaklarına yakın bir alanda kurulmuştur. Yerleşme aynı zamanda sırtları ve tepeleri birbirinden ayıran akarsu vadilerinin içlerine doğru sokulmuştur. Bunlardan en önemlisi Gürcü Deresidir. Yükselti basamaklarına tablo 1 baktığımızda 500 metre ve altında yükseltiye sahip alanların % 50 fazla olduğu görülmektedir. Bu da özellikle şehrin güney, doğu ve batı yönlerinde tarımsal faaliyetlerin yapılmasını kolaylaştırmıştır. Nitekim şehrin kuzeyine doğru gidildikçe gerek yükselti ve eğim artması ve gerek sıcaklık şartlarının buna bağlı olarak azalması nedeniyle hem yerleşme sayısı azalmakta hem de tarımsal faaliyetlerin yoğunlukları azalmaktadır.

1.3.2. Eğim

Araştırma sahasının eğim değerleri incelendiğinde eğim derecesi 10 ve altındaki yerler düz ve düze yakın araziler olup bu kesimler 14407 ha alanı kaplamaktadır. Bu alanlar genellikle ova alanları ve vadi tabanlarıdır. Eğim derecesi 10-30 olan alanlar orta eğimli alanlar 2211 ha alanı kaplamakta olup, bu alanları eğimli kayalık, tepe, dağ ve eğimli vadi alanları oluşturmaktadır. Eğim derecesinin %30'u aştığı yerler ise dik sarp arazileri oluşturmakta bu alanlar sahada 89 hektar alan kaplamakta ve bu alanları ise yüksek eğimli tepe, dağ, kayalık alanlar oluşturmaktadır.

Eğim değerlerinin yüksek olduğu alanlar çalışma sahasının kuzey kısımlarında yoğunluk göstermektedir.

Fotoğraf 4: Yükselti ve Eğim Değerlerine Bir Örnek

Şehrin kuzey ve kuzeydoğusunda yerleşme ve tarım faaliyetleri diğer alanlara nazaran daha azdır. Araştırma sahasının güney kısımlarındaki yerleşmelerin yoğun olduğu sebze, meyve, tahıl tarımının yoğunluk gösterdiği alanları oluşturmakta olup iki kısımda da eğim derecesinin yüksek olduğu yerlerde tahıl tarımı yapılmaktadır. Araştırma sahasında Silopi şehrinin içinden geçen Gürcü deresinin doğu yamaçlarında eğim diğer alanlara göre nispeten daha fazladır. Kış aylarında eğimin yüksek olduğu alanlarda yoğun olarak yağış meydana geldiğinde akarsuların debisi artmakta ve şehir için taşkın riski oluşturmaktadır.

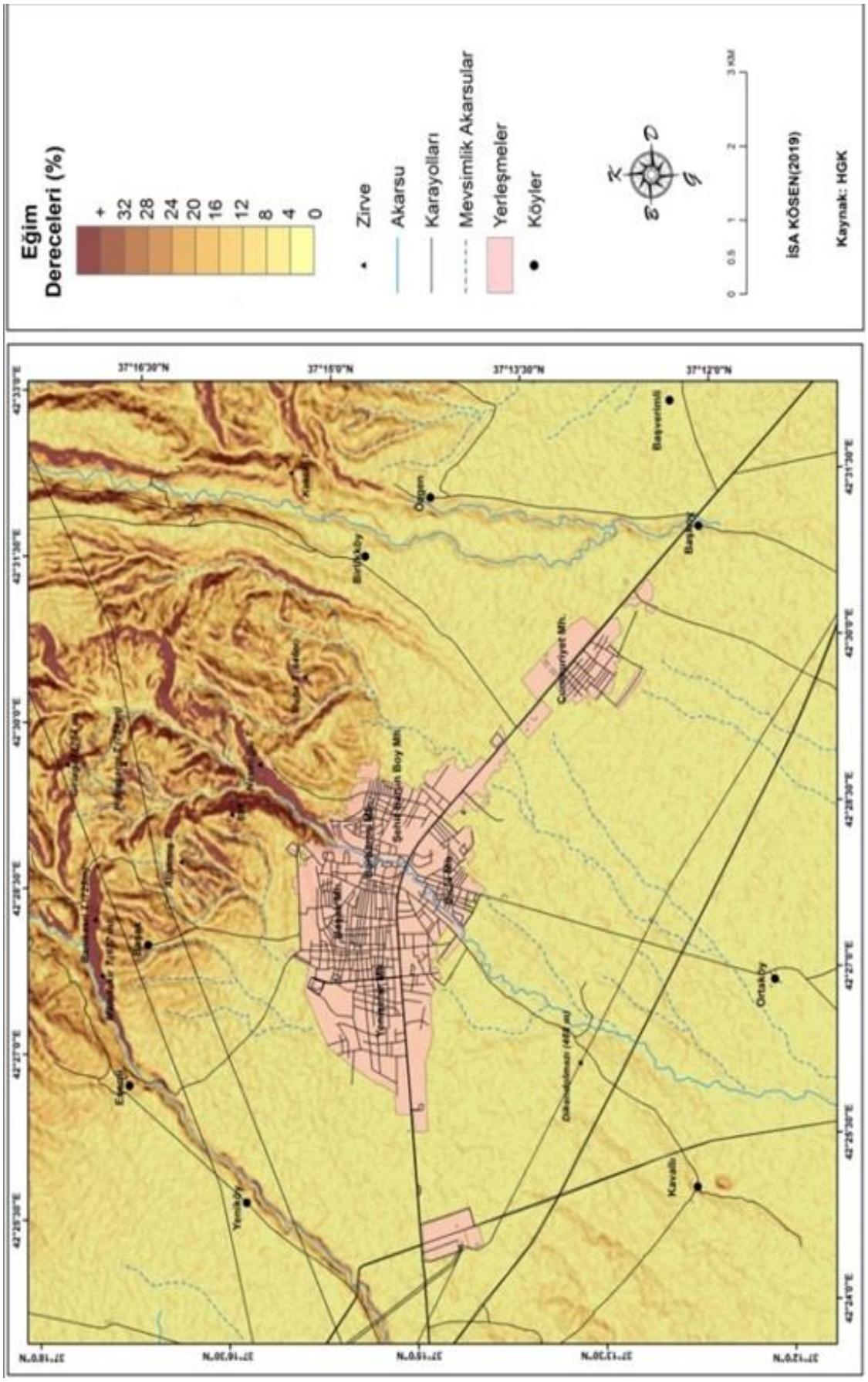

Harita 4: Silopi'nin Eğim Haritası

Tablo 2: Eğim Derecelerinin Kapladığı Alan

Eğim Dereceleri(%)	Alan (Hektar)	Yüzdesi(%)
0	6259	34.83
4	6550	36.44
8	1598	8.89
12	1265	7.04
16	996	5.54
20	640	3.56
24	380	2.12
28	195	1.09
32	73	0.41
32+	16	0.09

Kaynak: DEM'den sayısallaştırılarak üretilmiştir.

Silopi şehrinde eğim genellikle çok fazla değildir. Arazi yapısına bakıldığında şehrin %71'i düz veya düze yakın arazilerden oluşur. Özellikle şehrin kurulduğu alan ile güney ve güneydoğu kısımları düz arazilerden oluşmaktadır. kuzey ve kuzeydoğu ise şehirde engebenin ve sarp arazilerin arttığı yerleri oluşturmaktadır. Eğimin %20 ve daha üzeri olduğu yerler ilçe araziler içerisinde %8'i geçmemektedir.

Tablo 3: Araştırma Sahasının Eğim Sınıflarının Alansal ve Oransal Dağılımı

Eğim Sınıfları	Eğim (°)	Alan (ha)	Oran (%)
Düz Arazi	<12	14407	87
Eğimli Arazi	12-30	2211	12
Dik Arazi	>30	89	1

Kaynak: DEM'den sayısallaştırılarak üretilmiştir.

1.3.3. Bakı

Bakı, güneş ışınlarının geliş açısıyla ilgili olması nedeniyle sıcaklık, yağış ve nem koşullarını doğrudan etkilemektedir. Bu durum mikroorganizma faaliyetleri, toprak şartları, güneşlenme gibi unsurlar arasında farklılaşmaya neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak aynı yerde bulunan bir dağda kuzey ve güney yamaçlarının bitki örtüsü bakımından farklı olmasına neden olmaktadır.

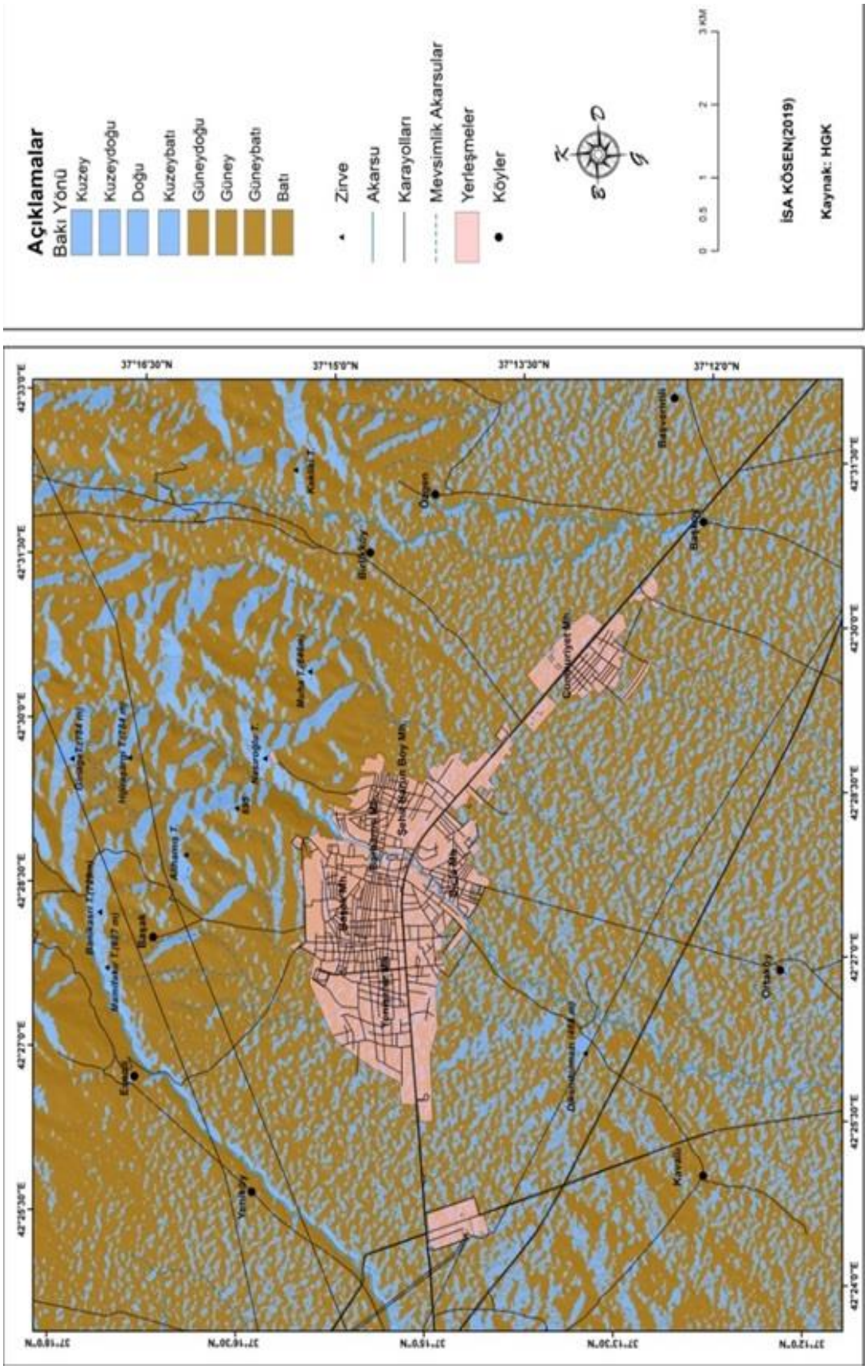

Harita 5: Silopi'nin Yön Haritası

Araştırma sahasında kuzeye bakan yamaçlar, güneşlenmenin kısa olmasından dolayı ışık isteği az olan vejetasyonların yayılış gösterdiği yamaçlardır. Güneye bakan yamaçlar ise güneşlenme süresinin uzun olması ve güneş ışınlarının dik açıyla gelmesi sebebiyle daha sıcak ve kurak bir ortam oluşturur. Işık ihtiyacı fazla olan bitkiler bu yamaçlarda yayılış göstermektedir.

Tablo 4: Yönlere Göre Kapladığı Alan

Yönler	Alan (Hektar)	Yüzde(%)
Kuzey	3528	19.63
Güneybatı	2827	15.73
Güney	2787	15.51
Batı	2293	12.76
Doğu	1943	10.81
Kuzeybatı	1795	9.99
Güneydoğu	1650	9.18
Kuzeydoğu	1149	6.39

Kaynak: DEM'den sayısallaştırılarak üretilmiştir.

Çalışma sahasının ana yönleri gösteren bakı frekansı incelediğinde; kuzey ve Güney bakının fazla olduğu görülmektedir. Bakı frekans diyagramına göre 6,472 hektar kuzey bakılı (kuzeybatı, kuzey, kuzeydoğu) alanlar kaplamaktadır. Güney bakılı alanlar ise (güneybatı, güney, güneydoğu) 7,264 hektardır. Doğu bakılı alanlar 1,943 hektar, Batı bakılı alan ise 2,293 hektar alan kaplamaktadır.

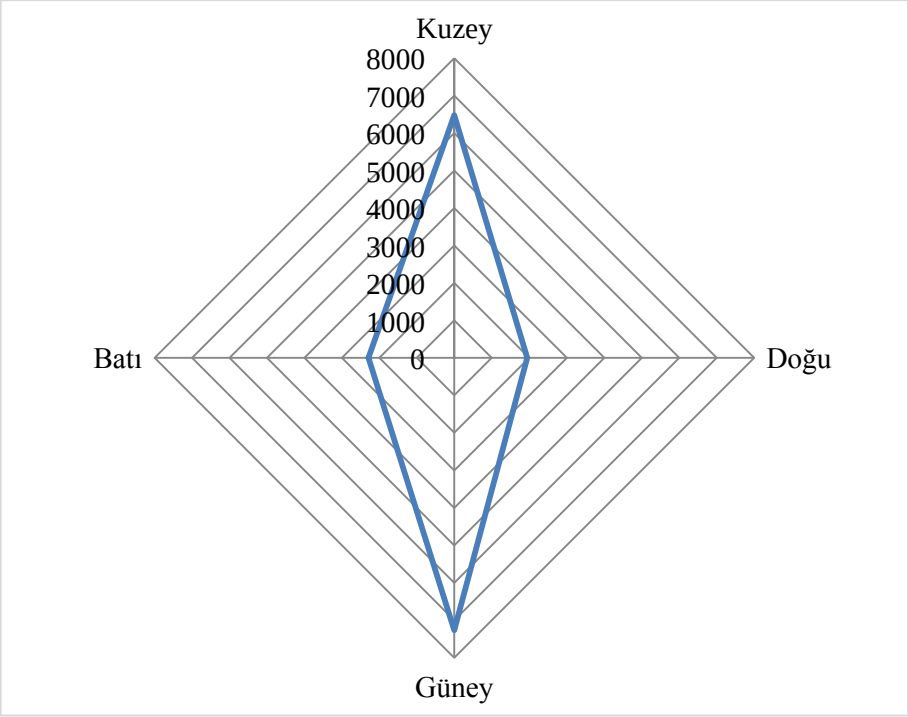

Grafik 1: Ana Yönler Diyagram Frekansı

Çalışma sahasının ara yönlere göre bakı tablosu ve bakı frekans diyagramına bakıldığında; 3,528 hektar ile en fazla alana sahip yön kuzey olup, sahanın %19.63'lük alanını kaplamaktadır. Kuzeydoğuya bakan alan ise 1,149 hektar olup, kapladığı alan %6.39'la en az alana sahip bakı yönüdür. Doğu bakılı alan 1,943 hektar, kuzeybatı bakılı alan 1,795 hektar. Güneyli bakılar olan Batı bakılı alan 2,293 hektar, Güneybatı bakılı alan 2,827, güneydoğu bakılı alan 1,650 hektar ve Güney bakılı alan 2,787 hektardır. Araştırma sahasında elde edilen veriler neticesinde (%36) kuzey, kuzeydoğu ve doğu bakılı yönler oluşturmaktadır. Bu nedenle kuzey bakılı alanlarda kuzey bakısına uygun ortam özellikleri olan gölge ve ışık istediği az olan bitki türleri görülmektedir.

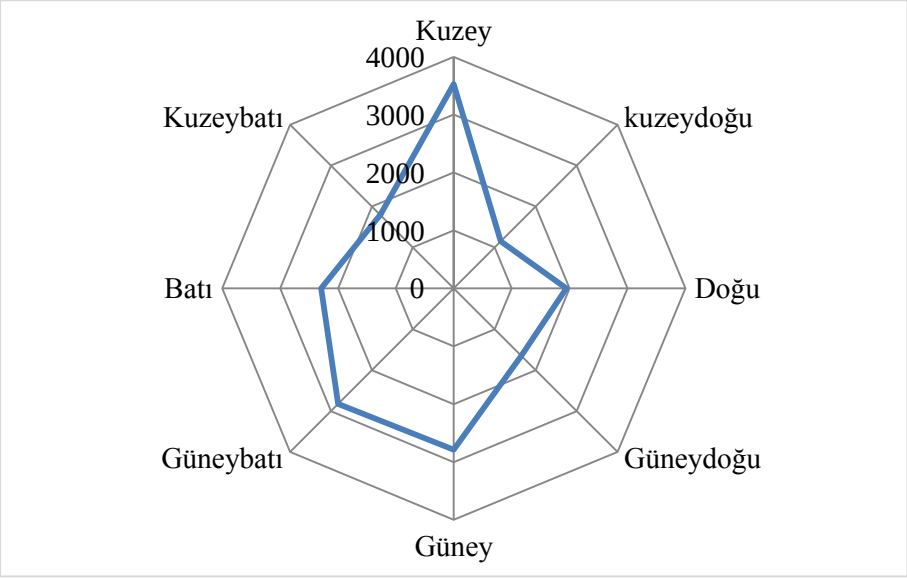

Grafik 2: Ara Yönler Diyagram Frekansı

Araştırma sahasının hâkim bakı yönüne bakıldığında ise; güney, güneybatı ve güneydoğu oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu bakı alanlarında ise gölge ve ışık istediği çok fazla olan bitki türlerinin yayılım gösterdiği görülmektedir.

1.4. İklim Özellikleri

İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesine ve insan yaşamına etki eden faktörlerden biridir. Bu nedenle coğrafi çalışmalarda üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Bir yerin iklim özellikleri üzerinde genel atmosfer dolaşım sistemi ve bu sisteme bağlı olarak oluşan makro klima şartları bölgesel klima alanlarının belirlenmesine yol açan fiziki coğrafya faktörleri etkili olmaktadır (Yazıcı, 1995, s.15). Yağış zamanında ve istenen miktarda düşmediğinde ziraat hayatı önemli şekilde etkilenmektedir (Göney, 1979, s.24).

Silopi'de ilkbahar ve kış aylarının yağışlı olduğu, yazların kurak geçtiği karasal iklim etkilidir. Yağışın %90 yakın kısmını ilkbahar ve kış aylarında almakta olup belirgin bir yaz kuraklığı söz konusudur (Silopi meteoroloji verileri). Şehrin kuzey kısmında kış mevsimi daha soğuk geçmekte, kuzeyden esen soğuk rüzgârlar kışların sert ve karlı olmasına neden olmaktadır. Havaların soğuk geçmesine bağlı olarak karın yerde kalma süresi Silopi'nin kuzey kısmında güneye göre daha uzundur. Güney kesiminde ise bakı etkisiyle birlikte kışları daha ılık karın yerde kalma süresi daha kısadır. Karasal iklim görüldüğü Silopi'de buna bağlı olarak bitki örtüsü de bozkırdır.

Silopi'nin birbirine karşıt iki hava kütlesinin genel olarak etkisi altında olduğu söylenebilir. İlk olarak özellikle kışın etkisini gösteren buna karşın yaz aylarında kuzey yönlü hareket eden soğuk kuru hava kütlesi, İkincisi ise Basra alçak basıncının etkisinde oluşan sıcak karakterli hava kütleleridir. Tablo 5.ve Grafik 7. incelendiğinde özellikle yaz sıcaklık ortalamalarının da yüksek olduğu görülmektedir. Bunun en önemli sebepleri arasında Basra alçak basıncı ile beraber etkili Samyeli rüzgârlarının çöl sıcaklarını bölgeye taşımasındandır.

Tablo 5: Silopi'nin Yıl İçerisinde Ortalama Yağış ve Sıcaklık Tablosu (1995-2018)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	8	6,1	7,5	11,2	15,9	21,8	28	32,1	31,5	27,4	20,8	13,7	18,6
Minimum Sıcaklık (°C)	4,1	2,2	3,2	6,2	10,2	14,9	20,1	23,9	23,2	19,4	14	8,5	12,4
Maximum Sıcaklık (°C)	12	10	11,9	16,3	21,6	28,7	35,9	40,3	39,8	35,5	27,6	19	24,8
Ortalama Yağış (mm)	121	126	115	113	101	43	1	0	0	1	29	74	724

Kaynak: Silopi Meteoroloji İstasyonu, 2018

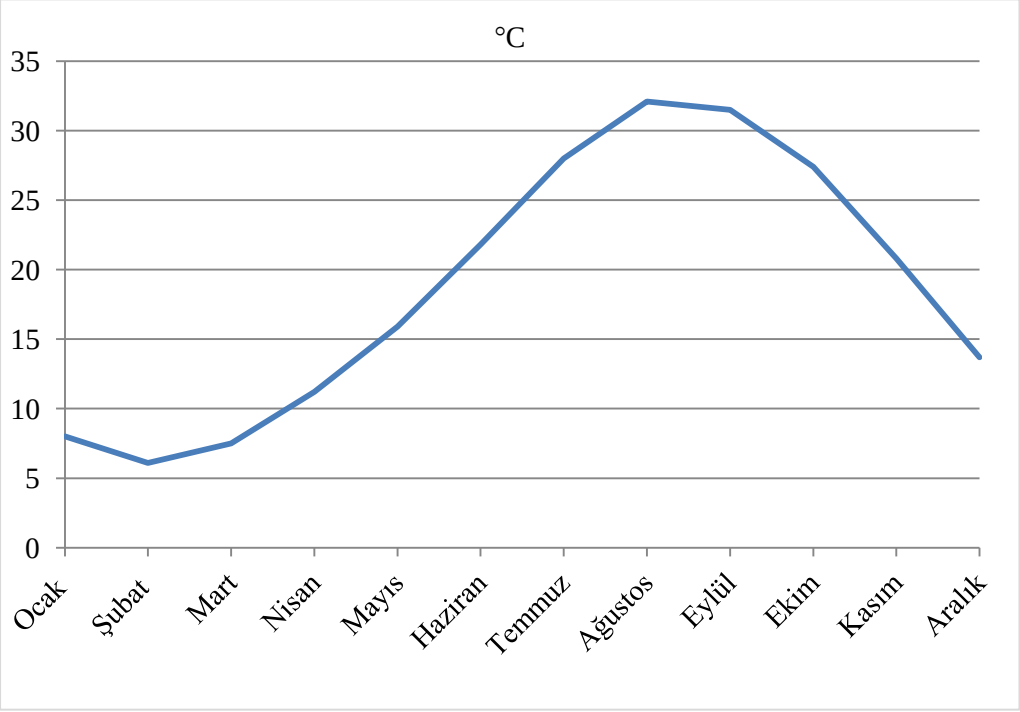

Grafik 3: Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri

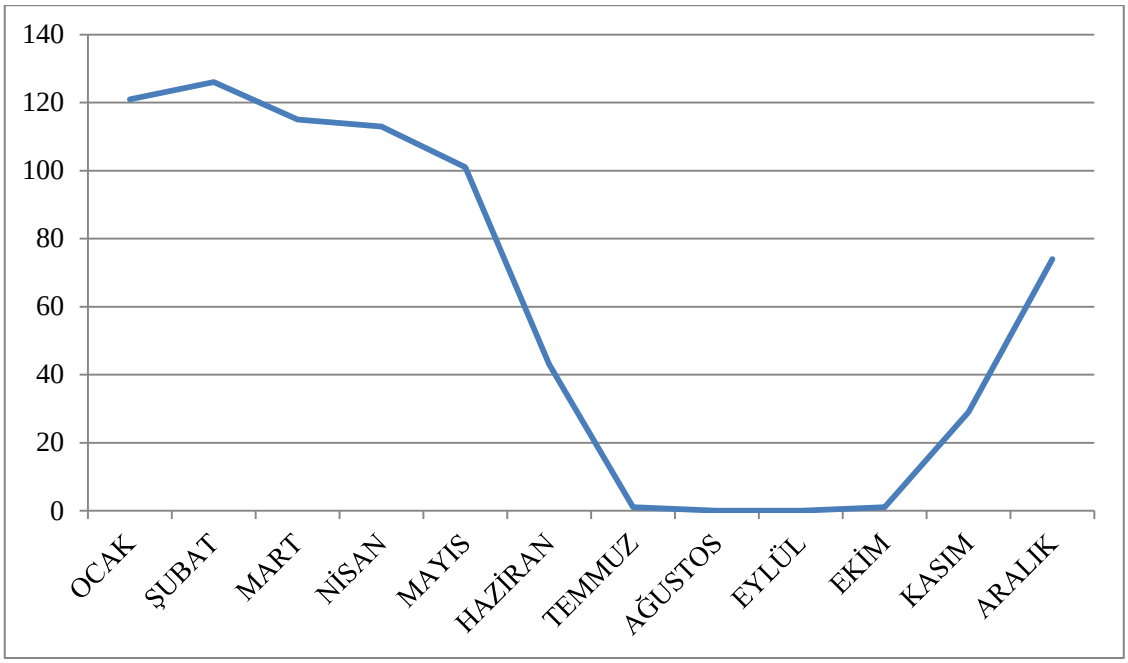

Grafik 4: Silopi'nin Yıl İçerisinde Ortalama Yağış (mm)

Grafik 4 incelendiğinde kış ve ilkbahar aylarının yağışlı geçtiği ve belirgin bir yaz kuraklığı olduğunu görülmektedir. Belirgin yaz kuraklığı ve kış yağış oranlarının yüksek olması Akdeniz iklim geçiş özelliklerinin de kısmen burada görüldüğü anlaşılmaktadır. Belirgin yaz kuraklığı Silopi'de tarımsal anlamda sulamanın zorunlu kılmıştır. Araştırma sahasındaki artezyen kuyularının sayısı yüksek olması temel sebeplerinden biri yaz kuraklığının yaşanmasıdır.

1.4.1. Sıcaklık ve Buharlaşma

Yükselti sıcaklığı etkileyen önemli unsurlardan bir tanesidir. Silopi yükselti ortalaması 400-800 metreler arasında değişiklik göstermektedir. Nitekim sıcaklık dağılış haritasına bakıldığı zaman güneyden kuzeye doğru sıcaklık ortalamalarının kademeli olarak azaldığını gözlemlemek mümkündür. Silopi karasal iklim özelliğine sahiptir. Yaz aylarında sıcak ve kurak, kış aylarında ise soğuk ve yağışlıdır. Şehrin rakımı 400 metre civarında olup; yaz aylarında oldukça sıcak ve kurak olmaktadır.

Tablo 6: Silopi'nin Yıl İçerisinde Aylık Ortalama Sıcaklık Tablosu(1995-2018)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Sıcaklık (°C)	8	6,1	7,5	11,2	15,9	21,8	28	32,1	31,5	27,4	20,8	13,7
Minimum Sıcaklık (°C)	4,1	2,2	3,2	6,2	10,2	14,9	20,1	23,9	23,2	19,4	14	8,5
Maksimum Sıcaklık (°C)	12	10	11,9	16,3	21,6	28,7	35,9	40,3	39,8	35,5	27,6	19

Kaynak: Silopi Meteoroloji İstasyonu, 2018

Tablo 6. incelediğinde Silopi kış aylarında ölçülen en düşük sıcaklık değeri 2,2℃ ile Şubat ayında ölçülmüştür. En yüksek sıcaklık ortalaması ise 40,3℃ ile Ağustos ayında ölçülmüştür. Bu da araştırma sahasında en düşük sıcaklıkların yaşadığı dönemlerde bile sıcaklıkların donma seviyesine düşmediğini göstermektedir.

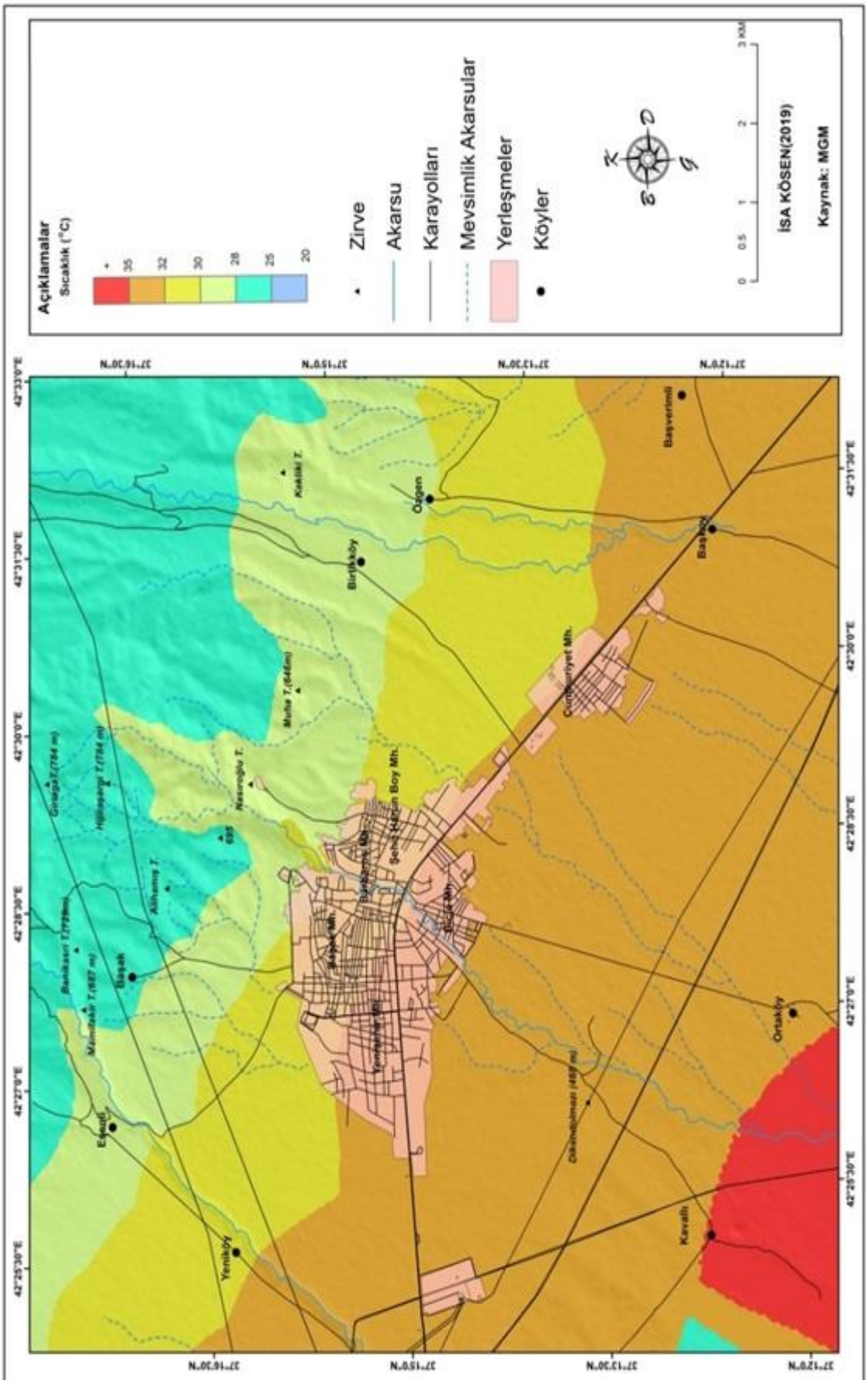

Harita 6: Silopi'nin Temmuz Ayı Ortalama Sıcaklık Haritası

Silopi ve yakın çevresinin en sıcak olduğu aylar Haziran ayından başlayarak, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarıdır. Bu aylardan sonra hava sıcaklığı kademeli olarak düşmeye başlamaktadır. Aralık ayında kış soğukları kendini hissettirmeye başlamakta, Aralık ayı ile birlikte Ocak ve Şubat ayları da soğuk geçmektedir. Bu dönemde ise bol yağış almaktadır. Bu aylardan sonra hava sıcaklıkları artmaya başlamaktadır. Sıcaklık değerleri Silopi de ekstansif yöntemlerle yapılan tarımsal üretim üzerinde oldukça etkilidir. Tahıl tarımında ürünlerin başak tutma, olgunlaşma ve hasat döneminde belli bir sıcaklık ortalamasına ihtiyaç vardır. Sıcaklık şartlarında meydana gelen değişimler hasat dönemlerini de doğrudan etkiler.

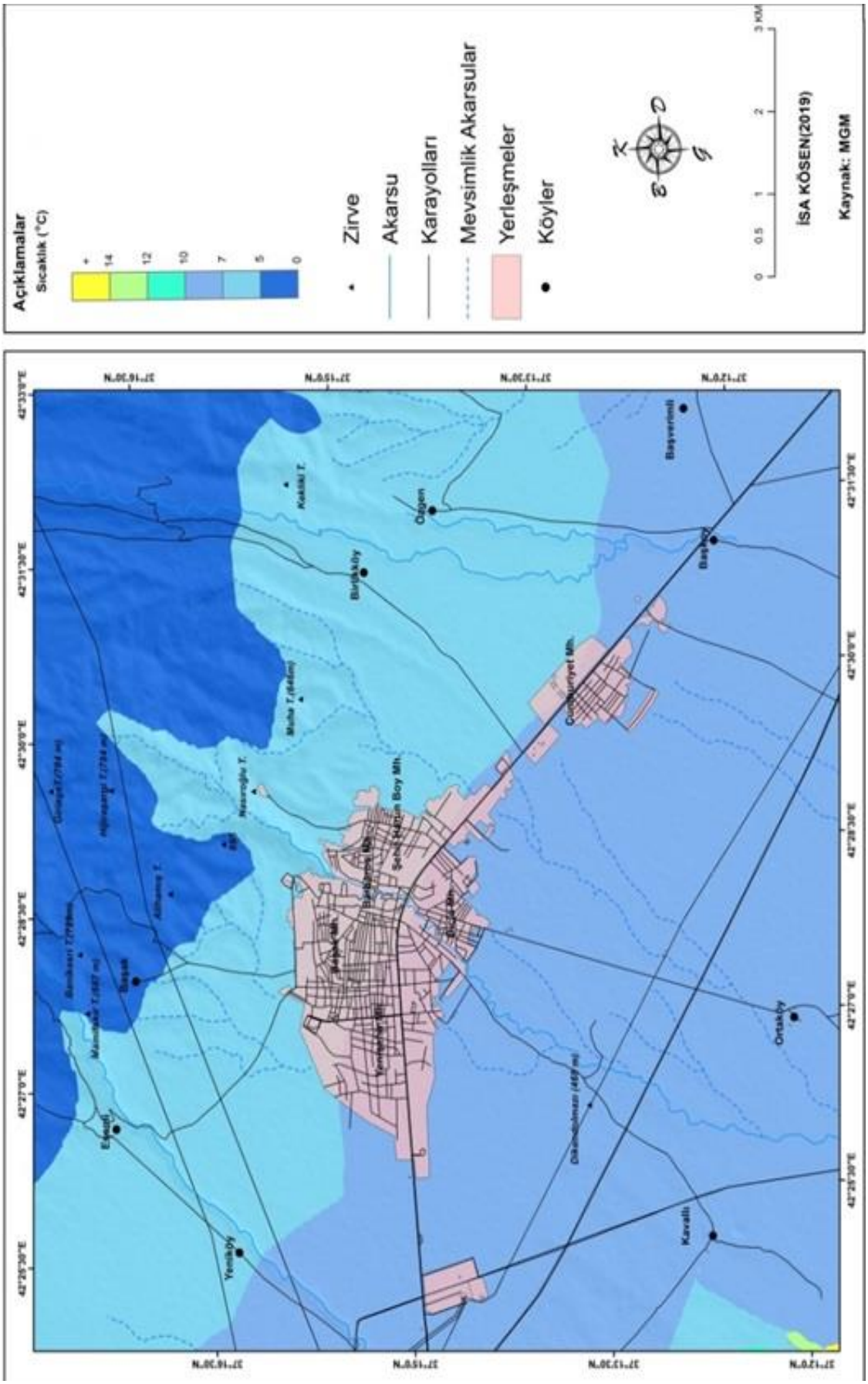

Harita 7: Silopi'nin Ocak Ayı Ortalama Sıcaklık Haritası

Silopi için en yüksek ortalama sıcaklığın olduğu ay 32,1°C ile Ağustos ayı, en düşük ortalama sıcaklık ayı ise 6,1°C ile Şubat ayıdır. Silopi şehrinde ortalama sıcaklığa bakıldığında, karasal iklimin özellikleri görüldüğü söylenebilir. En sıcak mevsimin yaz aylarında olması ve kışın en düşük sıcaklık değerlerine sahip olması karasal iklimin özellikleri taşıdığına işaret etmektedir. Yaz aylarında en sıcak olduğu aylar Temmuz ayında 28°C, Ağustos'ta 32,1°C, Eylül'de 31,5°C. Eylül ayından sonra sıcaklık düşme eğilimi gösterir. Ekim'de 27,4°C, Kasım'da 20,8°C Aralık ise 13,7°C dereceye düşmektedir. Bu da karasal iklimin sonbahar özelliklerini göstermektedir. Kış aylarında ise Ocak 8°C, Şubat 6,1°C, Nisan 11,2°C ve Mayıs ayında ise 15,9°C derece olduğu görülmektedir.

Ülkenin güneyinde bulunan Silopi şehrinin özellikle yazın sıcaklık ortalamalarının yüksek olmasına bağlı olarak bu alanlarda buharlaşma değerleri oldukça yüksektir. Silopi şehrinin minimum sıcaklık değerlerine bakıldığında, en düşük minimum sıcaklığın yine Şubat ayında olduğu görülmektedir. Şubat ayında minimum sıcaklık 2,2°C, derecedir. Yaz aylarında en düşük sıcaklık Ağustos ayında 23,9 °C'dir. Maximum sıcaklık derecelerine bakıldığında, Şubat ayında sıcaklığın 10 derece olduğu, yaz aylarında ise Ağustos ayı ve sıcaklık değerinin 40,3°C olduğu görülmektedir.

Tablo 7: 1995-2018 Yılları İtibariyle Silopi'nin Yıl İçerisinde Aylık Ortalama Buharlaşma Miktarı

Aylar	**Ocak**	**Şubat**	**Mart**	**Nisan**	**Mayıs**	**Haziran**	**Temmuz**	**Ağustos**	**Eylül**	**Ekim**	**Kasım**	**Aralık**
Ortalama Buharlaşma (mm)	36,2	52,7	60,3	101,2	204,1	346,5	410,1	388,6	289,7	160,5	57,1	26,4
Günlük En Çok Buharlaşma (mm)	2,4	3,7	7,5	11,8	14,9	19,6	25,1	24,1	20,8	12,6	8,4	2,7

Kaynak: Silopi Meteoroloji İstasyonu, 2018

Buharlaşma verilerine bakıldığında; yaz aylarında sıcaklığın fazla olmasına bağlı olarak en fazla buharlaşmanın Ağustos ayında olduğu görülmektedir. Bunun nedeni bu aydaki aşırı sıcaklıklardır. Kış aylarında yağışın olmasına rağmen sıcaklık değerlerinin düşük olmasına bağlı olarak buharlaşma azdır.

1.4.2. Yağış

Atmosfere dahil olan su buharının sonuçlarından biri yağış oluşumuna sebep olmasıdır. Yağış, su buharının yoğunlaşarak yeryüzüne düşmesi olayı olarak tanımlanmaktadır. Bu yoğuşma süreci 0°C'nin üzerinde oluşursa yağmur, altında olursa kar şeklinde düşmektedir (Doğanay ve Sever, 2012, s.250). Bitkilerin terleme veya buharlaşma yoluyla su kaybı yüksektir. Bu nedenle bitki yetişme sürecinde su yağış büyük bir öneme sahiptir.

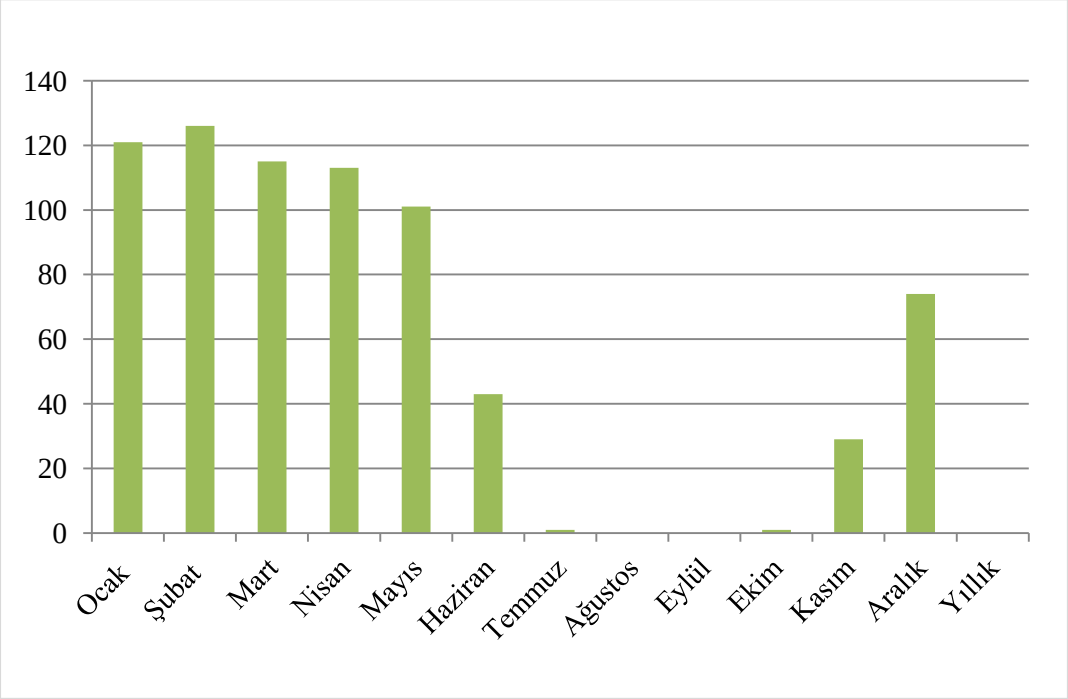

Grafik 5: Silopi'nin Yıl İçerisinde Ortalama Yağış Miktarı (mm)

Silopi meteoroloji istasyonundan elde edilen veriler incelendiğinde şehrinin yıllık yağış ortalaması 724 mm civarındadır. Yağışın mevsimlere göre dağılım grafik 6 bakıldığında en az yağışlı mevsim sonbahar olduğu anlaşılmaktadır. Sonbahar mevsimindeki yağış miktarı 30 mm olup en fazla yağışı da Kasım ayında almaktadır. Yazın da ortalama Sıcaklığın fazla olduğu bu aylarda yağış değerleri oldukça düşük olup ortalama yağış miktarı 44 mm civarındadır.

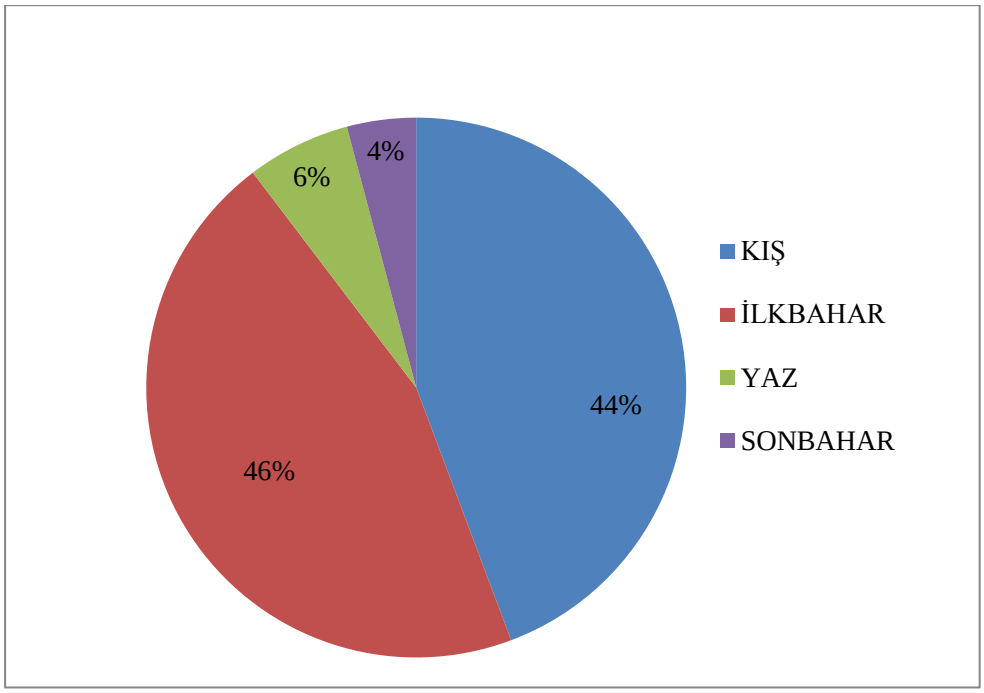

Grafik 6: Silopi'nin Mevsimlere Göre Yağış Dağılımı (%)

Karasal iklimin belirgin özelliklerinden bir diğeri kış aylarında çok fazla yağış almasıdır. Bu durum Silopi şehrinde de aynı şekilde görülmektedir. Silopi şehrinde yağışın en fazla olduğu dönem kış ayları ve ilkbahardır. Kış aylarında yağış genel olarak yağmur şeklinde de düşse şehrin kuzeyde kalan yüksek kesimlerinde bu yağışlar daha çok kar şeklinde olmaktadır. Ancak karın yerde kalma süresi oldukça azdır. Bunun sebepleri arasında kış devresinin kısa sürmesi, etkili olan rüzgârlar ve enleme bağlı olarak ısınmanın yüksek olması olarak açıklanabilir. Ocak ve Mayıs ayları arasında çok fazla yağış almasına rağmen en fazla yağışı Şubat ayında aldığı görülmektedir. Şubat ayında aldığı yağış ortalaması 126 mm'dir. Şubat ayından sonra en fazla yağışın olduğu ay ise yine kış aylarından ocak ayıdır. Ocak ayında ise metrekareye 121 mm yağış düşmektedir (Harita 8 ve Harita 9).

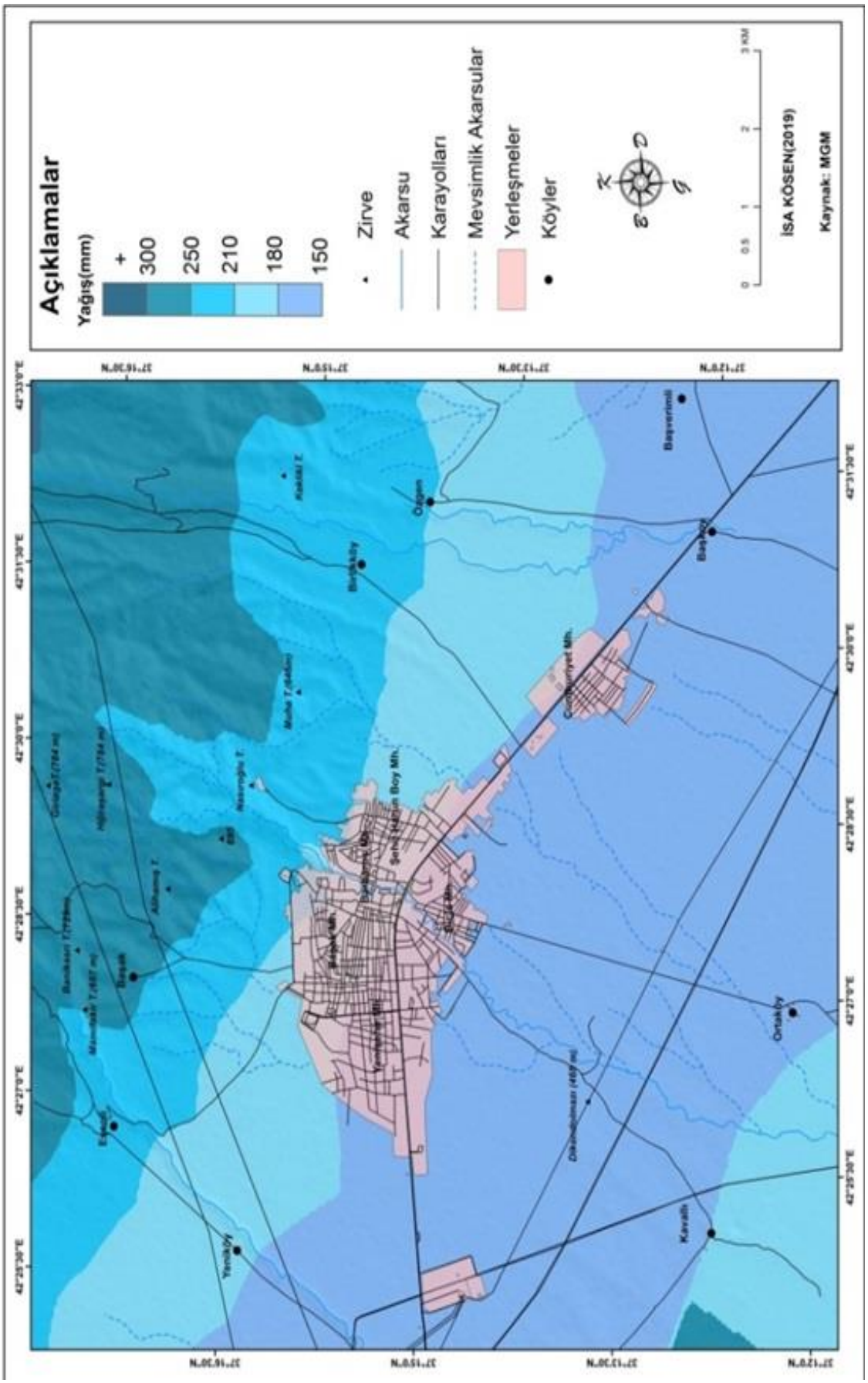

Harita 8: Silopi'nin Ocak Ayı Ortalama Yağış Haritası

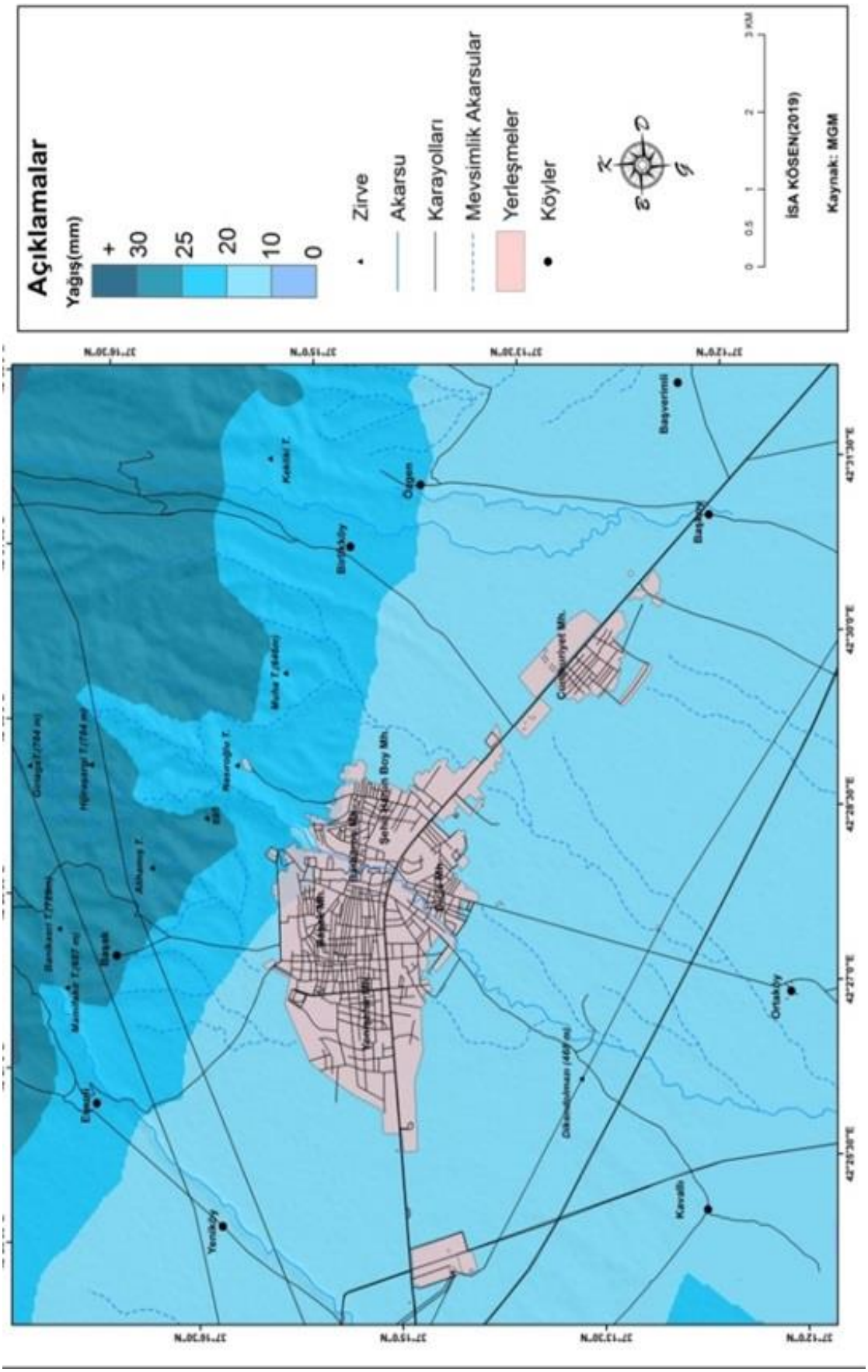

Harita 9: Silopi'nin Temmuz Ayı Ortalama Yağış Haritası

1.4.3. Rüzgâr

Silopi rüzgâr verilerine göre; şehre doğu, batı ve güney yönünde esen rüzgârlar olduğu görülmektedir. Bunun temel sebebi ise kuzeydeki Cudi ve Zehir Dağları'dır. Kuzey yönlü rüzgâr esintilerine çok fazla rastlanmamaktadır. Silopi şehrinin güneyinde ise geniş düzlüklerin olması ve hatta Suriye düzlükleriyle birleşmesi hâkim rüzgâr yönlerinin bu alanlara doğru olduğunu göstermektedir.

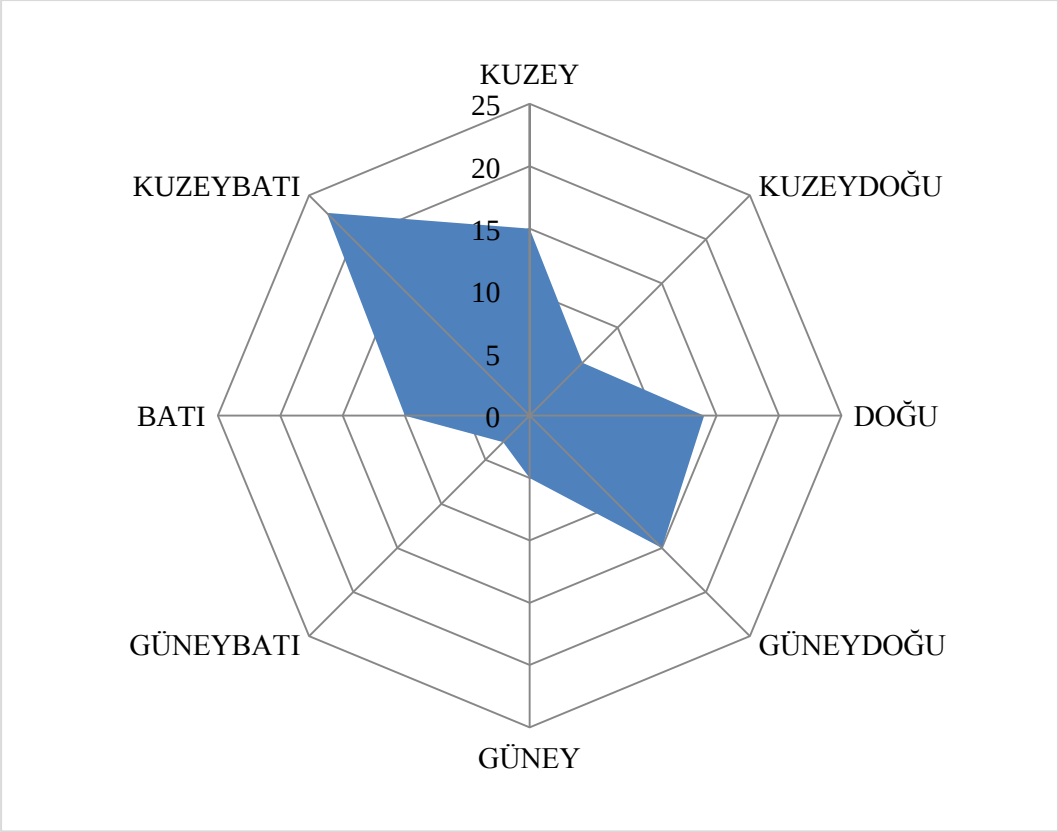

Grafik 7: 1995-2018 Yılları İtibariyle Silopi'nin Rüzgâr Frekans Grafiği

Kaynak: Silopi Meteoroloji İstasyonu, 2018.

1.4.4. Basınç Nem ve Bulutluluk

Silopi Meteoroloji istasyonunun 1990-2018 yılları arasındaki ortalama basınç, en düşük ve en yüksek basınç değerleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Silopi'nin Ortalama Basınç Tablosu

Rasat süresi (Gün)	Ortalama Yerel Basınç (hPa)	En Yüksek Yerel Basınç (hPa)	En Düşük Yerel Basınç (hPa)
Ocak	984.8	989.1	948.0
Şubat	983.0	987.5	952.9
Mart	978.0	985.6	955.5
Nisan	972.6	981.8	949.9
Mayıs	977.6	977.2	954.9
Haziran	973.0	977.2	952.0
Temmuz	972.7	971.7	951.1
Ağustos	971.6	971.2	953.0
Eylül	976.8	976.4	957.4
Ekim	973.8	983.9	960.6
Kasım	975.3	987.0	957.0
Aralık	976.4	991.1	954.1
Yıllık	972.1	991.1	948.0

Kaynak: Silopi Meteoroloji İstasyonu, 2018.

Tablo 8 incelendiğinde Silopi'de basıncın en fazla olduğu ayın Ocak ayı olduğu görülmektedir. Bu ayda basınç 984,8 mb'dır. En düşük olduğu ay ise 971,6 ile Ağustos ayı olmuştur. Basınç değerlerinin yaz aylarından çok düşük olduğu söylenebilir. Kış aylarında ise basınç değerlerinin yaz aylarına oranla fazla olduğu görülmektedir. Silopi şehrinde bulutluluk oranı azdır. Bunun temel sebebi nemli hava kütlelerine ve denizlere uzak olmasıdır. Ayrıca güneyden Suriye üzerinden gelen sıcak ve kuru rüzgârlar bu durumun oluşmasında etkili olmuştur. En fazla bağıl nemin kış aylarında olduğu görülür. Bu durum karasal iklimin karakteristik özelliklerindendir. Buna paralel olarak da en fazla bulutluluk oranın kış aylarında olduğu söylenebilir.

Tablo 9: Silopi'nin Ortalama Nem ve Bulutluluk Tablosu

Aylar	Ortalama Bağıl Nem	Bulutluluk
Ocak	72	5,6
Şubat	68	5,5
Mart	64	5,3
Nisan	61	5,1
Mayıs	48	3,4
Haziran	32	1,3
Temmuz	28	0,8
Ağustos	29	0,6
Eylül	33	1,2
Ekim	49	3,3
Kasım	65	4,3
Aralık	72	5,5

Kaynak: Silopi Meteoroloji İstasyonu, 2018

Silopi ve yakın çevresinde bulutluluk olayının en fazla yaşandığı aylar; Aralık, Ocak ve Şubat aylarıdır. Temmuz ve Ağustos aylarında ise neredeyse bulutluluk olayı görülmemektedir.

1.5. Hidrografya

Hidrografya denilince akla yer altı ya da yer üstü (kaynak, akarsu, deniz ve okyanus) suları gelmektedir. Yeryüzüne düşen yağış sularının bir bölümü akarsular gibi yüzey sularını oluştururken, bir bölümünde yüzeyden yeraltına doğru çatlaklar ve boşluklar vasıtasıyla sızarak, yerkabuğunu oluşturan geçirgen özellikteki jeolojik formasyonlar içerisinde depo edilmektedirler. Depo edilen sular genel olarak doğal yollardan tekrar yüzeye çıkarak, su kaynaklarını oluşturmaktadırlar (Ünal, 2004, s.51).

Çalışma sahası olan Silopi, Dicle akarsu havzasında bulunmaktadır. Bu akarsu havzasının içerinde bulunan ve Dicle havzasını besleyen birçok akarsu bulunmaktadır. Söz konusu akarsular ise Habur, Hezil, Nerdüş gibi akarsulardır. Bu akarsular Dicle havzasını beslemektedir. Akarsuların debileri mevsimlere göre değişiklik göstermekle beraber akarsuların su kalitesi oldukça iyi durumda olup kirlilik düzeyleri düşüktür. Akarsuların geçtiği yerlerde bulunan tarım arazileri bu akarsulardan faydalanılarak sulanmaktadır. Ayrıca Nerdüş Çayı üzerinde bir adet regülatör bulunmaktadır. Bu sayede 2,740 hektar alan sulanmaktadır.

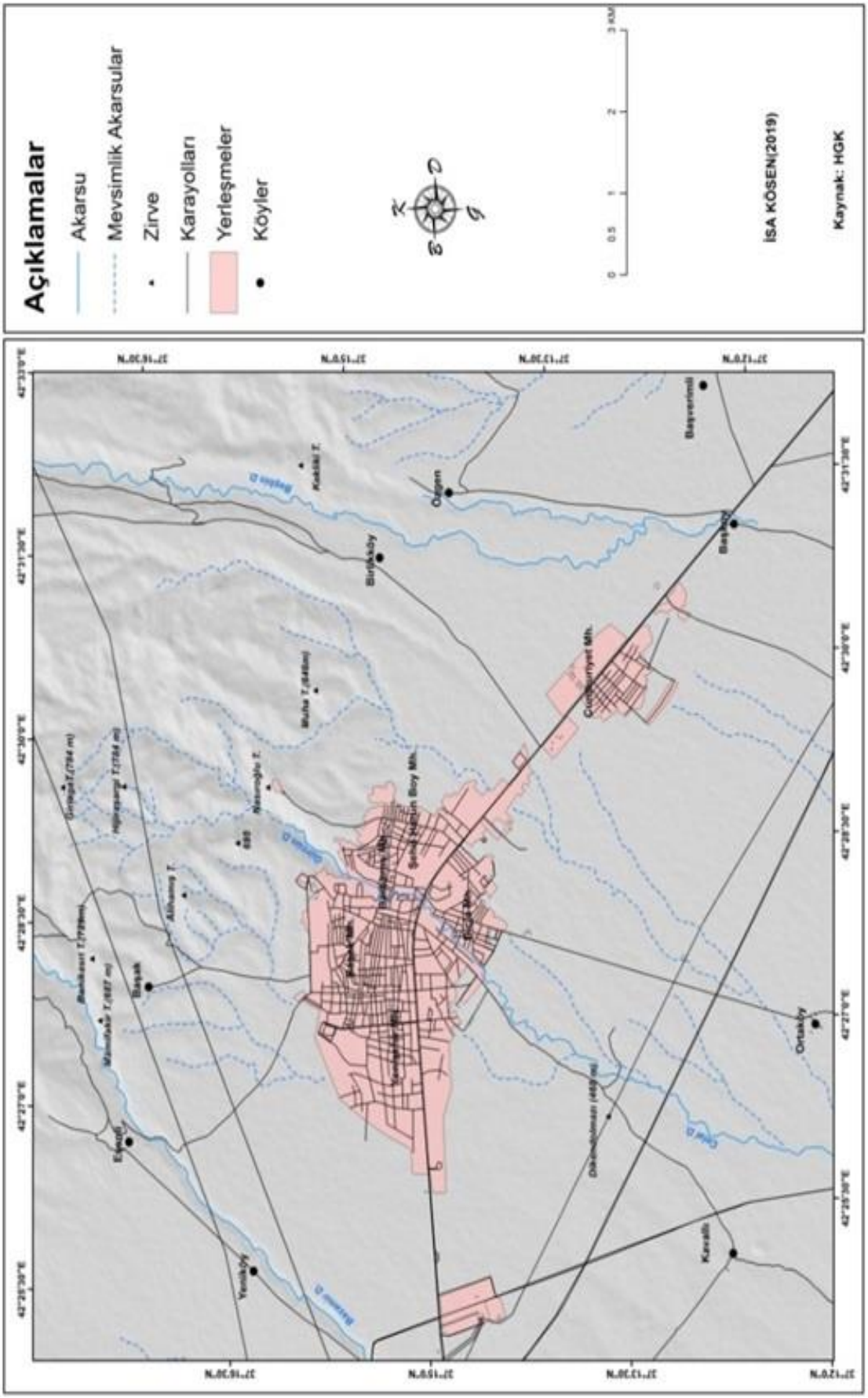

Harita 10: Silopi'nin Hidrografya Haritası

Şehir merkezi ve yakın çevresinde akmakta olan akarsulardan daha çok sulama amaçlı yararlanılmaktadır. Tarımsal amaçlı olarak ise başta Nerdüş çayı ve Hezil çayından yararlanılmaktadır. Tarım ve içme suyu teminin dışında da akarsuların belirli noktalarında farklı amaçlar doğrultusunda da yararlanılmaktadır. Bu amaçlardan biri de 2008 yılından beri Cey-Taş termik santralindeki dumanın filtrelenmesi için Hezil Çayının sularından yararlanılmaktadır. Bu akarsular hakkında daha geniş bilgi Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 10: Silopi Şehrinin Akarsuları İle İlgili Genel Bilgiler

Akarsu Adı	Nerdüş Çayı (Çağlayan)	Hezil Çayı	Habur Çayı
Toplam Uzunluğu (Km)	61	62,5+52,5	70
Şırnak İli Sınırları İçindeki Uzunluğu (Km)	61	48,5	70
Toplam Uzunluğa Oranı	100	40	100
Debisi	4,9	18,6	-
Kolu Olduğu Nehir	Dicle Nehri	Dicle Nehri	Hezil Çayı

Kaynak: T.C. Şırnak Valiliği 2007 İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Şırnak İli Çevre Durum Raporu, s.27.

Görümlü Beldesi'nde Bespin deresi olarak adlandırılan bir dere geçmektedir. Ancak suyunu herhangi bir yere ulaştırmadan Silopi Ovasında buharlaşma ve sızmadan dolayı bu dere kurumaktadır. Özelikle Cudi Dağı eteklerinde birçok mevsimlik akarsu bulunmakla beraber bunlar hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.

Fotoğraf 5. Şehrin Doğusundaki Telkabin Deresi

Çalışma alanının yakın çevresinde bulunan Görümlü Beldesi'nin kuzeybatısında Aksu Kömür Ocaklarının işletilmesi sırasında kazılan alanlardan birinin taban suyu ile beslenmesi ile oluşmuş bir göl bulunmaktadır. Bunun dışında şehir sınırları içinde göl ve gölet bulunmamaktadır.

Ayrıca sulama için tarım alanlarına açılan artezyen kuyular vasıtasıyla yeraltı suyundan da faydalanılmaktadır. Yer altı sularını ve kaynak sularını ise içme suyu temini ve günlük ihtiyaçları karşılamak için kullanılmaktadır.

1.6. Toprak ve Arazi Kullanımı

Toprak, arzın dışını ince bir tabaka halinde kapsayan, kayaların ve organik maddelerin bir türlü ayrışma ürünlerinin karışımından oluşan, içerisinde ve üzerinde çok fazla canlı âlemi barındıran, bitkilerin durak yeri ve besin kaynağı olan, belli oranlarda su ve hava barındıran karmaşık bir oluşumdur (Mater, 2004, s.5).

Silopi ve yakın çevresi genel olarak içinde bulunduğu bölgenin toprak özelliklerini yansıtmaktadır. Silopi'de üç tip büyük toprak grubu görülmektedir. Özellikle kuzey ve kuzeydoğusunda kırmızımsı kahverengi topraklar, eski ve yeni alüvyon alanlarda görülen alüvyal topraklar oluşturmaktadır. Silopi şehrinin kuzeyinden başlayan eski alüvyal topraklar Güney, Doğu ve Batı alanları kaplamaktadır. Bu toprakların temel özellikleri, neojen zamanındaki eski kalkerli oluşumlu olmalarıdır.

Araştırma sahasında bulunan bir diğer toprak grubu yeni alüvyon topraklarıdır. Bu topraklar genç oluşumlu olup kuvaterner zamanında akarsular tarafından taşınmış topraklar ve üst katmanları organik maddece zengindir bu nedenle oldukça verimlidirler. Özellikle akarsu çevrelerinde bu tip toprak grubuna rastlanmaktadır. Araştırma sahasında bulunan toprak gurupları içerisinde en fazla sulu tarımın yapıldığı toprak grubudur (Harita 11).

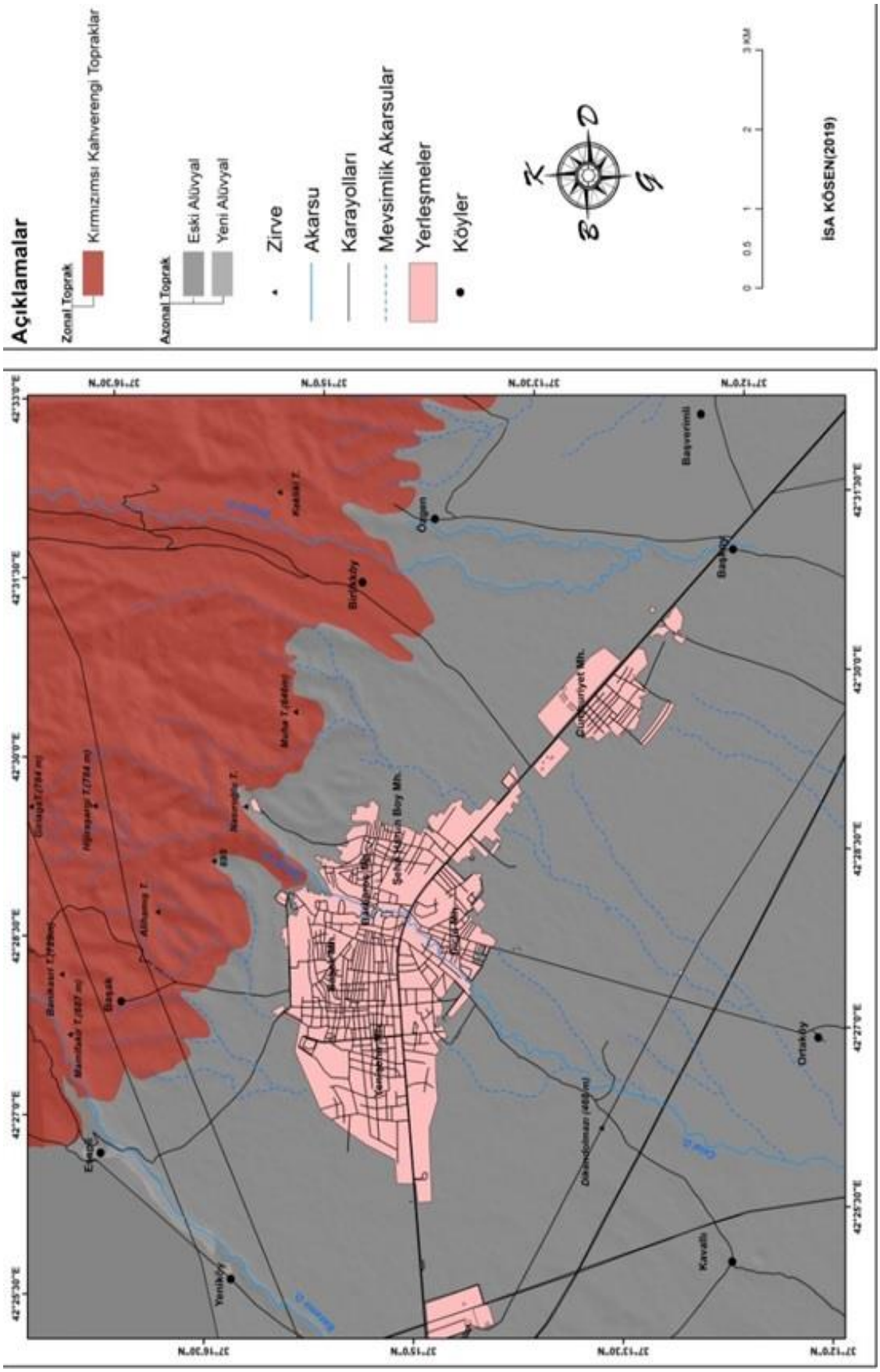

Harita 11: Silopi'nin Büyük Toprak Grupları

Silopi şehrinde arazi, genellikle 1. ve 2. sınıf toprak kabiliyetinde olan arazilerdir. I ve II. Sınıf araziler olup bu alanlarda tarım iklimden etkilenmemekte, eğim az olmakta, yılda iki kez ürün alınmakta ve taşkın riski az olmaktadır. III. Sınıf araziler orta eğimli, zaman zaman taşkın riski bulunmakta, iklim tarımı önemli ölçüde etkilemektedir. IV. Sınıf araziler yamaçların eteklerinde eğimli yerlerde, yumuşak kumlu, tarıma uygun ama tedbirli tarımsal uygulamaların yapılması gerekli olan topraklardır. VI. ve VII. Sınıf araziler tarıma uygunsuz olup plato ve orman alanlarıdır (Atalay, 2015).

Vl. sınıf arazilerde sınırlayıcı faktör; tuzluluk, alkalilik, fena drenaj, toprak bünyesinin fazla ince ve fazla kaba oluşu gibi çok ve giderilmesi güç olan özelliklerdir. Bu araziler havzada mera ve yem bitkileri yetiştirilmeye uygundurlar. Sürülerek tarım yapmaya uygun değildirler. Silopi şehir sınırları içerisinde kestane rengi toprak bulunmakta ve neojen yaşlı kalkerden oluşmaktadır. Diğer bir toprak çeşidi ise alüvyonlu topraklardır. Bu topraklarda sulu tarım yapılmaktadır. İlçenin yüzey şekilleri kuzey ve kuzeydoğuda yüksek, dik yamaçlar, vadi ve yüksek dağlardan oluşmaktadır. Ancak, Güney'de geniş Silopi Ovası yer almaktadır (Harita 12).

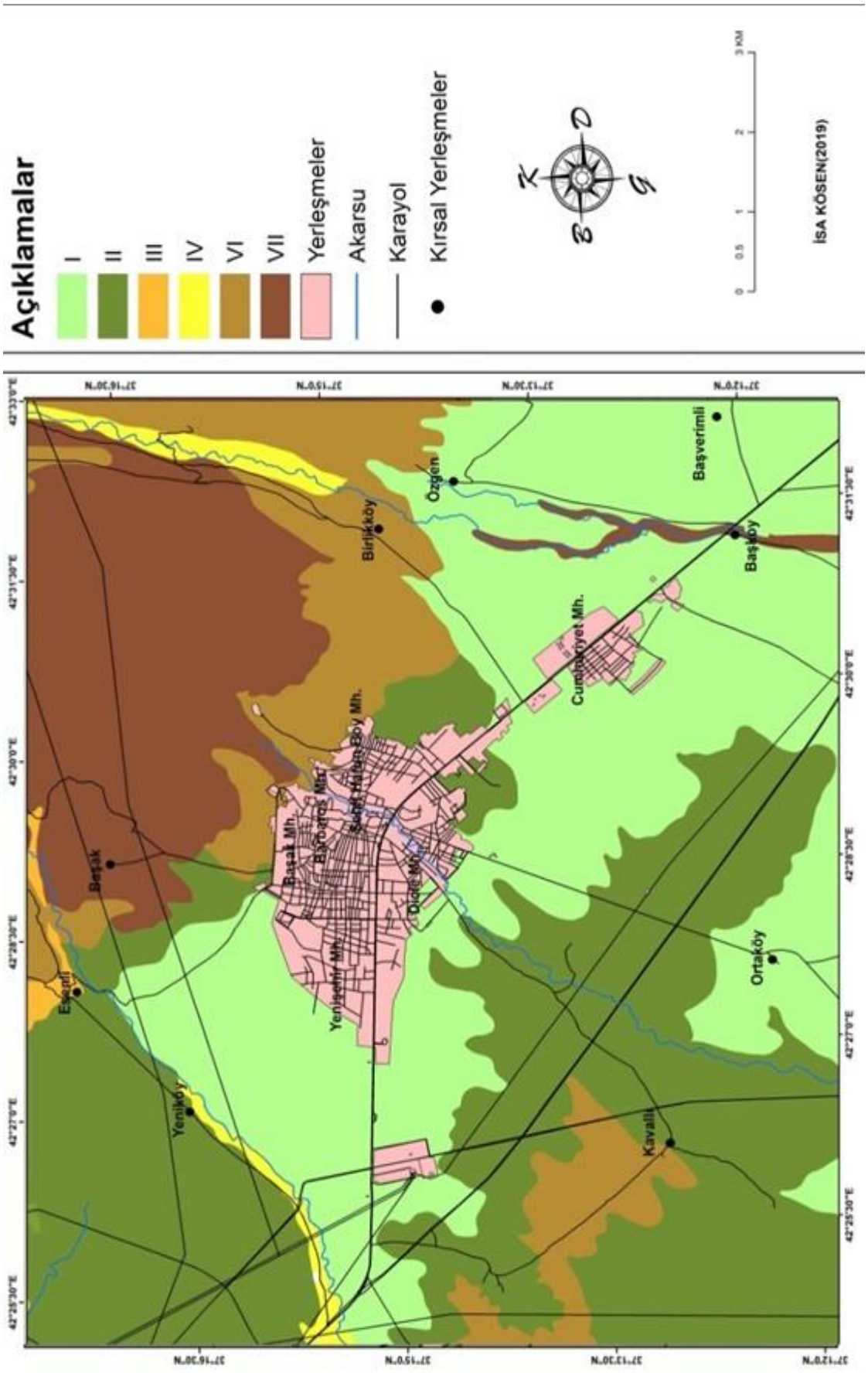

Harita 12: Silopi'nin Arazi Kabiliyet Sınıfı

1.7. Biyocoğrafya Özellikleri

Bir alandaki bitki örtüsünü o alanda etili olan iklim, toprak, hidrografya ve coğrafik şartlar belirlemektedir. Ayrıca biyotik ve beşeri özellikler de, bitki dağılımını ve karakterini doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Yetişme şartları iklim, toprak ve yer şekilleri gibi faktörlerden meydana gelmiş bir bütündür. Bitki toplulukları bu faktörlere bağlı olarak o yerde tutunmakta, gelişmekte ve hayatını devam ettirmektedir. Şartlar elverişsiz hale gelince bitki o sahada tutunmak için mücadele etmekte, şartların yetersizliği halinde ortadan kalkmaktadır (Dönmez, 1985, s.3). Bitkilerin yaşam faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için sıcaklığa ihtiyaçları vardır. Sıcaklığın bitkiler üzerindeki etkisinde belli sıcaklık derecesine göre değerlendirilen vejetasyon süresinin uzunluğu önemli bir faktördür. Bu devreyi genel olarak belirtmek için özellikle ağaçların tomurcuklarının patlamaya başladığı eşik sıcaklık değeri olarak +8°C esas alınmıştır. Bu ve bunun üzerindeki sıcaklıkların kesintisiz olarak devam ettiği devre "vejetasyon devresi" olarak kabul edilmektedir (Atalay, 1994, s.5).

Bu çerçevede araştırma sahasında da ormanların çok fazla tahrip edilmesine bağlı olarak çeşitli bitkiler ortaya çıkmaktadır. Özellikle bölgede tahrip edilen orman topluluklarının yerine makiler ortaya çıkmaktadır. Fakat bu formasyonda değişmeler görülmektedir. Çalışma alanında kuru vadiler ve sel bölgelerinde Atanus Orientalis, Nerium Oleander vb. gibi bitkiler görülmektedir.

Alanda bulunan hayvanlar ise insanların etkisinden dolayı habibatları sınırlandırılmıştır. Çöl vatanı olarak da adlandırılan Dev Kertenkele başta olmak üzere Leylek, Kınalı Keklik, Ebabil Kuşu, Arı Kuşu, Tepele Toygar, Saka Kuşu Tarla Kuşu ve Saksağan gibi hayvan türleri bu bölgede yaşamaktadır. Bölgede yaşayan memeli hayvan türlüleri daha uygun alanlarda görülmektedir. Araştırma sahasını kuzeyinde bulunan dağlık alanlarda avcılık yapılmakta olup kuş türlerinin avlanması daha yaygındır.

2. İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. Silopi'nin Kuruluşu ve Tarihi Özellikleri

İnsanlar içecek, yiyecek ve diğer ihtiyaçları ile ihtiyaçlarını karşılayan yere ve çevresine az çok bağlıdır. Dolayısıyla inşa ettikleri mesken şekillerinde olduğu kadar, yerleşme yerinin seçilmesinde, yerleşmenin teşekkülünde, şeklinde ve gelişmesinde, bu yer ve çevre coğrafi şartların etkisi altındadır (Tanoğlu, 1969, s.212).

Anadolu, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. En küçük toplum yapılarından en büyük uygarlıklara kadar ev sahipliği yapan Anadolu, topoğrafik yapısı, iklim koşulları ve zengin kültürü ile medeniyetlerin buluşma noktası olmuştur. Araştırma sahasının bulunduğu bölge hem verimli bir tarım alanı olması hem de su kaynaklarının bol olması ve iklimsel koşulların uygun olması nedeniyle çevresine göre Silopi şehrini daha cazip kılmaktadır.

Silopi şehri M.Ö. Musul şehrine bağlı bir yerleşim merkezi idi. Eski kavimlerden Asurlular'ın bu bölgede kaldıkları, çevrede bulunan kalıntılardan Asurlulardan sonra bölgenin hâkimiyetin tamamen Sasaniler'in eline geçtiği görülmüştür. Daha sonraları ise adı geçen bölge, Doğu Roma İmparatorluğu'nun idaresi altında yer almıştır. Doğu Roma İmparatorluğu zamanından kalma kalıntılar halen Derebaşı Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. İslamiyet döneminde, bölge hâkimiyetinin Hz. Ömer zamanında tamamen Müslümanlara geçtiği görülmektedir (Anonim, 2017a).

M.S. 960-1040 yılları arasında Büveyoğulları bu bölgeyi ele geçirmişlerdir. Büveyoğulları'na ait bir camii ve bir medrese kalıntıları halen şehre bağlı Birlik Köyü sınırları içerisinde mevcuttur. Büveyoğulları'ndan sonra hâkimiyet Cizre Emirlikleri'nin eline geçmiş ve Hacı Bedran Bey'in ölümünden sonra şimdiki Silopi Ovası'nın idare ve yönetimi oğlu Süleyman'a verildiği belirtilmektedir. O zamanlar Silopi Ovası'nın adı "Silonun Ovası" olarak geçmektedir. Çalışma alanı olan Silopi adını buradan almaktadır. Belli bir süre Cizre'ye bağlı olan bir nahiye olarak kalmıştır. 1960 yılında (1 Nisan 1960) ilçe olarak kabul edilmiştir (Silopi Kaymakamlığı İlçe

Milli Eğitim Müdürlüğü, 2008-2009, Brifing Dosyası s.6). 1990'da Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye'nin 73. ili olarak kabul edilen Şırnak iline bağlanmıştır.

2.2. Silopi'nin Yatay ve Dikey Gelişimi

Silopi şehri yatay yöndeki gelişiminde iki ayrı döneme dikkat etmek gerekmektedir. Bunlardan ilk olarak 1960 yılında ilçe statüsü kazanmasıyla başlayan süreçtir. Bir diğer dönem ise 1990 sonrası şehirde yaşanan iktisadi faaliyetlerdir. Nitekim bunun göstergesi ise 1990 yılından sonra Habur sınır kapısının canlanması ve BOTAŞ kurulması sonrasında yaşanan ticari canlılıktır. 1990 yılından sonra başlayan bu gelişmeler şehir merkezi başta yakın kırsal bölgeler olmak üzere şehri bir çekim merkezi haline getirmiş ve bir göçe neden olmuştur. Göçle gelen nüfusun barınma ihtiyaçları doğrultusunda bir konut ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Şehirsel gelişim yatay yöndeki gelişimi bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak Dicle, Ofis ve Yenişehir mahalleleri ile beraber Yenişehir ve Şehit Harun Boy mahallelerine doğru gelişim göstermiştir. Şehrin yatay yöndeki gelişimi 1990 yılına kadar genellikle kuzey-güney yönlü gerçekleşmiştir. Konut yoğunluğu en fazla Dicle, Ofis ve Yenişehir mahallelerindedir. Bu mahallelerden çevreye doğru gidildikçe konut yoğunluğu ve kat sayısı gitgide azalmaktadır. Fakat bu şehir için en önemli problemlerden bir tanesi, imara girmemiş alanlarda konut yapımının yaygın olmasıdır. Dolayısıyla kaçak yapılaşma bu şehirde oldukça fazladır.

Fotoğraf 6: Silopi Şehri'nin Güneyden-Kuzeye Genel Görünüşü ve Cudi Dağı

Foto 6 görüldüğü gibi Silopi şehri Cudi Dağlarının eteklerinde kurulmuştur.

Fotoğraf 7: Silopi Yenişehir Mahallesinde İnşa Edilen TOKİ Konutları

Şehrin kuzeybatısında TOKİ konutları bulunmaktadır. Fotoğraf 7'de bunu net şekilde görmek mümkündür. İlk etapta kuzeybatıya yapılan toplu konutlara yönelik taleplerin yüksek olmasından dolayı Şehit Harun Boy Mahallesi ve Cumhuriyet Mahallesi arasındaki bölgeye yeni TOKİ konutlarının yapımına başlanmıştır.

Silopi şehrinde kat durumlarını gösteren harita incelendiğinde; konutların genelde tek katlı binalardan oluştuğu görülmektedir. 2 katlı binalar ikinci sırada gelmektedir. Yüksek binalar son zamanlarda yeni kurulan mahallelerde yaygınlık kazanmıştır.

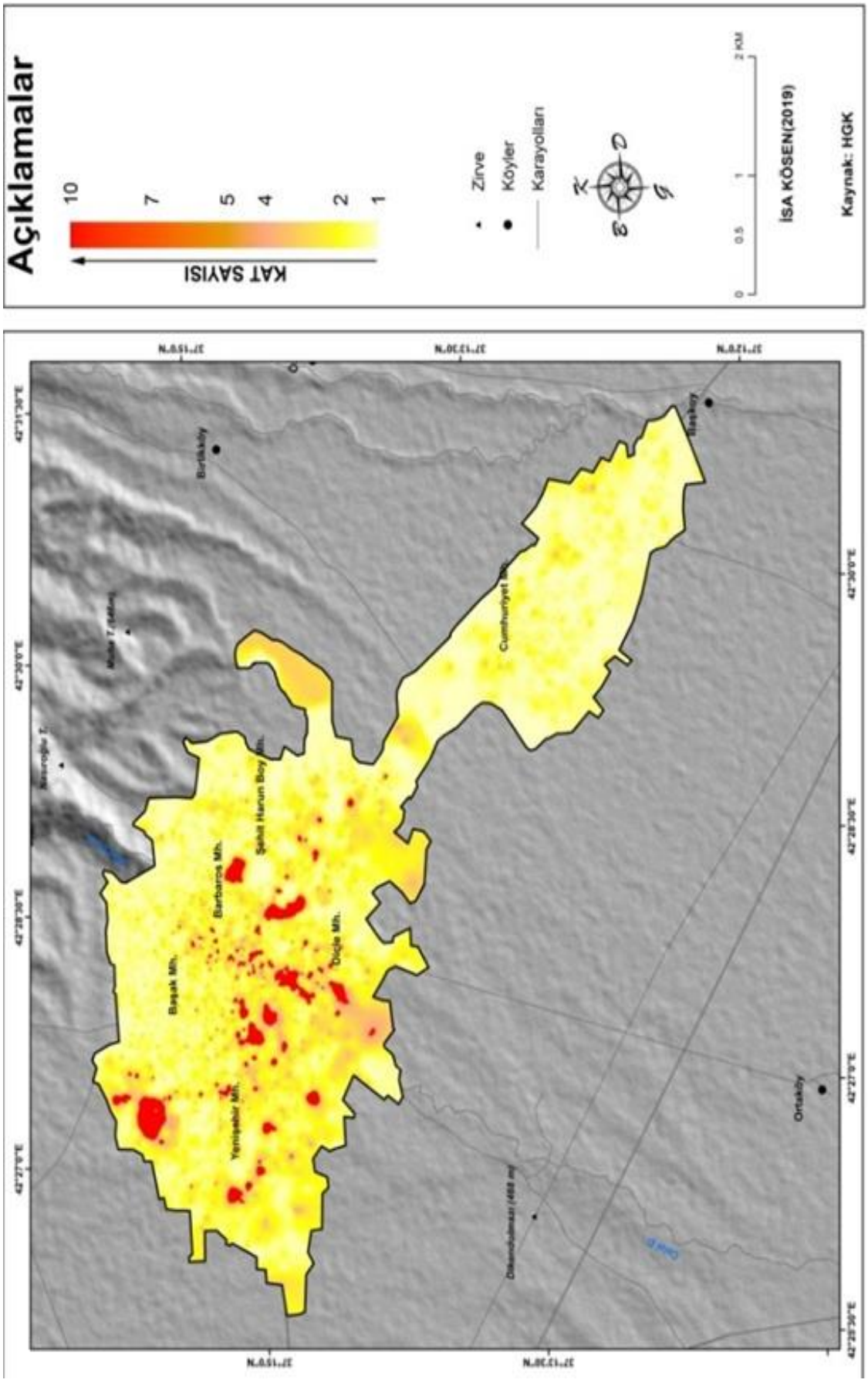

Harita 13: Kat Sayıları Yoğunluğu

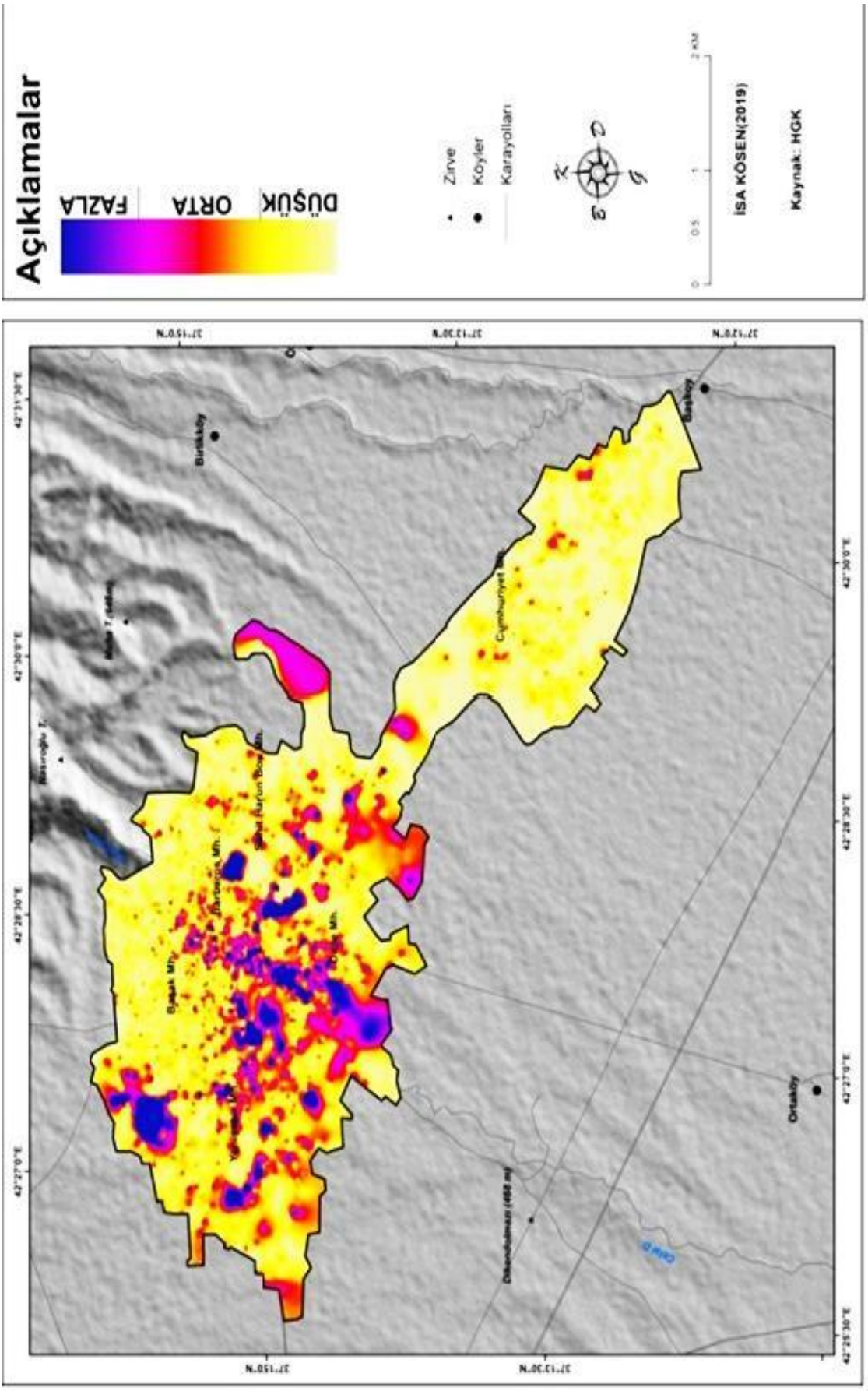

Harita 14: Silopi Şehrinde Binaların Oluşturduğu Yoğunluk Düzeyi

1990 yılına kadar 5 mahallesi olan Silopi bu yıldan itibaren 11 mahalleye çıkmıştır. Bu mahallelerin kuruluşunda etkili olan faktörler; şehrin kuruluşundan itibaren yaşanan gelişmeler, nüfus artışı, güvenlik sorunundan dolayı köylerden kente olan göç ve Habur sınır kapısının işlevi sayılabilir. Özellikle Habur sınır kapısının etkinliği bu alanda çok daha fazladır.

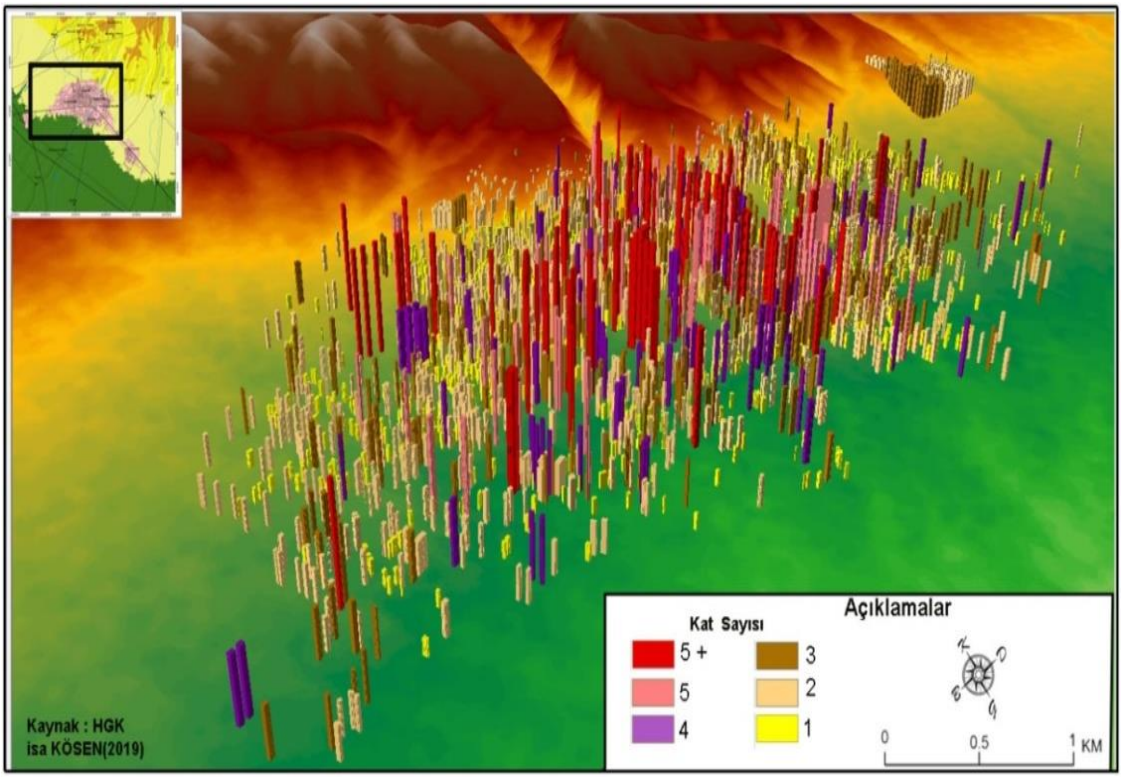

Harita 15: Silopi Şehir Merkezinde Binaların Kat Durumlarına Göre Yayılışı

Silopi şehrinin yatay yöndeki gelişimi konusunda önemli bir diğer husus ise şehirde bulunan Barbaros ve Başak mahallelerinin kuzeye doğru gelişim alanlarının topoğrafya nedeniyle sınırlanmasından dolayı şehrin merkezinden geçen Silopi-Habur yoluna doğru, bir yerleşme göçünün olmasıdır. Özellikle ova alanlarının düz olması ve tarım arazilerinin kontrol edilebilmesi amacıyla şehrin hemen dışındaki tarım arazilerine yakın yerler tercih edilmektedir. Bu anayolda ticarethaneler bulunmaktadır. İki katlı yapılan binalarda alt kat ticaret için kullanılırken; üst katı ise ev olarak kullanılmaktadır. Bu tarz binaların örnekleri anayol boyunca çokça görülmektedir.

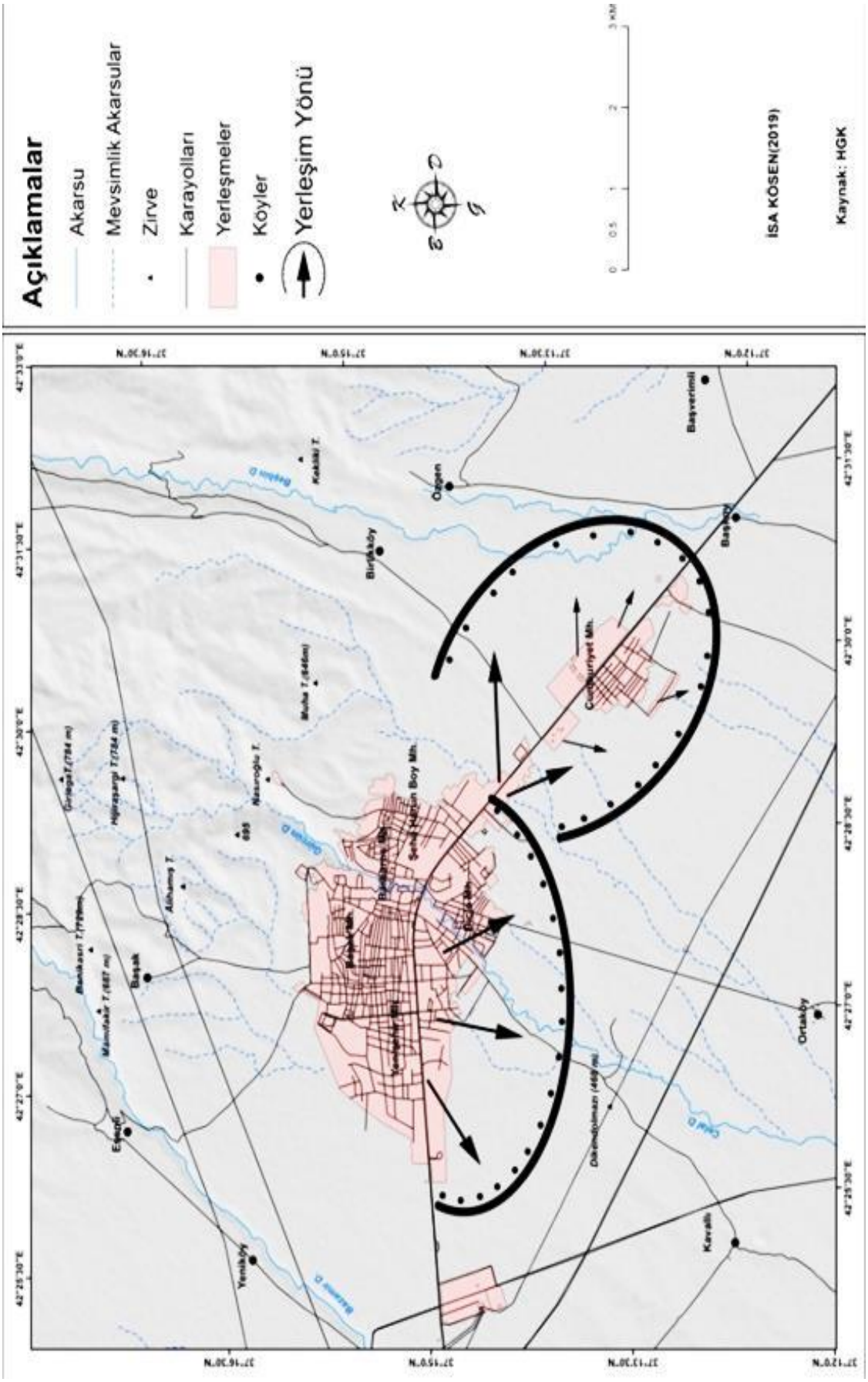

Harita 16: Silopi Şehrinin Gelişim Yönü

2.3. Silopi'nin Nüfus Coğrafyası

2.3.1. Nüfus Durumu

Silopi nüfus gelişimi ve fonksiyonel özelliklerinin belirlenmesi açısından en sağlıklı bilgiler, 1960 yılından sonraki periyodik nüfus sayımları sonuçlarından elde edilmektedir. 1960 yılında toplam nüfusu 957 olan Silopi şehrinin 2018 yılı nüfusu 94,174 kişi olmuştur. 58 yıllık süreçte şehir nüfusu yaklaşık 98 kat artmıştır. 1965 yılında 32 köyü olan Silopi ilçesinin 2018 yılı itibariyle 19 köyü 3 beldesi bulunmaktadır. Kırsal bölgede yaşayan nüfus 1960-2018 arasında dönemde gerek ekonomik ve gerekse güvenlik sebebi kırsal bölgeleri terk ederek Silopi şehrine yerleşmiştir. Bu süre zarfında üç köyü belde statüsüne kavuşmuştur. Özellikle 1990'li yıllardan sonra şehir merkezi civar köylerden, 1995'ten sonra Habur gümrük kapısındaki canlanma ile beraber tüm Türkiye'den göç almaya başlamıştır. İlçe nüfusunun gelişim trendi Tablo 11'de verilmektedir.

Tablo 11: Silopi'nin Yıllara Göre Nüfus Dağılımı Tablosu (1960-2018)

Sayım Yılı	İlçe Merkezi Nüfusu	Yıllık Artış Hızı (%)	Kırsal Nüfus	Yıllık Artış Hızı (%)	İlçe Nüfusu
1960	957		12 394	38,2	13 351
1965	2 645	203,3	15 765	48,1	18 410
1970	2 923	19,9	17 835	24,6	20 758
1975	4 460	84,5	22 650	47,7	27 110
1980	6 811	84,6	21 828	-7,3	28 639
1985	13 071	130,3	24 366	21,9	37 437
1990	23 430	116,7	23 516	-7,1	46 946
2000	51 199	78,1	23 993	2	75 192
2007	70 670	46	26 020	11,5	96 690
2008	73 603	40,6	26 902	16,6	100 505
2009	73 400	-1,3	27 241	22,9	100 641
2010	76 323	19,5	27 771	15,8	104 094
2011	81 949	35,5	30 633	58,6	112 584
2012	84 157	13,3	30 597	48,4	114 754
2013	85 350	7	32 315	26,7	117 665
2014	87 839	14,3	33 271	41,8	121 110
2015	87 157	-3,9	34 313	29,9	121 463
2016	89 090	11	34 970	24,9	124 060
2017	93 551	24,4	32 720	-23,7	126 271
2018	94 174	3,3	30 875	-62,2	125 049

Kaynak: TÜİK, 2018

Silopi, Cudi Dağı'nın güneyinde Hacı Deresi'nin olduğu yerde kurulmuş bir yerleşim alanıdır. Burası Silopi'nin ilk oluşum çekirdeğini oluşturmaktadır. İlk yerleşim yerinin kuruluşuna bakıldığında ise diğer eski yerleşim yerlerinde olduğu gibi burada da kuruluşa etki eden en önemli faktörün su kaynakları olduğu söylenebilir. Silopi'nin kurulduğu alan, Cudi Dağının yamaçları ile Silopi Ovası arasındaki eşik alana karşılık gelmektedir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra Silopi, Diyarbakır vilayeti Cizre kazasına bağlı bir nahiye olduğu görülmüştür (Güneş, 2018, s.89). Silopi Nahiyesi Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde gelişimini sürdürmüştür. 1935 yılında yapılan nüfus sayımına bakıldığında kırsal yerleşim yeri olan Silopi'nin nüfusu 7,454 kişidir. 1940 yılında ise geçen 5 yıllık sürede nüfusu artarak 8,448 kişi olmuştur. Bunun en önemli sebebi doğal nüfus artışıdır. 1945 yılında 8,095 ve 1950 ise yılında ise 8,064 kişi olup nüfusu azalma eğilimi göstermiştir. Bunun en önemli sebebi 2. Dünya Savaşı'nın yaşanması ve erkeklerin silâhaltına alınması etkili olmuştur. Bu yıllar arasında yaşanan en önemli gelişmelerden bir tanesi 1949 yılında ilkokul düzeyinde eğitim veren Vatan ilkokulunun açılışı olmuştur. Kurumun bu alana yapılması, yerleşim alanlarının burada yoğunlaşmasına ve sıklaşmasına, nüfusun yoğunlaşmasına ve yeni bir yerleşme dokusunun oluşmasını sağlamıştır. 1955-1960 yıllarında hem 2. Dünya Savaşı'nın bitmesi, erkeklerin dönmesi ve evlenmelerin artışına bağlı olarak nüfus sayısı diğer döneme göre artarak 10,254 kişi olmuştur. 1960 yılına kadar bir kaza olan Silopi 1960 yılında idari değişikliğe uğrayarak, şehir özelliğini kazanmış ve Mardin iline bağlanmıştır. Bu dönemde yaşanan en önemli gelişmelerden bir tanesi, Silopi'nin idari değişikliğe uğraması sonucunda mahallelere ayrılarak Yeşiltepe ve Karşıyaka mahallelerinin kurulmasıdır. Bunun sonucunda Vatan ilkokulundan sonra 1967 yılında ortaokul düzeyinde eğitim veren Silopi Lisesi kurulmuştur. Bu eğitim kurumu Yeşiltepe mahallesinde ve şuan ilköğretim düzeyinde eğitim veren Kaymakam Teoman Ünüsan İlköğretim Okulunun yerinde kurulmuştur (Silopi Kaymakamlığı, 2018).

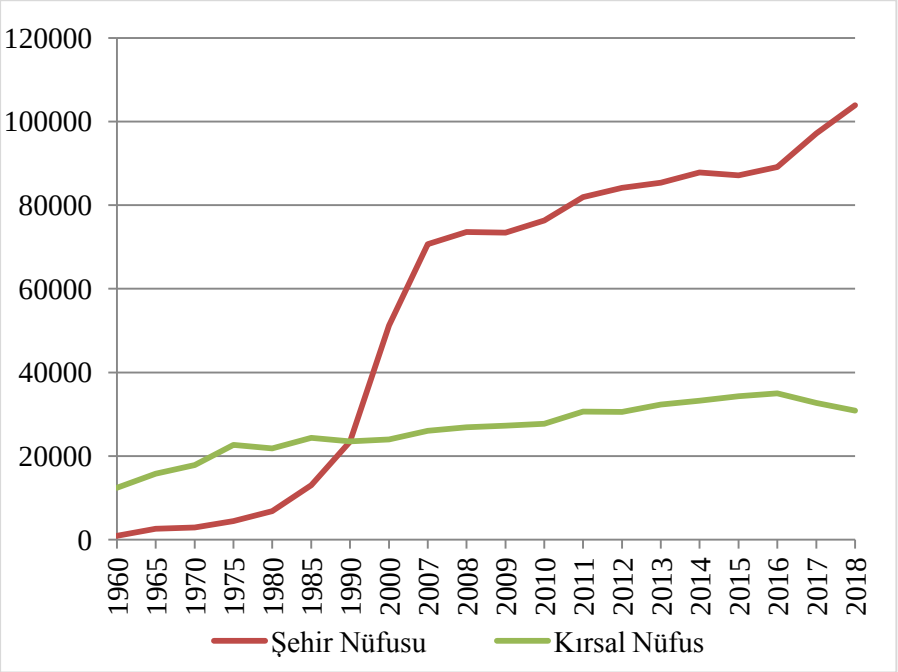

Grafik 8: Silopi'nin Yıllara Göre Nüfus Dağılımı Grafiği (1960-2018)

Kaynak: TÜİK, 2018

1960 yılından önceki sayımların en önemli özelliklerinden biri şehir nüfusunun olmamasından dolayı kırsal bölgede yaşayan nüfusun genel anlamda Silopi olarak kayıtlara geçirilmesidir. Ancak 1960 yılından ilçe statüsü kazandıktan sonra nüfus verilerinde şehir merkezi ve kırsal nüfus olarak verileri ayrı ayrı girilmeye başlanmıştır. 1960 yılında 957 kişi olan Silopi şehir nüfusu, 1970 yılında 2,923 kişiye yükselmiştir. 1975 yılında nüfusu artarak 4,460 ve 1980 yılında ise nüfusu 6,811 kişi olmuştur. Bu tarihler arasında kırsal kesimde yaşayan nüfus, kentsel alanda yaşayan nüfustan fazladır. Bu süreç arasında yaşanan en önemli gelişmelerden bir tanesi de Karşıyaka Mahallesinde ilkokul düzeyinde eğitim veren Atatürk İlkokulunun açılmasıdır. Yine aynı süreçte arasında şehir diğer dönemlerde olduğu gibi, kurulan devlet kurumlarına bağlı olarak merkezi iş alanlarının bulunduğu sahadan çevreye doğru bir yayılım göstermiştir. Bu dönemler arasında şehir nüfusu artmaya devam etmiştir. 1985 yılında şehir nüfusu artı ivme kazanarak 13,037, 1990 yılında ise nüfusu 23,430 kişi ulaşmıştır. Bu dönemler arasında da diğer dönemlerde olduğu gibi kırsal nüfus, kentsel nüfustan fazladır.

1980'li yıllarda yaşanan gelişmelerden bir tanesi de şehrin nüfusunun artması ve devlet kurumlarının açılmasına bağlı olarak Cudi, Barbaros ve Şehit Harun Boy Mahallelerinin kurulmasıdır. Diğer bir önem arz eden gelişme ise 1985 yılında ilkokul

düzeyinde eğitim veren Cumhuriyet İlkokulunun Nuh mahallesinde kurulması ve yerleşmenin batıya doğru kaymasıdır.

1990 yılında şehrinin nüfusu 23,430 kişiye yükselmiştir. 1991 yılında yaşanan en önemli gelişmelerden bir tanesi de Şırnak'ın Siirt'ten ayrılarak il olması sonucunda o dönemde Mardin'e bağlı olan Silopi'nin idari değişikliğe uğrayarak Şırnak iline bağlanmasıdır. 2000 yılında ise bu oran artarak 51,199 kişi ve 2018 yılında ise 94,174 kişi olmuştur(TÜİK). Nüfusun bu kadar artmasında özellikle 1980 yılından itibaren başlayan güvenlik olayları önemli bir etken olmuştur. Yaşanan terör olayları sonunca insanların güvenliğini sağlamak amacıyla 1990 yılından itibaren köyler boşaltılmış ve insanlar şehir merkezine yerleştirilmiştir. Bunun yanı sıra nüfusun birçoğu da başka kentlere göç etmiştir.

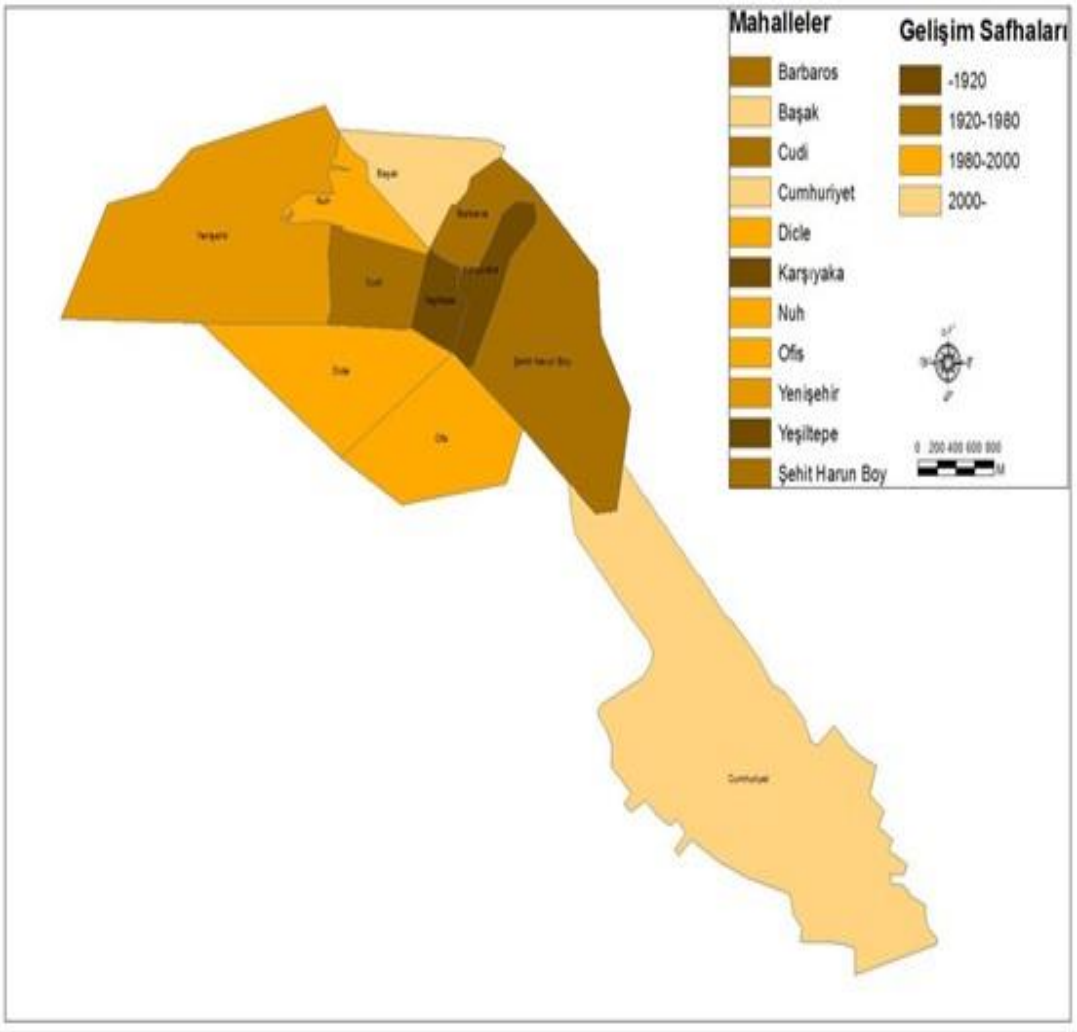

Harita 17: Silopi'nin Tarihi Gelişim Haritası

Kaynak: TÜİK (ADNKS)

Diğer önemli bir gelişme ise Habur Sınır Kapısının bu dönemde faaliyete geçmesidir. Habur sınır kapısının faaliyete geçmesiyle nüfus da bu sınır kapısına göre şekillenmeye başlamıştır. Yerleşmelerin sınır kapısından dolayı anayolun çevresine taşınmasına bağlı olarak nüfuslanmada artma eğilimi göstermiştir. Habur sınır kapısının açılmasının bir diğer etkisi ise çevre bölgelerden merkeze doğru bir göç almasına neden olmasıdır. Bu gelişme ile de hem kırsal alanlardan göç alması hem de şehrin doğal yerleşimini etkilemesinden dolayı önemli bir dönüm noktası olmuştur (Harita, 18).

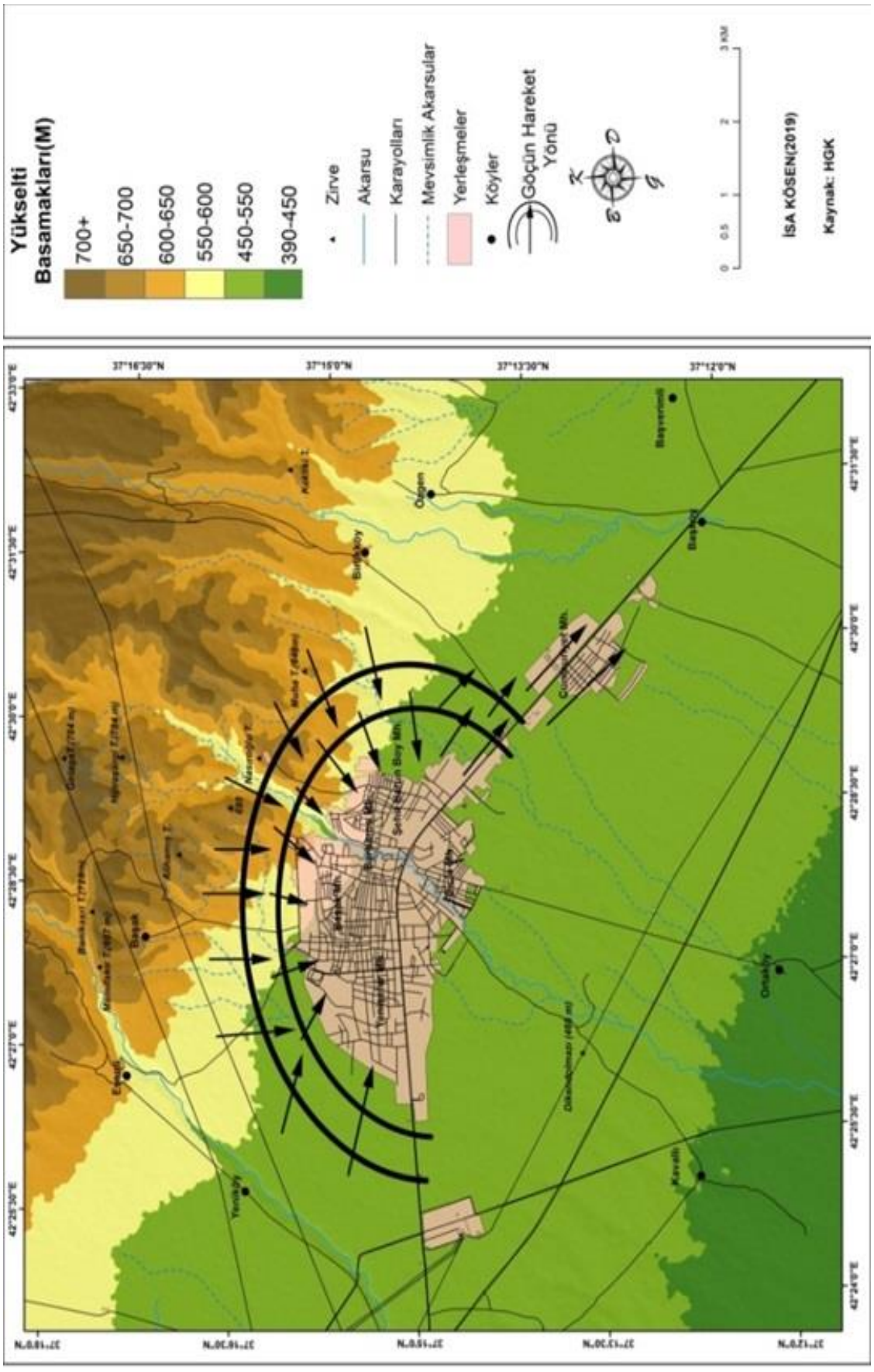

Harita 18: Silopi'de Göçün Hareket Yönü

Silopi'de nüfusun artmasının bir diğer nedeni de bu dönemde devlet kurumlarının açılmasına bağlı olarak memur atamaları etkili olmuştur. Nüfusun artışı ile birlikte 1996 yılında Silopi Devlet Hastanesi kurulmuştur. Bu dönemler arasında eğitim kurumları artış göstermiş ve ilkokul düzeyinde eğitim veren kurumlar 8 yıllığa çıkartılmış buna bağlı olarak şehre atanan öğretmenlerin ilk etapta barınma ihtiyacını gidermek amacıyla 1999 yılında Silopi Öğretmen Evi kurulmuştur.

Sanayi anlamında özellikle Habur Sınır Kapısının ekonomik etkinliğine bağlı olarak küçük ölçekli sanayi faaliyetleri gelişmeye başlamıştır. MTA yaptığı jeolojik çalışmalar ve hazırlanan raporlarda defalarca bölgedeki asfaltit rezervlerinin işletilmesi için termik santrallerin kurulması önerisinde bulunulmuş, 1992 yılında KAR-KEY şirketi şehrin 3 km batısında BOTAŞ termik santralini kurarak şehirde sanayi faaliyetleri gerçek anlamda başlatmış oldu. Yukarıdaki tüm gelişmelere bağlı olarak mahalle sayısı Başak, Yenişehir, Dicle, Ofis, Cumhuriyet, Nuh Mahallelerin de kurulmasıyla mahalle sayısı 11'e yükselmiştir.

Silopi bu dönemden sonra da gelişimine devam etmiştir. Genel olarak şehrin gelişimi yol boyu yönünde devam etmiştir. Habur Gümrük Kapısının ekonomik olarak işlevinin artması, ekonominin canlanması sonucunda bölgeye göç olayları devam etmiştir. Silopi'de nüfus artışının artma sebebi sadece göç olgusu değil doğal nüfus artışı da önemli bir etken olmuştur. Nüfus artışına bağlı olarak Silopi'ni nüfusunun artması sonucunda Silopi Devlet Hastanesinin yatak kapasitesi artırılmıştır. Ancak bir süre sonra hastane binası büyüyen ve gelişen Silopi'nin ihtiyacını karşılayamaz duruma gelince 2008 yılında yapımına başlanan yeni bina, 2009 yılında 50 yataklı olarak faaliyete geçmiştir. 2010 yılı itibari ile 93 resmi yatak ve fiili yatak kapasitesi ile hizmet vermeye başlamıştır. Yapılan yeni okullar ve hastanenin, Yenişehir Mahallesinde yapılması sonucunda yerleşim alanların batıya doğru kaymasına ve tarım alanların yerleşmeler tarafından işgal etmesine yol açmıştır. Yani yaşanan gelişmelere bağlı olarak merkezi iş sahasından çevreye doğru bir gelişme göstermiştir. 1960 yılında sadece 1 ilkokul ve 1 lise bulunurken bu sayı 2018 yılı itibariye 3 anaokulu, 14 ilkokul, 13 ortaokul, 10 lise ve 1 meslek yüksekokulu olmak üzere 41 adet kuruma yükselmiştir.

2.3.2. Nüfus Hareketleri

2.3.2.1. Doğumlar ve Ölümler

Bir alandaki nüfusun değişiminde ve gelişiminde etkili olan faktörlerden biri de doğumlar ve ölümlerdir (Tümertekin ve Özgüç, 1998, s.249-255). Doğum ve ölüm oranları arasındaki fark, nüfusun artış ve azalış seyrini belirler. Doğum ve ölüm oranları arasındaki fark aynı zamanda bağımlılık düzeyini de etkiler. Silopi şehrindeki doğumlar ve ölümler ile ilgili özellikler TÜİK elde edilen verilerden yararlanılarak tespit edilmiştir. Genel doğum oranı ve genel ölüm oranı arasındaki fark doğal nüfus artış hızını vermektedir (Akdemir, 2004, s.38).

Tablo 12: Silopi'nin 2014-2018 Yılları Cinsiyete Göre Doğum Sayıları (Kişi)

Yıllar	Erkek	Kız	Toplam
2014	1950	1853	3803
2015	1981	1910	3891
2016	1726	1672	3398
2017	1963	1938	3901
2018	1964	1840	3803

Kaynak: TÜİK, 2018

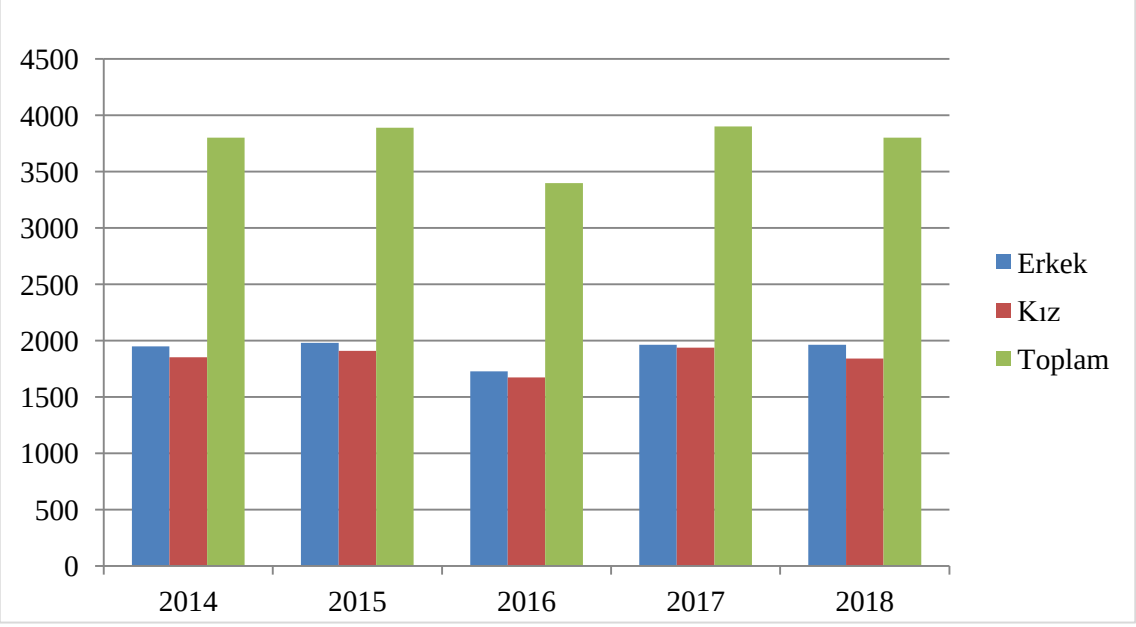

Grafik 9: Silopi'nin 2014-2018 Yılları Cinsiyete Göre Doğum Miktarları (Kişi)

Kaynak: TÜİK, 2019

TÜİK'ten alınan son beş yıllık verilere göre 2014 yılında Silopi'de toplam 3,803 kişi doğmuştur. Bunun 1,950 kişisi erkek,1,853 kişi ise kadındır. 2015 yılına bakıldığında; ise bir önceki döneme oranla artış olduğu görülmektedir. Bu dönemde erkek doğum sayısı 1,981 kişi, kadınların doğum oranı ise 1,910 kişidir. 2015 yılında toplam doğum ise 3,891 kişidir. 2016 yılında doğum oranı son iki yıla oranla bir azalma göstermiştir. Toplam doğum oranı 3,398 kişidir. Bunun 1,726'sı erkek, 1672'si ise kadındır. 2018 yılında doğumlara bakıldığında erkek doğum 1,964 kişi iken kadın doğum sayısı ise 1,840 olduğu görülmektedir.

Nüfus artışına etki eden doğumlar çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler din, eğitim düzeyi ve ekonomik şartlar şeklindedir (Tümertekin, Özgüç, s. 191-192). Ölümler ise ekonomik şartlarla dolaylı bir ilişki içerisindedir. Ekonomik şartların iyileşmesi yaşam kalitesini yükseltmekle birlikte sağlıklı ve uzun yaşam şeklinde nüfus artışına katkı sağlamaktadır. Bu durum bir ülke ya da bölge nüfusunun yaşlanmasının göstergesi olduğu gibi, kalkınma seviyesinin yüksek olduğunun da göstergesidir.

Tablo 13: Silopi'nin 2009-2017 Yılları Cinsiyete Göre Ölüm Sayısı (Kişi)

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam
2009	170	151	321
2010	156	117	273
2011	168	144	312
2012	152	119	271
2013	156	139	295
2014	162	142	304
2015	220	139	359
2016	201	151	352
2017	163	152	315

Kaynak: TÜİK, 2018

Silopi şehrinde ölüm sayılarına bakıldığında; 2009 yılında toplam ölüm sayısının 321 kişi olduğu, bunlardan 170'sinin erkek, 151'nin ise kadın oluşturmaktadır. Son on yıl içerisindeki ölüm oranlarına bakıldığında en fazla ölüm oranı 2015 yılında 359 kişidir. 2016 yılındaki ölüm oranı ise 352 kişidir. Ölüm sayısının en az olduğu yıl ise 2012 yılıdır. Bu dönemde toplamda 271 kişi ölmüştür. Bunların 152'si erkek, 119 si kadınlardan oluşturmaktadır. Son yıllar da ölüm sayıları

azalma göstermiştir. 2017 yılında ölüm sayıları erkek 163 erkek, kadın ise 152 olmak üzere toplam 315 kişi vefat etmiştir.

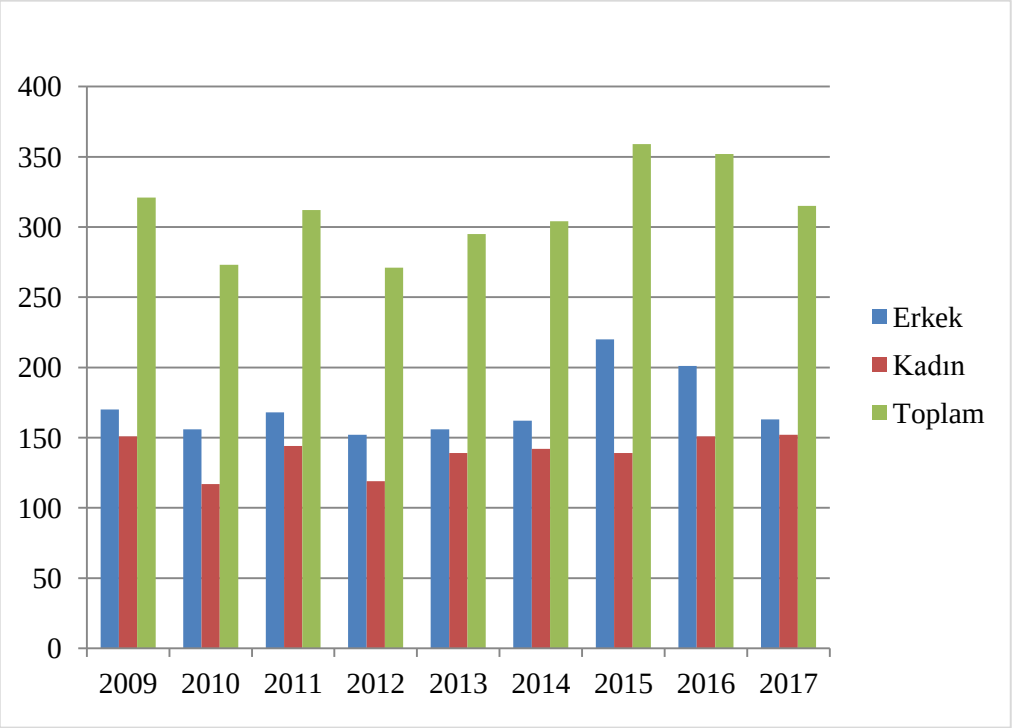

Grafik 10: Silopi'nin 2009-2017 Yılları Cinsiyete Göre Ölüm Sayıları (Kişi)

Kaynak: TÜİK, 2018

2.3.2.2. Göçler

Göç; kişilerin gelecekteki hayatlarını geçici ya da tamamını gittikleri yerde geçirmek için bulundukları yerden başka bir yerleşme alanına gitmesidir. Göç çeşitli ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra miras yolu ile tarım arazilerinin bölünmesi, kırsal kesimde iş imkânın sınırlı olması, eğitim ve sağlık koşullarının yetersizliği vb. nedenler insanları göç etmeye zorlayabilmektedir. (Toroğlu, 2007, s.81). Yerleşmelerin nüfuslarındaki hızlı artış ve azalmalar; süreç içinde işsizlik, gecekondulaşma, alt yapı sorunları ve demografik yatırımların amacından sapmasına neden olur. Bütün bu sonuçlarla beraber göç, ekonomik kaynakların yeterince değerlendirilememesine yol açar (Doğanay, 2006, s.45). Silopi'de gerek yakın çevredeki kırsal alanlardan şehir merkezine doğru olan göçler ve gerekse Silopi den diğer şehirlere olan nüfus hareketleri, toplumsal ve ekonomik durumu yakından ilgilendirdiği için göç hareketlerini incelemek büyük önem taşımaktadır.

Silopi şehri için yer değiştirme olayları daha çok 1990'lı yıllardan sonra hızlanmıştır. Özellikle terör olayları nedeniyle boşaltılan birçok köyün sakinleri bugün büyükşehirlerde yaşamaktadır. Konu ile ilgili sayısal veriler bulunmamakla beraber özellikle Görümlü Beldesi'ne bağlı yüzlerce vatandaş bugün İstanbul'da yaşamaktadır. İlçeye bağlı dağ köylerinde ikamet eden birçok aile köylerin boşaltılmasından sonra özellikle İstanbul-Zeytinburnu, Antalya-Kepez, Mersin-Akdeniz, Adana-Seyhan ve İzmir Kadifekale'de ikamet etmektedir. Zeytinburnu'nun tercih edilmesinde temel sebeplerden biri akraba destekleridir. 1990 öncesi Silopi'den geçici iş için gelen nüfusun daha sonra bu bölgeye daimi olarak yerleşmeleri, göçlerin bir kısmının bu noktaya gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Bu amaçla Zeytinburnu Beştelsiz Mahallesinde yapılan yüz yüze görüşmelerde ilk olarak tekstil atölyelerinde işçi olarak geldiklerini ve 1990'dan sonra gelen akrabalarla beraber iş yeri açtıklarını ve göçün bu sayede artarak devam ettiğine vurgu yapıldı. Nitekim 2018 yılında dahi ekonomik sebeplerden dolayı bireysel olarak göçlerin devam ettiğini söylemek mümkün.

Silopi şehrine en fazla göç veren iller sıralamasında Şırnak 1437 kişi ile ilk sırada yer alırken İstanbul 369 kişi ile ikinci sırada gelmektedir. Ancak aldığı ve verdiği göç tablosuna bakıldığında, aldığı ve verdiği göçün birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu göçlerin büyük bir kısmı eğitim göçleri olarak yorumlanabilir. İstanbul'u sırasıyla 304 kişi ile Mersin ve 168 kişi ile Ankara izlemektedir. İllere göre en fazla aldığı ve verdiği göç ise İstanbul ve Antalya ilk sıralarda yer almaktadır.

Silopi şehri sahip olduğu ekonomik avantajlar sayesinde son yıllarda Türkiye'nin hemen her bölgesinden göç almaktadır. Yaz aylarında özellikle yakın çevreden tarlada çalışmak için şehre mevsimlik göçler olmaktadır. Bununla beraber Habur gümrük kapısının kapalı olduğu yıllarda şehirden çok yoğun bir mevsimlik işçi göçü yaşanmaktadır. İlçeden yapılan mevsimlik göçler özellikle Akdeniz Bölgesindeki narenciye bahçeleri, Ege Bölgesindeki üzüm tarlaları ve Karadeniz Bölgesindeki fındık bahçelerine yapılmaktadır. Silopi şehrinin aldığı ve verdiği göç miktarları Tablo 14 ve Harita 19-20'de verilmiştir.

Tablo 14: Silopi Şehrinin Türkiye Geneli Aldığı ve Verdiği Göç Miktarı (Kişi)

İller	Aldığı Göç	Verdiği Göç	İller	Aldığı Göç	Verdiği Göç
Adana	122	162	İstanbul	369	422
Adıyaman	30	19	İzmir	85	127
Afyon	9	15	K. Maraş	26	26
Ağrı	14	24	Karabük	9	5
Aksaray	12	4	Karaman	17	12
Amasya	4	8	Kars	15	20
Ankara	168	179	Kastamonu	8	8
Antalya	103	111	Kayseri	38	25
Ardahan	2	4	Kırıkkale	12	10
Artvin	9	24	Kırklareli	17	15
Aydın	29	28	Kırşehir	6	18
Balıkesir	27	25	Kilis	9	11
Bartın	5	6	Kocaeli	29	55
Batman	57	47	Konya	59	27
Bayburt	5	6	Kütahya	5	4
Bilecik	6	8	Malatya	51	44
Bingöl	13	13	Manisa	30	39
Bitlis	14	25	Mardin	123	102
Bolu	3	4	Muğla	36	33
Burdur	7	14	Muş	15	12
Bursa	39	66	Nevşehir	12	6
Çanakkale	17	20	Niğde	18	7
Çankırı	4	29	Ordu	6	15
Çorum	15	18	Osmaniye	35	16
Denizli	6	24	Rize	7	5
Diyarbakır	104	88	Sakarya	21	20
Düzce	3	4	Samsun	41	20
Edirne	29	37	Siirt	53	68
Elazığ	18	13	Sinop	2	3
Erzincan	8	19	Sivas	25	16
Erzurum	24	14	Şanlıurfa	60	60
Eskişehir	13	19	Şırnak	1437	1824
Gaziantep	130	150	Tekirdağ	35	27
Giresun	6	6	Tokat	20	18
Gümüşhane	2	2	Trabzon	29	23
Hakkari	39	49	Tunceli	23	11
Hatay	64	82	Uşak	9	12
Iğdır	8	16	Van	79	109
Isparta	17	21	Yalova	5	10
Mersin	304	261	Yozgat	14	6
			Zonguldak	15	11

Kaynak: TÜİK, 2018

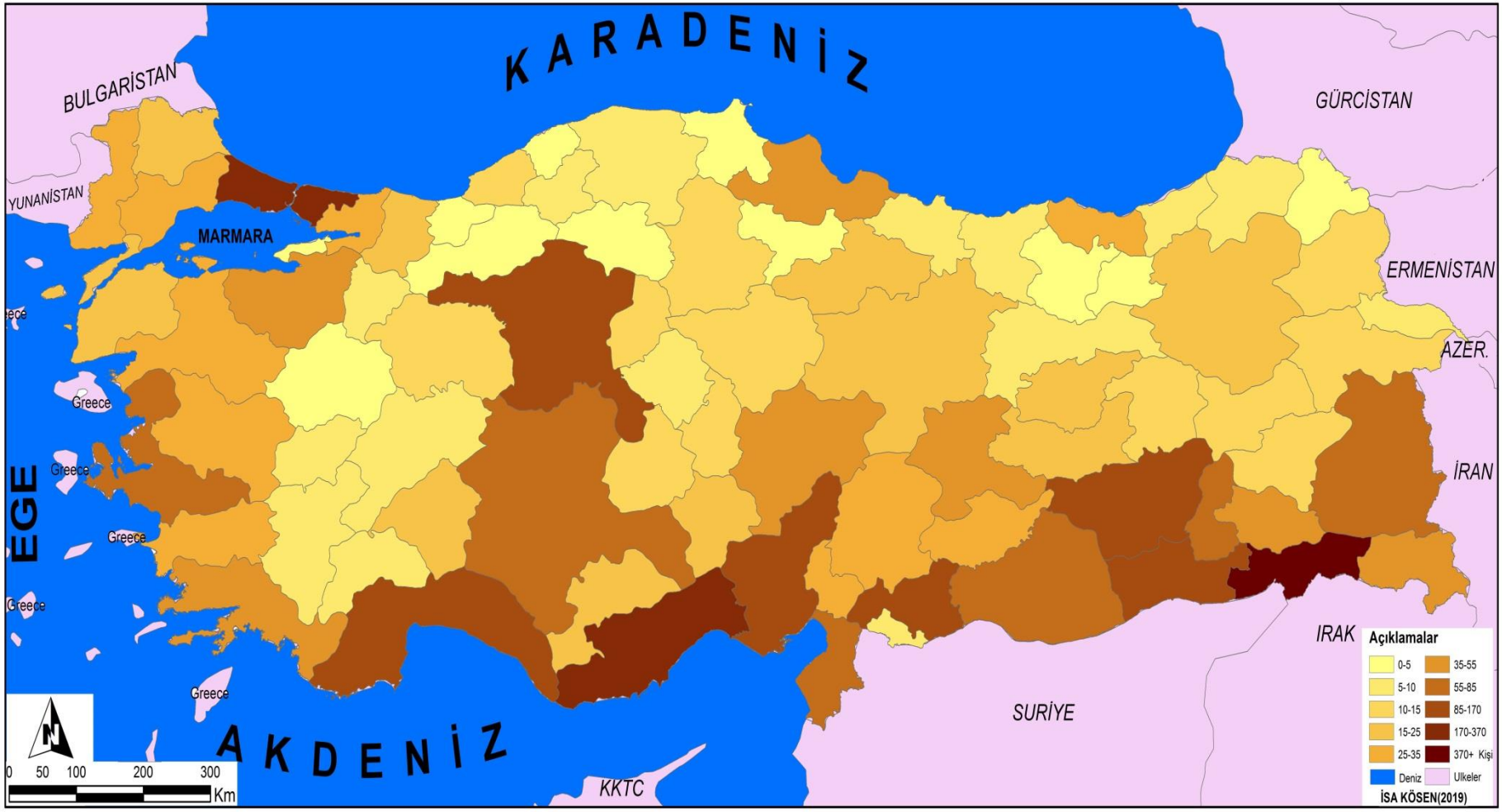

Harita 19. Silopi Şehrinin İller Bazında Aldığı Göç (2018)

Kaynak: (TÜİK verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Harita 20. Silopi Şehrinin İller Bazında Verdiği Göç (2018)

Kaynak: (TÜİK verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2.3.3. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Nüfusun önemli değişkenlerinden biri de belli bir nüfusta 100 veya 1.000 kadına düşen erkek sayısı olarak ifade edilen cins veya cinsiyet oranıdır (Tümertekin-Özgüç, 1998, s.289). Nüfusun cinsiyet oranında kadın veya erkeğin nüfus miktarının fazla olması sadece demografiye bağlanamaz. Temel sorun, doğum oranlarıyla ilgilidir. Bu oran belli bir zaman sonra kadın veya erkek nüfusun fazla olmasıyla değişmektedir.

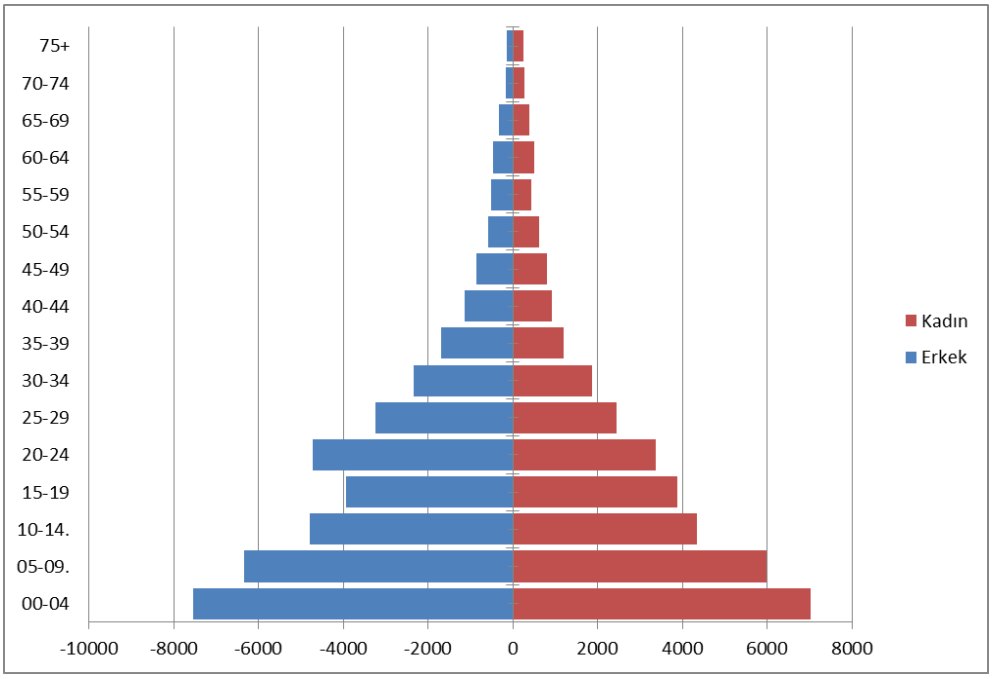

Grafik 11: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2000)

Nüfusun cinsiyet yapısı ve cins oranı, doğumlar, ölümler, göçler ve savaşlar gibi olguların tesirlerini öğrenmek açısından son derece önemlidir. Nüfusun planlanmasındaki temel amaç ileriye yönelik stratejileri daha önemli kılmaktadır. En önemli stratejik adım, nüfusun yaş gruplarına göre analiz edilmesidir. Silopi şehrinde doğum oranın fazla olduğu görülmektedir. Orta yaş gruplarına gelindiğinde yaş grafiğinin daraldığını, buna bağlı olarak doğum oranı yüksek, fakat ölüm oranı ya da göçün oldukça fazla olduğu görülmektedir. Burada özellikle 10-14 ve 15-19 yaş grubundaki nüfusta bir daralma söz konusudur. Nitekim 1980 sonrası ve 1985 ten sonra daha da yoğunlaşarak devam eden terör eylemleri halkın huzurunu kaçırmış ve bölge dışına olan göçleri artırmıştır. Özellikle evlilik çağında gençlerin iş imkânlarının iyi olması, sosyo-kültürel şartlar ve kırsal sayılacak Silopi'deki itici unsurlar nedeniyle

İstanbul başta olmak üzere büyükşehirlere olan göçü artırmıştır. Evliliklerin sayısı azalması da beraberinde toplam doğum oranı ve bu yaş aralığındaki nüfusun azalmasına neden olmaktadır. Bu alanlarda bu şeklin böyle olmasının temel nedeni ise gelişmekte olan bir ülke olmamız nedeniyle yeterli iş ve sağlık imkânlarının sunulmayışıdır.

Tablo 15: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2000)

Yaş Aralığı	Erkek	Kadın
00-04	7539	7030
05-09	6343	5972
10-14	4786	4330
15-19	3945	3873
20-24	4728	3377
25-29	3252	2446
30-34	2340	1864
35-39	1705	1192
40-44	1148	926
45-49	855	808
50-54	583	621
55-59	510	435
60-64	464	511
65-69	325	395
70-74	173	282
75+	152	256

Kaynak: TUİK, 2000

2018 yılındaki yaş aralığı tablosuna bakıldığında ise gerek şehrin fonksiyonel özelliklerinin gelişip çeşitlenmesi ve gerekse buna bağlı olarak refah seviyesinin yükselmesi sonrası evliliklerin sayısal olarak artması ve beraberinde toplam doğumların ve doğum oranlarının artmasını sağlamıştır. Nitekim 2000 yılı ile karşılaştırıldığında 10-14 yaş aralığındaki nüfus 9.116'dan 13.825'e yükselmiştir. Aynı zamanda 0-4 yaş aralığındaki çocuk sayısının da 14.943 olması bunun en güzel göstergesi sayılabilir.

Tablo 16: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2018)

Yaş Aralığı	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	14943	7722	7221
5-9	13501	6855	6646
10-14	13825	7104	6721
15-19	13220	6,732	6,488
20-24	12,163	7,019	5,144
25-29	10,804	5,933	4,871
30-34	7,341	3,869	3,472
35-39	6,756	3,341	3,415
40-44	4,399	2,161	2,238
45-49	3,422	1,674	1,748
50-54	2,813	1,455	1,358
55-59	1,624	845	759
60-64	1,374	698	676
65+	2,980	1,204	1,776

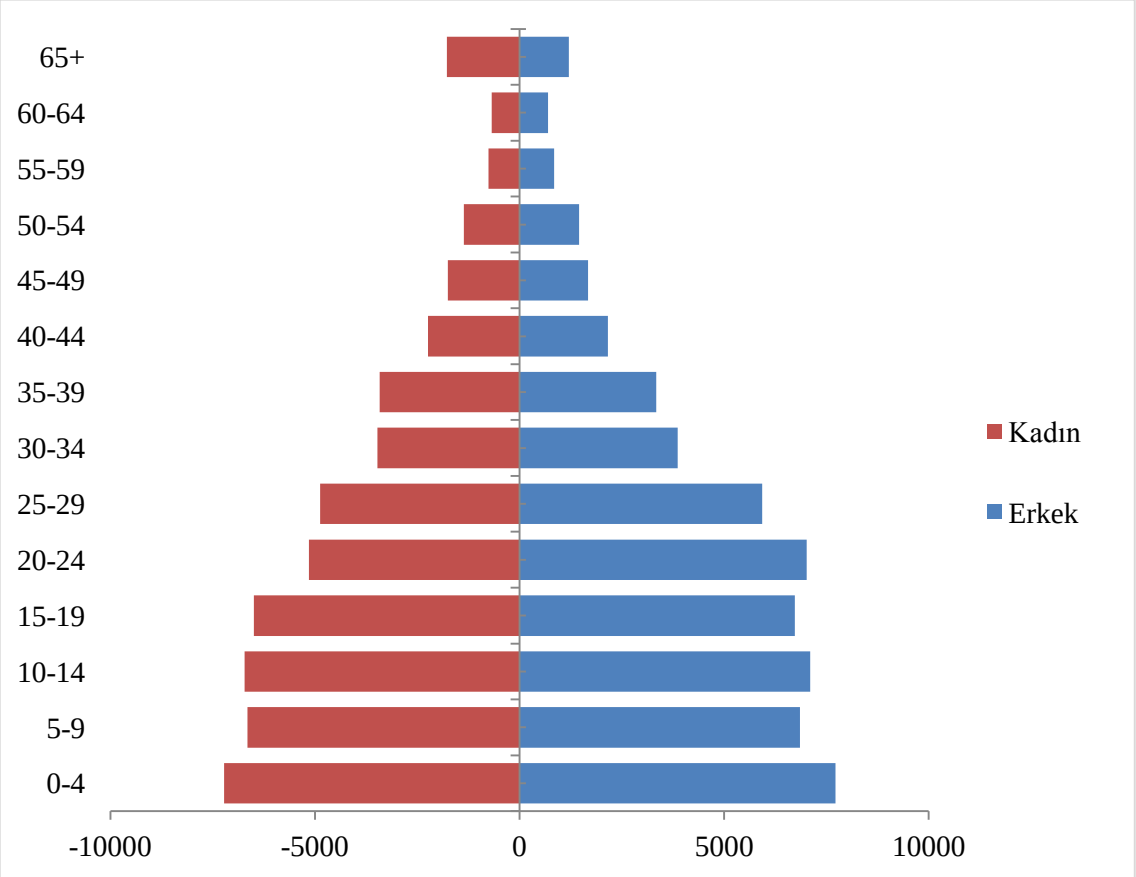

Grafik 12: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2018)

2.3.4. Nüfusun Eğitim Durumu

Şehirsel yerleşmeleri kırsal yerleşmelerden ayıran unsurlardan bir tanesi de eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin şehirlerde daha fazla olmasıdır. Eğitim seviyesi, şehir yaşamındaki kültürel hayatın gelişmesini sağlayan önemli bir demografik özelliktir. Bu nedenden dolayı nüfusun eğitim durumu, kültürel yaşam hakkında fikir vermesi açısından son derece önemlidir (Doğanay, 2006, s.55).

Tablo 17: Silopi'nin 2000 ve 2018 Yılı Eğitim Durumu

Yıl	Cinsiyet	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen
2000	Toplam	37,970	20,069	8
	Erkek	27,043	4,953	-
	Kadın	10,927	15,116	8
2018	Toplam	62,659	28,565	2,950

Kırsal yerleşmelerin şehirleşmesinde önemli görev üstlenen eğitim, bu süreçte nitelikli insan kaynağını sağlamaktadır. Nüfustaki eğitimli bireylerin artışı tüm sektörlere güç kaynağı oluşturmakla beraber bölgenin tüm yapısını değiştirmekte önemli etkendir. Şehir yapısı ile kırsal yapıyı ayırmakta temel alınan göstergelerden biri de nüfustaki eğitimli kişilerdir (Doğanay, 2006).

2000 yılında gelindiğinde Silopi'de okuryazar oranının oldukça düşük olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim okuma yazma bilenlerin sayısı toplam 37,970 kişidir. Bu sayı aynı zamanda okuma yazma bilenlerin toplam nüfus içindeki oranının % 65,4 olduğunu göstermektedir. Tespit edilemeyen nüfus ile beraber okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 20,069 kişi olup bu oran da % 34,6 olmuştur. 2000 yılı genel sayım sonuçlarına göre Türkiye okuryazar oranı % 87'dir. Silopi şehri bu anlamda 2000 verilerine göre okuryazar oranında Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Bunun sebepleri arasında özellikle kız çocuklarının okumasına yönelik ailelilerin olumsuz bir yaklaşım göstermelerinden kaynaklanmaktadır. Cinsiyete göre değerlendirme yapılacak olursa, Silopi şehrindeki erkek nüfusun % 71,2'si (27,043), kadınların ise % 41,95'i okuryazardır. Türkiye'de bu oran erkeklerde % 94, kadınlarda % 81 kadardır. Türkiye ortalamasına göre kıyaslandığında kadınların okuryazar oranının çok düşük kalmış olduğu anlaşılmaktadır.

2018 yılı itibariyle %67 oranında okuma-yazma bilen kişi bulunmaktadır. Okuma yazma bilen kişilerin sayısı 62.659 kişi olarak görülmektedir. Okuma yazma bilmeyen kişi oranı da oldukça fazladır. Bu durum Silopi şehrinde okuma yazma bilmeyen kişilerin toplam nüfusa oranın 1/3'ne tekabül ettiği anlamına gelmektedir. Bu da Silopi şehrinde %30'luk okuma-yazma bilmeyen insan bulunduğunu göstermektedir. Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı ise 28.565 kişidir ve oldukça fazladır. Ayrıca buna %3'lük okuma yazması bilinmeyen kişilerde eklenmesi durumunda bu oran hayli artmaktadır.

Fotoğraf 8: Eski Silopi Lisesinden Bir Görünüm

Silopi'nin ilk ortaokul eğitim kurumu olarak Vatan İlköğretim Okulunun yerine inşa edilen Silopi Lisesi eğitim seviyesinin yükselmesi ve üniversite eğitimine yönlendirme anlamında ilk olma özelliği göstermektedir. 2019 Eğitim ve Öğretim yılında Fotoğraf 8. da gösterilen binasında 1000 üzerinde öğrenciye eğitim vermeye devam etmektedir.

Fotoğraf 9: Silopi Lisesinin Günümüzdeki Görünümü

2.3.5. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu

Nüfusun dağılışı ile yükselti, jeomorfolojik yapı, hidrografik koşullar ve bunlara paralel olarak iktisadi faaliyetler arasında sıkı bir ilişki vardır (Somuncu, 1993, s.39). Yerleşim birimlerinin kuruluş aşamalarında etkili olan faktörler, yerleşim birimini gelişmesinde de bu etkiyi devam ettirmektedir. Nüfusun dağılışı, yerleşim yeri olarak seçilen jeomorfolojik birim, dağ, ova, yamaç üzerinde farklı olabilmektedir. Buna ek olarak, ulaşım, ticaret, turizm gibi beşerî faktörler de nüfusun gelişimi ve dağılımı üzerinde önemli etkiye sahiptirler. Bu tür fiziki ve beşerî unsurlar, dağılımın kısa mesafelerde bile farklılık göstermesine neden olmaktadır. Bu faktörler nüfusun sadece bugününe değil gelecekteki durumuna da yansıyan faktörlerdir. Öyle ki nüfusun yapısına ve gelişimine dair ipuçları da vermektedirler.

Nüfusa etki eden doğal faktörlerle nüfus yoğunluğu arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Araştırma sahasında topoğrafyanın ve diğer beşeri unsurların etkisi ile nüfus farklı şekilde dağılmıştır. Silopi şehrinde nüfusun yerleşim sahası seçiminde, az eğimli alanlar ve su kaynaklarına yakın olma isteği genellikle ön plana çıkmıştır. Bu şekilde nüfusun barınak ve geçimini sağlamak için kullandığı alanın niteliği, nüfusun dağılışında, nüfus hareketlerinde ve gelecekteki nüfusunun şekillenmesinde büyük

paya sahiptir. Böyle olunca nüfus dağılışının önemli sonuçlarından ve karşılaştırma ölçeklerinden birisi nüfus yoğunluğu olmaktadır. Nüfus toplamının arazi toplamına bölünmesi ile elde edilen aritmetik nüfus yoğunluğu (Tanoğlu, 1966, s.51), nüfusun nasıl bir dağılım sergilediğini anlamak açısından önemlidir. Nüfus yoğunluğu, bir ülke ya da bölgede, bir saha ünitesi dâhilinde yaşayan ortalama nüfus sayısını göstermektedir (Tanoğlu, 1969, s.54). Şehir çalışmalarında nüfus yoğunluğu hesaplamaları, yararlanılan arazi ünitesi ile nüfus miktarının oranlanmasıyla tespit edilmektedir (Arınç, 2000, s. 121). Bu çerçevede Silopi'nin mahallelere göre nüfus dağılımı Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Silopi'nin Mahalleler Bazında Nüfus Dağılımı (2018)

Mahalle Adı	Mahalle Nüfusu
Cudi Mah.	11.358
Şht. Harun Boy Mah.	10.940
Yenişehir Mah.	10.458
Dicle Mah.	10.396
Ofis Mah.	10.363
Cumhuriyet Mah.	9.239
Başak Mah.	7.705
Nuh Mah.	7.445
Karşıyaka Mah.	6.182
Barbaros Mah.	5.153
Yeşiltepe Mah.	4.312

Kaynak: TUİK, 2018

Silopi şehrinde nüfusun dağılış yoğunluğuna bakıldığında ilk kurulduğu yer ile paralellik göstermektedir. İlk yerleşme Karşıyaka ve Yeşiltepe mahallelerinde su kaynaklarına yakın olmasından dolayı gerçekleşmiştir. Ancak sadece su değil ayrıca yerleşmenin kuzeyinde bulunan Cudi ve Zehir Dağları da çok etkili olmuştur. Bu alandaki ilk yerleşmenin en önemli iki nedeni su ve güvenliktir. Bu iki unsur ise zamana bağlı olarak nüfusu artış sağlamış ve günümüzdeki halini almasına katkıda bulunmuştur. Yerleşmelerin yoğun olduğu mahallelere Harita 21. bakıldığında Karşıyaka, Cudi, Nuh ve Yeşiltepe mahallelerinde yoğunluğun fazla olduğu gözlenmektedir.

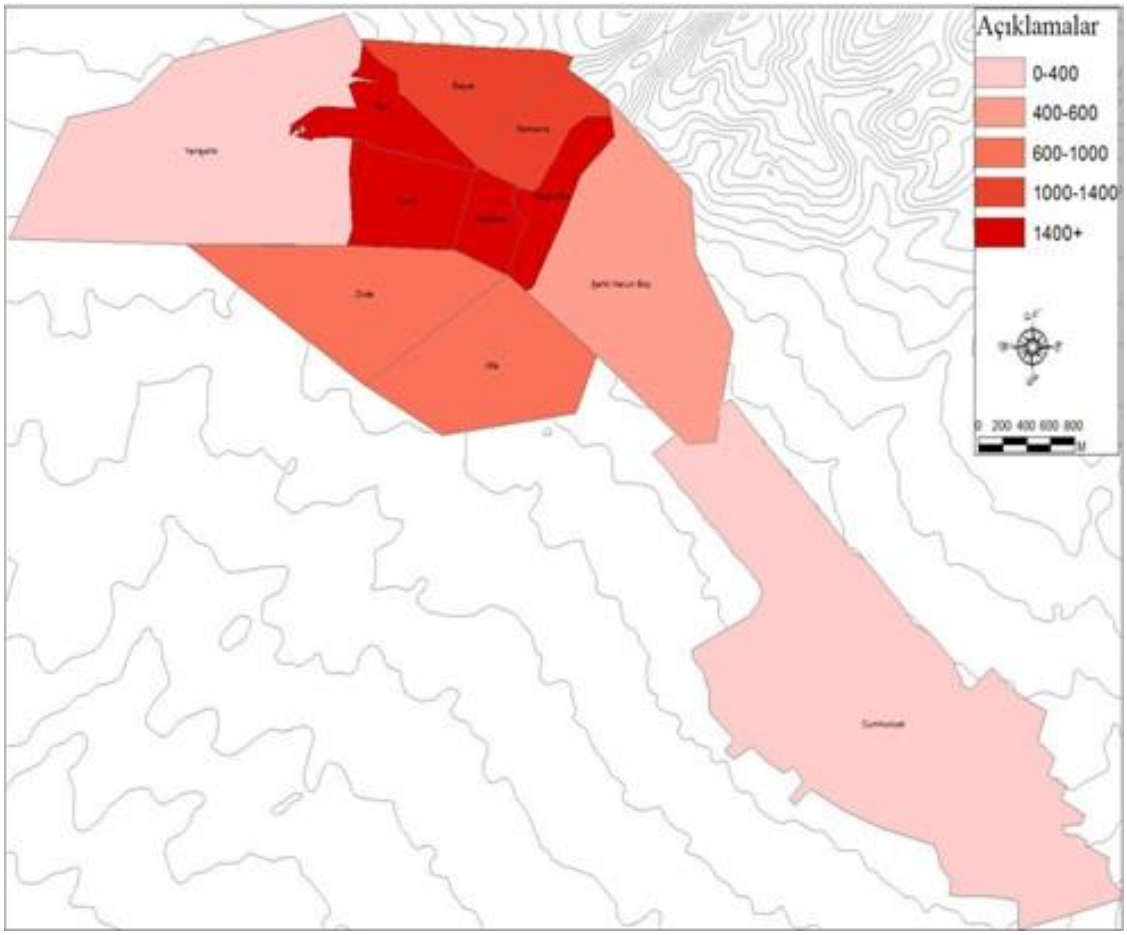

Harita 21: Silopi Şehrinde Km^2'ye Düşen İnsan Sayısının Mahallelere Göre Dağılımı (2018)

Karşıyaka, Cudi, Nuh ve Yeşil mahallelerde hem nüfus fazla hem de nüfus yoğunluğu oldukça fazla olup kilometre kareye düşen insan sayısı 1,000 kişinin üzerindedir. Fakat yeni kurulan mahallelerde ise nüfus yoğunluğunun ve dağılışının çok az olduğu ve 1,000 kişinin altında olduğu görülmektedir. Yerleşmeler ilk olarak güvenlik ve su kaynakları nedeniyle yüksek yerlere ve aynı zamanda su kaynaklarına yakın yerlerde gerçekleşmişse de yerleşmelerin gelişim yönlerine bakıldığında gelişim yönlerinin doğu-batı ve güney yönlü olduğu görülmektedir. Özellikle doğu-batı yönlü gelişmesinin sebebi ise ulaşım faktörüdür. Silopi-Habur karayolunun Silopi yerleşkenin içerisinden geçmesi şehir için bir avantaj teşkil etmektedir. Ulaşıma bağlı olarak gelişme gösteren Cumhuriyet Mahallesi örnek olarak verilebilir. Ayrıca Dicle ve Ofis Mahalleleri de ulaşıma bağlı olarak gelişmiştir.

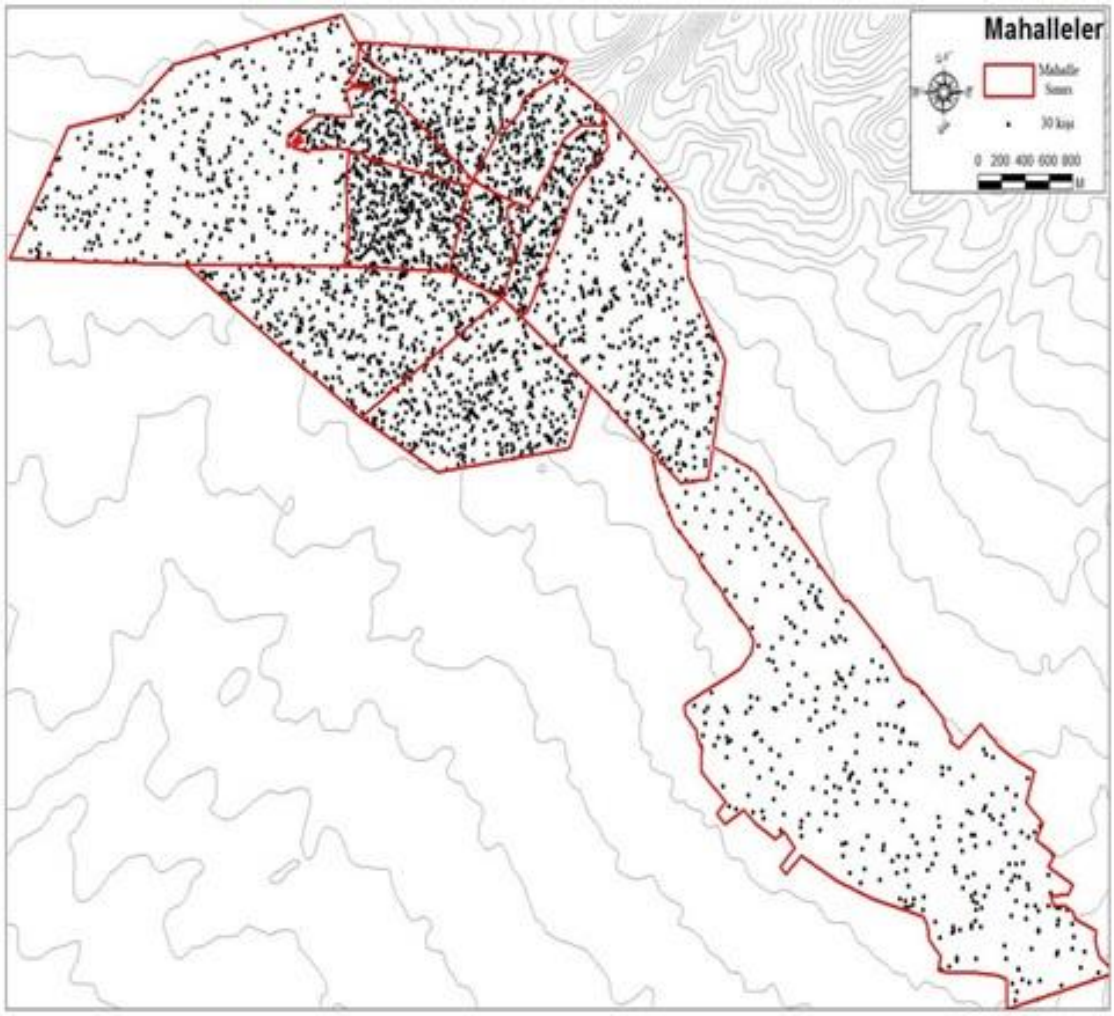

Harita 22: Silopi'nin Nüfus Dağılımı (2018)

Nüfusun dağılışına Harita 22. bakıldığında ise nüfusun daha çok merkezi iş sahasında yoğunlaştığı görülmektedir. Yeni kurulan mahallelerdeki nüfus dağılışına bakıldığında ise yoğunluğun merkezi alanlara oranla daha düşük bir seviyede kaldığını söylemek mümkündür. Eski yerleşme çevresinde kurulan mahallelerde nüfus dağılışının yoğun olduğu görülmektedir. Bunun sebepleri arasında ilk yerleşmelerin buralarda olması ve ulaşım, altyapı, kültürel alanlara yakınlık gibi etkenlerin olduğu söylenebilir. Nitekim sahada yapılan çalışmalar sırasında bu durum yüz yüze diyaloglarla da doğrulanmıştır.

Silopi şehrinin kırsal kesimindeki nüfus yoğunluğu topoğrafyayla birlikte şekillenmiştir. Özellikle dağlık alanlarda nüfuslanmanın çok az olduğu görülmektedir. Kırsal alandaki nüfus yoğunluğu aynı fiziki özelliği gibi kuzeyden başlayarak güneye doğru bir yoğunlaşma göstermektedir. Eğimin ve yükseltinin azalmasına bağlı olarak nüfus yoğunluğu da artış göstermektedir.

Silopi şehir yerleşkesinin etrafındaki kırsal alanlarda ve şehir merkezinde nüfuslanma oldukça fazladır. Bunun nedeni ise kırdan kente göçün çok fazla olmasıdır. Bu durum Silopi şehrine ait nüfus yoğunluk haritalarında (Harita 21. ve 22.) görülmektedir. Çok kısa zaman içerisinde nüfusunun bu kadar değişkenlik göstermesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Özellikle ülkemizde 1960 yılından sonra başlayan kırdan kente göç bu şehir içinde gerçekleşmiştir. İlçe genelindeki göçlerin nedenlerine incelediğimizde ise;

- Yükseltinin olduğu alanlar da yeteri kadar tarım arazisinin olmayışı,
- Tarım arazisi olan yerleşmelerde su problemlerinin olması ve ailelerini geçindirememeleri,
- Güvenlik(terör olayları),
- Gelişen teknolojiye bağlı olarak şehir merkezlerinin avantajlı olduğu düşünülmesi,
- Birçok kır yerleşmelerinde okul olmadığı için aileler merkezlere çocuklarını okutmak için gitmeleri,
- Sağlık hizmetlerine kolay ulaşma arzusu,
- Şehirdeki ticari hayatın canlı olması,
- Kırsal bölgeye oranla şehirdeki ulaşım kolaylığı,
- Sosyo kültürel etkinliklerin cazibesi gibi sebepleri sıralayabiliriz.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEHİRSEL FONKSİYONLAR VE FONKSİYON ALANLARI

3.1. Fonksiyon Terimi

Fonksiyon; işlev ve görev kelimelerinin eş anlamlısı olup, herhangi bir nesne veya yerleşmenin sahip olduğu işlevleri ifade etmede de kullanılmaktadır (Deniz, 2002, s.96). Karaboran ise, fonksiyon terimini dar ve geniş anlamda olmak üzere ikiye ayırır. Geniş anlamda fonksiyonu; belirli bir süreç içerisinde devam eden faaliyetler olarak tanımlarken, dar anlamsa ise bireysel hareketlerin birbirine olan bağlılıkları şeklinde açıklamaktadır (1989, s.87). Coğrafya terimi olarak fonksiyon ise; bir yerleşmenin gelişmesini, büyümesini sağlayan sosyal ve ekonomik faaliyetlerdir. Başka bir deyişle; bir şehrin gelişmesini sağlayan kaynaklar faaliyetidir. Şehirsel fonksiyonlardan bahsetmeden önce şehir kavramını açıklamak ve inceleme alanının bu tanımlar içerisindeki yerini belirlemek mevzunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Doğanay tarafından şehir fonksiyonu; "şehrin ortaya çıkışını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan faaliyetler olarak ifade edilmiştir" (1983, s.38). Tümertekin ise, aynı terimi şehrin varlığını ve gelişmesini mümkün kılan, hayatiyeti için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetler şeklinde tanımlamıştır (1973, s.43).

Fotoğraf 10: Silopi Şehrinde Ulaşım, Ticaret ve Hizmet Fonksiyonlarının Gelişmesi

Tümertekin (1965) fonksiyonu; şehrin ortaya çıkışını ve şehrin büyümesini olanaklı hale getiren, yaşaması için lazım olan kaynakları temin eden faaliyetler olarak tanımlamaktadır. Ancak bu fonksiyonların, belli bir zaman sonra gelişime veya bütünsel olarak bir değişime uğrayarak yerini başka fonksiyonlara bırakabileceğini belirtmektedir. Şehirlerin ortaya çıkmasını büyük oranda sağlayan tarımsal fonksiyonlar, şehirlerin giderek büyümesiyle beraber yerini başta hizmet olmak üzere sanayi veya yönetim gibi fonksiyonlara devredebilir. Bu fonksiyonel değişimler yaşanmış olsa bile temel besin maddeleri ve hayati öneminden dolayı tarımsal fonksiyondan tümüyle kaybolması mümkün görünmemektedir.

Şehirlerin kır yerleşimlerinden ayrılması, tasnifi edilmesi ve sınıflandırılmasında çeşitli özellikleri dikkate alınmıştır. Bu hususta tek bir noktada buluşmayıp farklı kriterleri esas alarak çeşitli sınıflandırmalar yapmışlardır. Şehirlerin sınıflandırılmasında kullanılan esaslar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Nüfusa göre sınıflandırma,
- Morfolojik sınıflandırma,
- Fonksiyonlara göre sınıflandırma,
- Biyolojik sınıflandırma,
- Alansal sınıflandırma,
- Jenetik sınıflandırmadır.

Bu sınıflandırma çeşitleri içerisinde yer alan ve çalışma konumuz fonksiyonlarına göre sınıflandırmada bir bölgenin sosyal ve ekonomik önemi üzerinde durulmaktadır. İnsanların bulundukları ekonomik faaliyetler, yönetimsel faaliyetler, hizmet faaliyetleri ve diğer faaliyetler yerleşmenin hangi fonksiyonlar üzerine geliştiğini göstermektedir. Şehirler öne çıkan fonksiyonlarının Hinterlandı konusunda farklılıklar göstermektedir (Göney, 1977). Şehirlerin hinterlant alanı ne kadar geniş ise etki alanı da o kadar genişlemektedir. Kır yerleşmelerinde genellikle tarım fonksiyonu hâkim durumdayken şehirsel yerleşmelerde ise birden fazla fonksiyon etkili olabilmektedir. Ancak bu fonksiyonları birbirlerinden ayrı düşünmek mümkün olmamakla birlikte tam aksine birbirini tamamlayıcı nitelikte bir etkileşim içerisindedirler (Zaman ve Doğanay, 2000).

Fonksiyonları, nüfus yapısı, iş bölümü, meslekler, ekonomik faaliyetler, yerleşme tarzı ve mesken tipleri bakımından, en karmaşık ve önemli olanları hiç

şüphesiz şehirlerdir. Her ne kadar yerleşme şekilleri, kırsal ve kentsel olarak iki gruba ayrılsa da bu iki büyük sistemi birbirinden ayırmaya yarayan, daha doğrusu köyün nerede bittiği ve kentin nerede başladığı sorusuna cevap oluşturacak çok kesin kriterler ve belirleyiciler ortaya koymanın güç olduğu bir gerçektir (Doğanay, 1997, s.417). Bu nedenle kır-şehir ayrımında değişik kriterler denenmiş ancak hangisinin daha güvenilir olabileceği hakkında görüş birliğine varılamamıştır. Bunlardan en fazla kullanılan seçeneklerden birisi nüfus kriteridir.

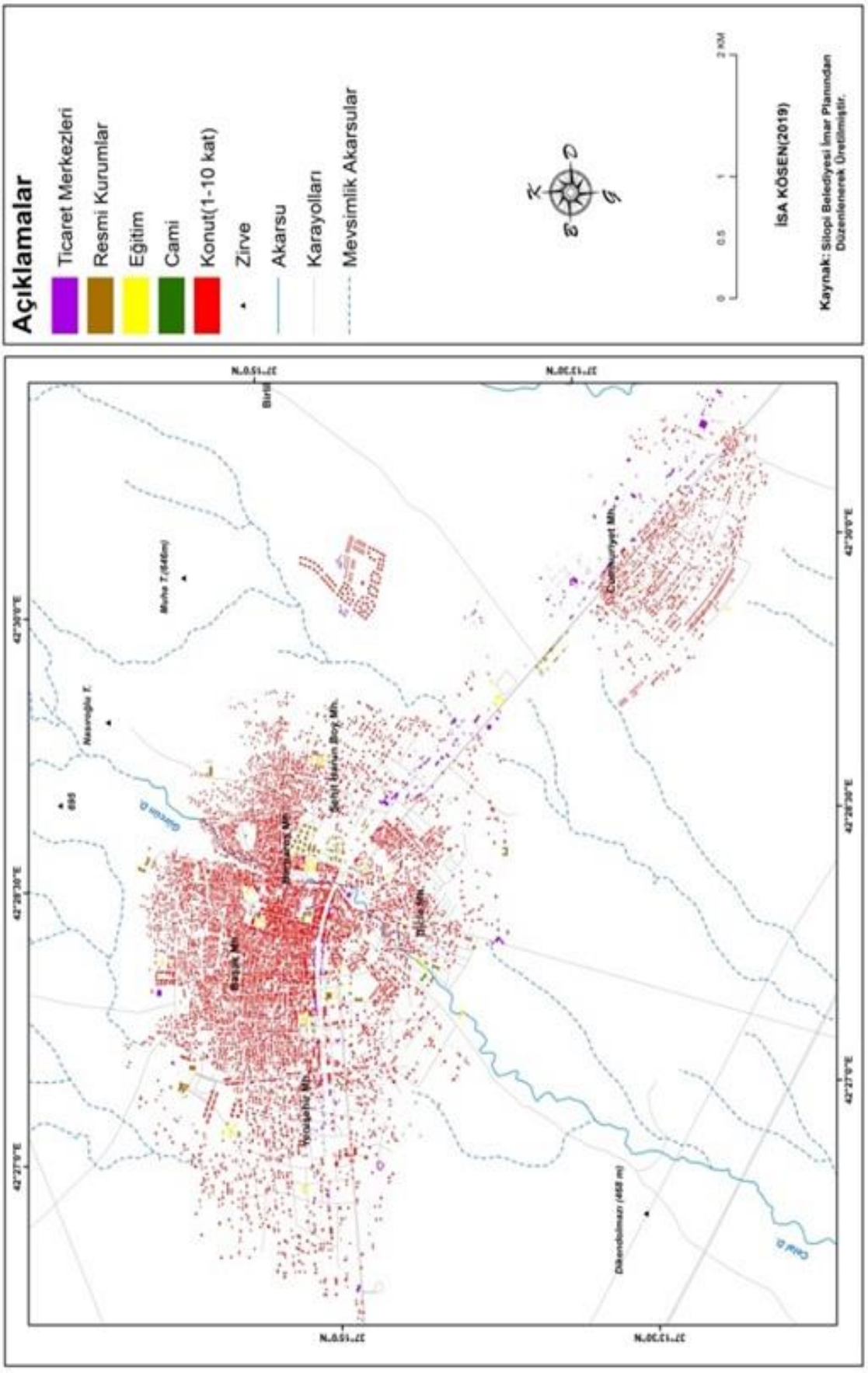

Harita 23: Silopi Şehrinin Arazi Kullanımı

Nüfus kriteri, ülkeler bazında olduğu kadar, resmî kurumlar ve coğrafyacılar arasında da önemli fikir ayrılıklarına neden olmuştur. Ülkemizde köy, kasaba ve şehir yerleşmelerinin sınıflandırıldığı 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu'na göre nüfusu 2.000 kişiye kadar olan yerleşmeler köy, 2.000-20.000 arasında olanlar kasaba ve 20.000'den fazla olanlar da şehir yerleşmeleri olarak belirlenmiştir. Bunun yanında TÜİK ise, nüfus miktarına bakılmaksızın, ülkemizdeki tüm il ve şehir merkezlerini şehir olarak kabul etmektedir. Oysaki herhangi bir yerleşmeye, coğrafi olarak şehir denilebilmesi için, oranın mutlaka idari merkez olması gerekmez. Buna karşın toprağa bağlı faaliyetlerin azalması ve iş bölümünün ortaya çıkması önemlidir. Böyle bir iş bölümünün belirmesi ise, öncelikli olarak nüfus sayısının artmasına bağlıdır (Yücel, 1961, s.39). Kısacası yerleşme merkezi, yönetimsel görev üstlenerek gelişen kasaba, hatta şehir özelliği gösterebilir (Özçağlar, 1996, s.17).

Darkot, 3.000'den az nüfuslu yerleşmelerin köy, 3.000-10.000 arasında nüfusu olanların kasaba ve 10.000'den fazla nüfuslu yerleşmelerin ise şehir olarak kabul edilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Tümertekin'e (1965, s.2) göre; kır yerleşmelerini karakterize eden ziraat fonksiyonu 10.000'den az nüfuslu yerleşmelerde hâkim durumdadır. Buna karşılık 10.000 ve daha fazla nüfuslu yerleşmelerde ise ziraatın hem önemi azalmakta hem de diğer şehirsel fonksiyonlar kendilerini hissettirmeye başlamaktadır. Özgür (1996, s.31-32) ise 10.000 nüfus kriterinin özellikle yeni yönetim fonksiyonu kazanmış yerleşmelerin kır-şehir ayrımında standart olamayacağını belirtmiştir. Şehir-kır ayrımında 20.000 nüfus kriterinin kullanılmasının uygun olacağını savunan coğrafyacılar da mevcuttur. Özçağlar (1997, s.9) Türkiye'de bir yerleşmenin şehirsel özellikler kazanması için 20.000 nüfusun üzerinde olması gerektiği görüşündedir. Özgür (1996, s.31-32), kır-kent ayırımı konusundaki genel görüşlerin aksine 10,000 nüfus kriterinin özellikle yönetim fonksiyonu yeni kazanmış olan yerleşmelerin kırdan ayrılması hususunda yeterli olamayacağını belirtmektedir.

Her ne kadar bu ayrımın yapılması ortak bir kanaate bağlanmamışsa da şehirlerin kırsal yerleşmeden ayrımı fonksiyonların çeşitliliğiyle kendini gösterir. Şehir coğrafyasında fonksiyon, mekâna ihtiyaç duyan faaliyet ve faydalanmalarla şehrin uzak ve yakın çevresi ile olan ilişki ve bağlantıların bileşkesidir (Denker, 1976, s.23). Şehirlerin fonksiyonel sınıflandırması, bir şehir yerleşmesinin ortaya çıkışını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan faaliyetler bütünüdür (Doğanay, 1983, s.38). Şehirler, hâkim fonksiyonu tarım olan kır yerleşmelerinin aksine, tarım dışı ekonomik

faaliyetlerin toplandığı yerleşmelerdir. Başka bir ifadeyle şehir nüfusu, geniş ölçüde topraktan kopmuş olmalı, en azından faal nüfusun %50'den fazlası tarım dışı sektörlerde çalışmalıdır (Darkot, 1967, s.4). Şehirlerin ortaya çıkmasını ve gelişimini sağlayan fonksiyonlar çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu fonksiyonlara göre şehirler sınıflandırılırken, aktif nüfusun fonksiyonlara göre dağılımı önemli kriterlerden biridir. Şehre hâkim olan fonksiyon belirlenerek fonksiyonel sınıflandırmadaki yeri tespit edilir (Bulut, 1998, s.39).

Şehirler, nüfus özelliklerine, çeşitli ihtiyaçlara ve yaşam koşullarına göre birtakım bölgelere ayrılmaktadırlar. Fonksiyonları arasındaki farklılıklar nedeniyle aynı büyüklükteki şehirlerin bölgeleri de farklı olabilmektedirler (Özdeş, 1974). Küçük şehirlerde fonksiyonların genel olarak bir yerde toplandığı görülürken, büyük şehirlerde ise iş ve ticaret sahası, ticaret, sanayi, ulaşım, yönetim, konut gibi fonksiyon sahaları birbirinden ayrıdır. Şehirler demografik yapıları, konut tipleri, caddeleri, yerleşim alanının büyüklüğü, fonksiyonları ve yoğun iş bölümü özellikleriyle kırsal yerleşmelerden belirgin bir biçimde farklılık göstermektedir. Şehirler, yakın çevreleri ve Hinterlandı ile her türlü kültürel ve ekonomik etkileşim içerisindedir. Bu özelliği bakımından bir şehrin büyüklüğünü etki sahasının büyüklüğünden ve genişliğinden anlaşılabilmektedir (Karaboran, 1989, s.81-82). Ancak şehir ile etki bölgesi arasındaki ilişkiler karşılıklıdır. Bunlardan birincisi şehirlerde üretilen mal ve hizmetlerin çevreye dağıtılması, ikincisi ise şehirli nüfusun ihtiyaç duyduğu gıda maddeleri ile sanayi tesisleri için gerekli olan hammaddelerin çevreden temini şeklindedir (Göney, 1977, s.75-76).

3.2. Silopi'nin Fonksiyonel Özellikleri

Şehirlerin kuruluşunu ve gelişimini sağlayan birden fazla fonksiyon bulunmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi fonksiyonlarına göre şehirler sınıflandırılırken aktif nüfusun iş kollarına göre olan dağılımları göz önünde bulundurulur. Buna göre şehrin fonksiyonel sınıflandırmadaki konumu tespit edilir.

3.2.1. Tarım Fonksiyonu

Tarım, dünya nüfusunun hızlı artışı, toplumların tüketim alışkanlıkları ve üretimdeki çeşitliğin artışı ile birlikte her geçen gün önemini artırmaktadır. Ülkeler arasındaki ticari işlemlerin hızlı ve kolay olması uluslararası rekabeti artırmış olup her

ülkenin tarım politikalarını modernize etmesini ve üreticiye verilen desteklerin artırılmasını zorunlu hale getirmiştir. Günümüzde gelişmiş ülkeler tarımsal üretimlerini geliştirmekte ve gelişmemiş ülkelere pazarlamakta ve bu ürünleri sattıkları ülkelerin kendi yerli ürünlerinden daha ucuza sunabilmektedir. Bu durum gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin tarım sektörünü bitirmekte olup dış ülkelere muhtaç duruma düşürmektedir (Hekimoğlu ve Altındeğer, 2006).

Şehirlerin ortaya çıkmasında ve gelişiminde tarımın oldukça önemli olduğu bir gerçektir. Ancak şehirleşme hareketleri kırsal kesimlerde tarım sektöründe yaşamını sürdüren bireylerin bu sektörden yeterli ekonomik kazanç elde edememesi üzerine hizmet ve sanayi sektörüne olan yönelimlerin artmasına neden olmuştur. Şehirleşmenin hızlı artışı bu bölgelerde tarıma ayrılan alanlarının azalmasına ve tarım topraklarının başta yerleşme amaçlı olmak üzere başka amaçlarla kullanılmasına yol açmıştır (Keleş, 1970, s.50).

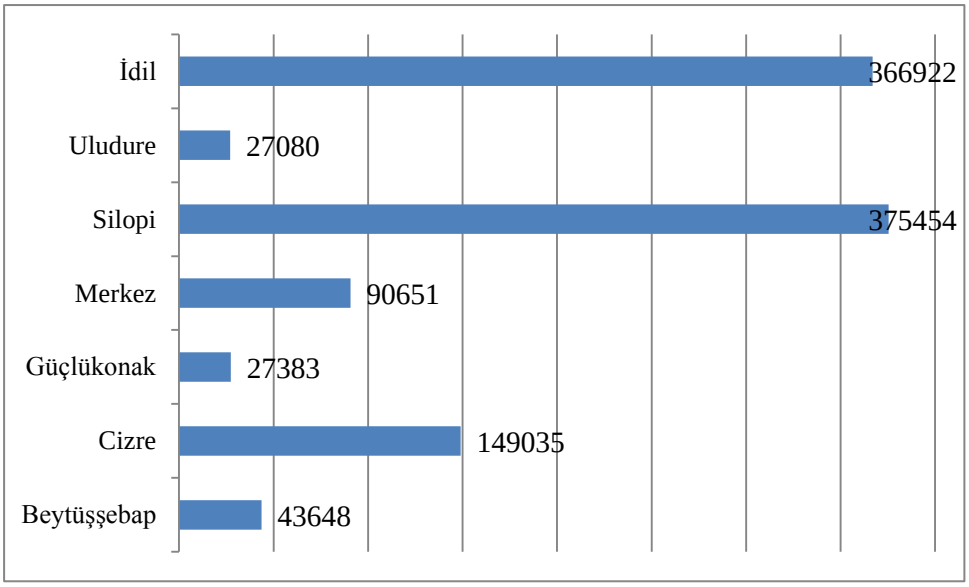

Grafik 13: Silopi'nin Tarım Alanları Dağılım

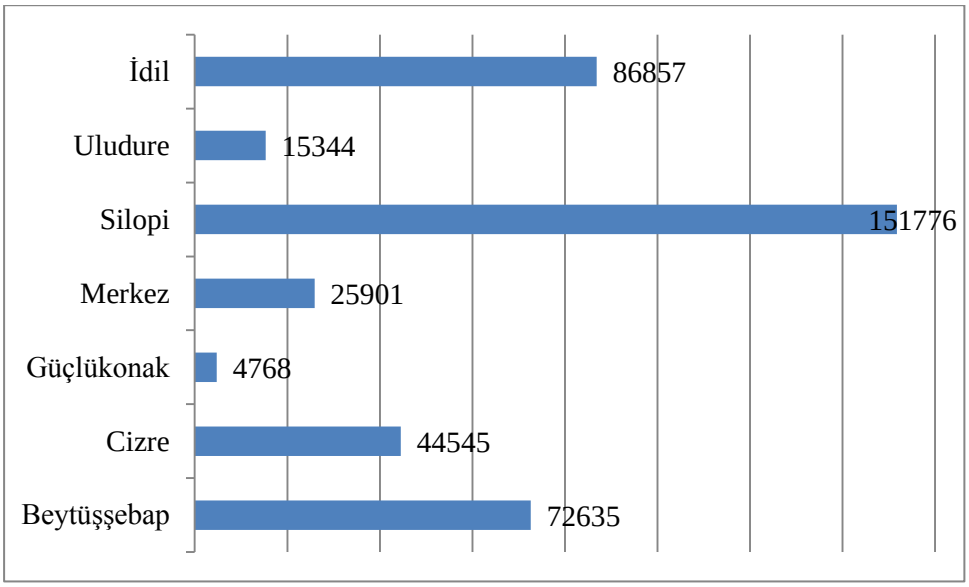

Grafik 14: Silopi'deki Tarımsal Üretim Miktarları

Kaynak:

Tarım, insanoğlunun geçmişten günümüze yaptığı en önemli faaliyetlerden bir tanesidir. Aynı zamanda sanayinin ve pazarın gelişiminde tarım başrol oynamaktadır. Bundan dolayı toprak vazgeçilmez olup, insan için gerekli faktörlerden en önemlisidir.

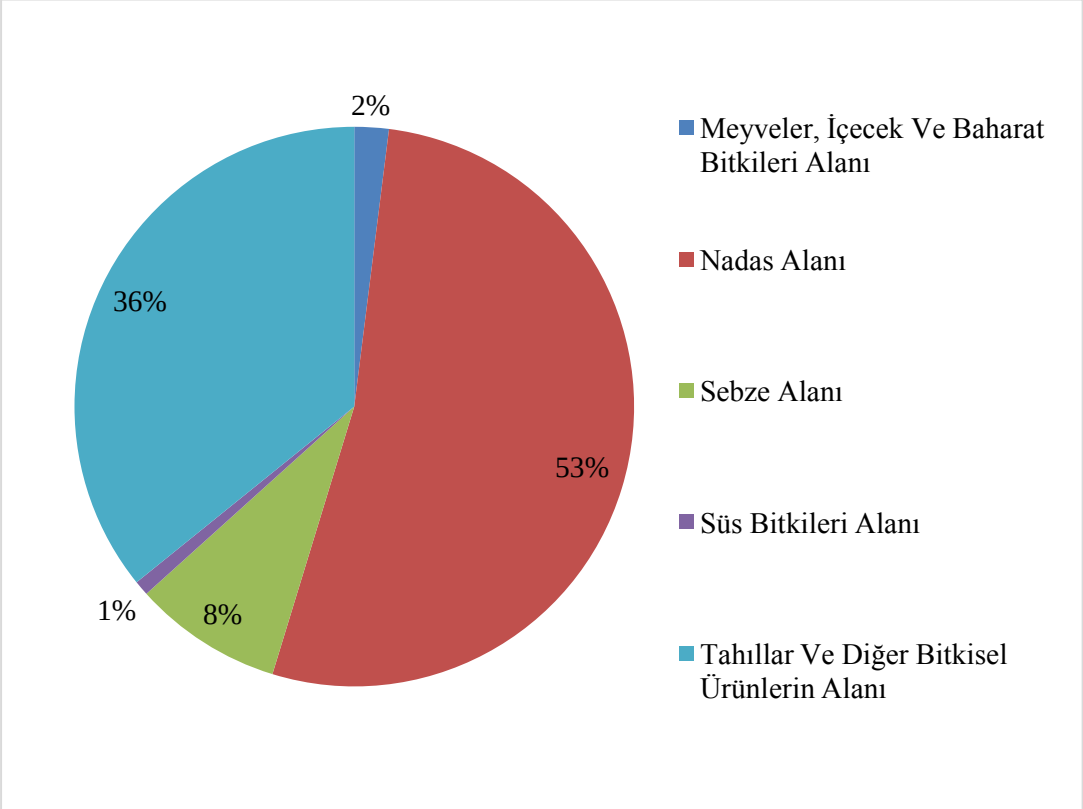

Grafik 15: Silopi'nin Tarım Alanları Dağılım

Kaynak: Silopi İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018

Tarımsal ürünler içerisinde en fazla yetiştirilen ürün tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerdir. Yetiştirilen ürünler içerisinde bu ürünler %98'i bulmaktadır.

Çalışma alanının toplam arazisi 16,916 hektardır. Bu arazilerin yaklaşık 10,000 hektarını tarım alanlarını oluştururken, mera alanlarını 3,745 hektar oluşturmaktadır. Çalışma sahasında ormanlar yükseltiye bağlı olarak oluşmakta olup en fazla orman yüksek alanlarda görülmektedir. Ormanlar şehirde 1,663 hektarı yer kaplamaktadır. İlçede tarıma elverişsiz bataklık, çıplak kayalık ve yükseltiden dolayı kullanılmayan veya tarıma elverişsiz arazilerde bulunmaktadır. Bunların kapladığı alan ise 398 hektardır (Silopi İlçe Tarım Müdürlüğü, 2018).

Çalışma alanında tarımda üretim iki şekilde olmaktadır. Bunlardan ilki bitkisel üretimdir. İkincisi ise hayvansal tarım ürünleri üretimidir. İster tarımsal üretim olsun isterse hayvancılık tarım ürünleri olsun sadece ihtiyacı gidermeye yönelik bir şekilde üretim yapılmaktadır. Bu üretimler yapılırken eski yöntemler uygulanmaktadır. Ekstansif tarım yöntemlerin uygulanmasına bağlı olarak yeterli verim alınamamaktadır. Tarımsal üretimin şehir genelinde çeşitli faktörlerden dolayı eşit bir şekilde yayılmamıştır. Üretim şehrin ova kısmında yoğunlaşma göstermektedir.

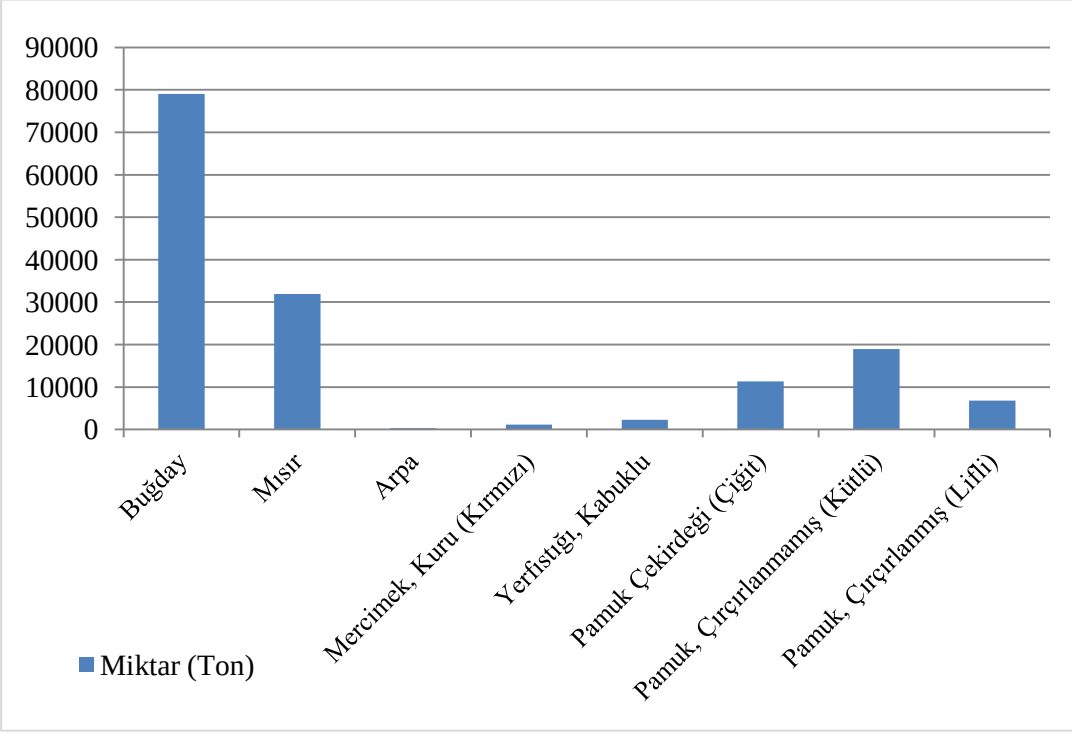

Grafik 16: Silopi'nin 2017 Yılı Tarım Ürünleri Üretim Miktarı (Ton)

Kaynak: Silopi İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2018

Şehirde de yapılan tarımsal üretimde ilk sırayı tahıllar almaktadır. Bunun temel sebebi ise çalışma alanında tarımın sadece iklime bağlı olarak yapılması ve hidrografyanın da az olmasına bağlı olarak sulu tarım alanlarının çok az olması nedeniyle kuru tarım alanları Silopi şehrin de oldukça fazladır.

3.2.2. Hayvancılık Fonksiyonu

Silopi'de hayvansal üretim istenilen düzeyde gelişmemiştir. Bunda hayvancılık faaliyetlerinin ilkel şartlar altında eski usullerle yapılıyor olmasının etkisi büyüktür. Yine şehirde mera ve otlakların az olması, var olanlarında güvenlik gerekçesi ile kullanılmaması hayvancılık faaliyetlerinin önündeki en büyük olumsuzluklardandır. İlçede kırsal kesimde yaşayan nüfusun az olması var olan kırsal nüfusunda ova alanlarındaki köylerde bulunması dolayısıyla buralarda yaşayan insanların hayvancılık faaliyetlerinden çok tarımsal faaliyetlere önem vermesi hayvancılık faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Yine şehir merkezinde yaşayan halkın büyük bir bölümünün geçimlerini ticari faaliyetlerden karşılayabilmesi hayvancılığın gelişmesini önlemektedir.

Tablo 19: Silopi'nin Büyükbaş Hayvan Sayısı (Adet)

Yıllar	Kültür Melezi Sığır	Canlı Yerli	Saf Kültür Sığırı	Toplam
2008	238	1900	238	2376
2009	190	1910	190	2290
2010	190	1910	190	2290
2011	171	2375	171	2717
2012	0	5020	0	5020
2013	0	5131	0	5131
2014	0	5130	0	5130
2015	0	5178	0	5178
2016	0	3040	0	3040
2017	825	2022	575	3422
2018	1045	4275	760	6080

Kaynak: TÜİK, 2019

Tarım il müdürlüğü kırsal yerleşmelerde yaşayan ailelere teşvik amaçlı küçükbaş ve büyükbaş yardımı yapmaktadır. Fakat verilen ırklar ve alınan verim oldukça düşüktür. Bunun temel nedeni hem iklim hem de tarımda modernleşmeye tümüyle henüz geçişin yaşanmamış olmasıdır. Hayvan sayısı bakımından yıllar arasında büyük dalgalanmaların olduğunu görmek mümkün. Bunun en önemli

sebeplerden kayıt dışı hayvan sayısının fazla olması ve dönemsel olarak destekleme kapsamında verilen hayvan sayılarıdır. Tablo 19'a bakıldığında 2012-2016 yılları arasında sayısı hakkında veri bulunmayan saf kültür sığırı sayısı 2017 yılında 575 olarak girilmiştir.

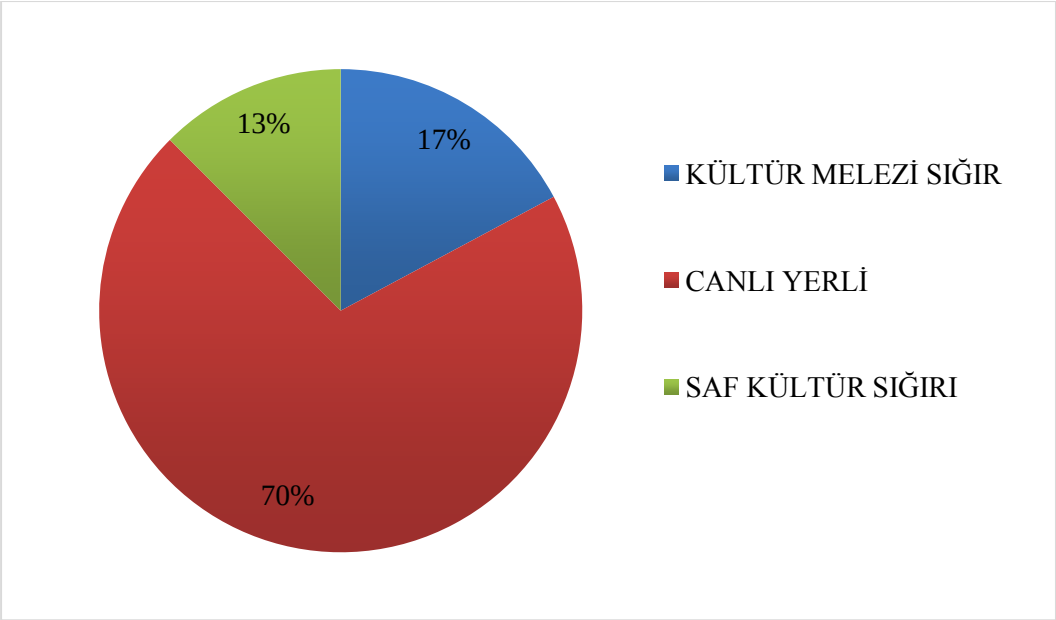

Grafik 17: Silopi'nin Büyükbaş Hayvancılık Dağılımı (2019)

Silopi'de büyükbaş hayvancılık yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılıktan en fazla olanı yerli sığır ırkıdır. Yerli sığır ırkı %70 oranın da en fazla beslenen hayvan cinsidir. Çalışma alanında genel olarak büyükbaş hayvan cinsi olarak 3 çeşittir; bunlardan bir tanesi bahsetmiş olduğumuz yerli sığır cinsi, kültür sığır cinsi ve melez sığır cinsidir.

Silopi genelinde Tablo 19'dan anlaşılacağı gibi toplam 6.080 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunlardan 4.275 tanesi yerli sığır, 1045 kültür melez sığır ve 760 tanesi de saf kültür sığırdır (Silopi İlçe Tarım Müdürlüğü, 2018).

Fotoğraf 11: Silopi Şehrinde Küçükbaş Hayvancılığa Bir Örnek

Tablo 20: Silopi'nin Küçükbaş Hayvan Sayısı (Adet)

Yıllar	Yerli Koyun ve Diğerleri	Kıl Keçisi	Toplam
2008	2790	1116	3906
2009	2325	930	3255
2010	7473	6110	13583
2011	7440	1395	8835
2012	9300	9300	18600
2013	10277	10115	20392
2014	11486	11309	22795
2015	11997	11718	23715
2016	16305	14043	30348
2017	46060	25568	71628
2018	48546	26970	75516

Kaynak: TUİK, 2019

Silopi'de küçükbaş hayvancılık büyükbaş hayvancılığa göre daha yaygındır. Zira küçükbaş hayvan sayısı büyükbaş hayvan sayısından neredeyse yirmi kat daha fazladır. İlçenin iklim koşulları, bitki örtüsü ve topoğrafyası düşünüldüğünde beslenmesi en uygun hayvan küçükbaş hayvandır. Küçükbaş hayvanların dayanıklılığı büyükbaş hayvana oranla daha fazladır. Bu nedenle bu bölgeye en uygun hayvan küçükbaş hayvandır. Şehirsel fonksiyonlar arasında yer alan idari fonksiyonun gelişiminden önce hâkim fonksiyonlar arasında tarım ile beraber hayvancılık yer almaktaydı. 1980'li yıllara kadar göçebe hayvancılık en önemli geçim kaynakları

arasında yer almaktaydı. Ancak 1960 yılından sonra idari anlamda Silopi'nin ilçe statüsü kazanması, ardından diğer fonksiyonların gelişmesi ve şehirleşmenin hızlanması ile beraber hayvancılık geri planda kalmıştır. Kırsal alanda geçici hayvancılıkla sağlayan geniş nüfus kitlelerinin 1980-1990 arası dönemde şehir merkezine yerleşmesi ile beraber iyice gerilemiştir.

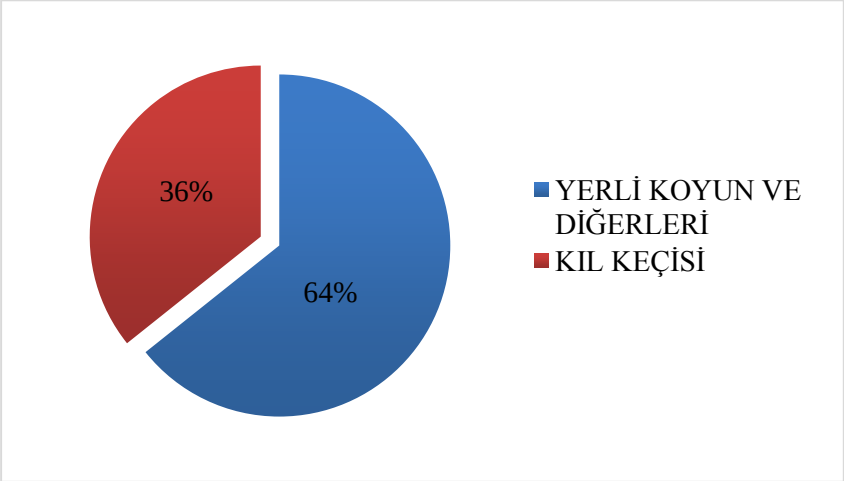

Grafik 18: Silopi'nin Küçükbaş Hayvancılık (2019)

Kaynak: TUİK, 2019

Küçükbaş hayvanlardan da en çok da yerli koyun ve kıl keçisi görülmektedir. Yerli koyun ırkının %64'lük oranla en fazla olduğu ve bunu da %36 oranla kıl keçisinin takip ettiği görülmektedir. Küçükbaş hayvan olarak uzun yıllar veri girilmemesine rağmen nadiren de olsa Tiftik Keçisine bölgede rastlanabilmektedir. Yerli koyun ırkının sayısı ise 48,546, kıl keçisinin ise 26,970 tanedir (Silopi İlçe Tarım Müdürlüğü, 2018).

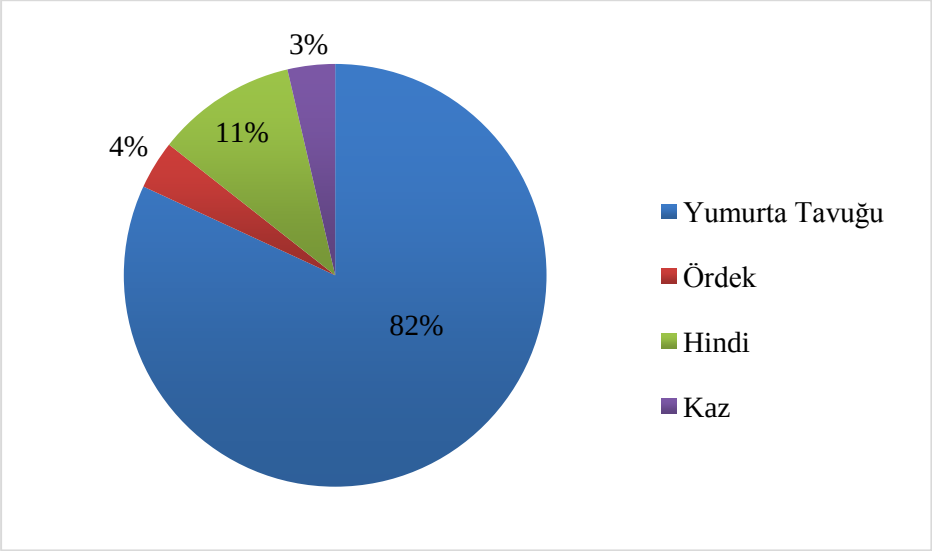

Grafik 19: Silopi'nin Kümes Hayvancılığı (2019)

Kaynak: TUİK, 2019

Grafik 19 incelendiğinde şehrin genelinde kümes hayvancılığın çok yaygın olmadığını görülmektedir. Zira bu kümes hayvan sayısından da bellidir. Kümes hayvancılığından en fazla yumurta tavuğu bulunmaktadır. Hindinin sayısı şehir genelinde 685 adettir. Hindiyi %20 oranla ördek takip etmektedir. Bunları da kaz ve yumurtalık tavuk takip etmektedir.

Tablo 21: Silopi'nin Arıcılık ve Bal Üretimi (2019)

Yılar	Eski Tip Arı Kovanları	Yeni Tip Arı Kovanları	Toplam	Bal Üretimi (Ton)
2008	50	650	700	0,1
2009	0	450	450	0,25
2010	0	292	292	0,05
2011	0	300	300	0,04
2012	0	1500	1500	0,05
2013	50	800	850	0,035
2014	30	940	970	0,037
2015	0	970	970	0,036
2016	57	2647	2704	0,055
2017	57	4072	4129	0,351
2018	57	4800	4857	0,45

Kaynak: TUİK, 2019

İlçe merkezi ve yakın çevresinde de arıcılık önemli bir yere sahiptir. Özellikle kuzeyinde bulunan Cudi ve Zehir dağlarında arıcılık faaliyetleri yoğun şekilde

yapılmaktadır. İlçe genelinde arıcılıkla uğrasan işletme sayısı 37'dir. Kovan sayısı ise 4,857 tanedir. Üretilen bal miktarı ise 450 kilodur.

3.2.3. Hizmet Fonksiyonu

Ekonomisi tarıma dayanan kırsal yerleşmelerin yönetim fonksiyonu kazanarak veya mevcut yönetim fonksiyonu çeşitlenerek ve güçlenerek kentleşme sürecine girmeleri, ülkemizde sıkça rastlanan bir durumdur. Bu gelişme iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi, kırsal yerleşmelerin yönetim fonksiyonu yoluyla nüfus artışını sağlamaları ve ona bağlı olarak da yeni fonksiyon kazanarak kent durumuna gelmeleri; ikincisi ise tarım kasabalarında yönetin fonksiyonunun çoğalması ve çeşitlenmesiyle bir yandan nüfusun, diğer yandan yerleşmenin tarım kasabası grubundan genel hizmetler grubuna geçişi şeklinde olmaktadır (Tümertekin, 1973, s.80).

Fotoğraf 12: Hastane Caddesinden Bir Görüntü

Fotoğraf 13: İpekyolu Caddesinde Bulunan Bankalar

3.2.4. Yönetim Fonksiyonu

Kırsal yerleşmelerden, şehir yerleşmelerine geçişte ziraat fonksiyonundan sonra en önemli görevi yönetim fonksiyonu üstlenmektedir (Tümertekin, 1973). Şehirlerin umumi fonksiyonlarından biri olan yönetin fonksiyonu, genellikle idari teşkilatlanmaya bağlı olarak gelişmektedir. Yönetim fonksiyonu bir şehrin merkezi yer olarak büyümesi ve gelişmesinde önemli unsurlardan biridir. Şehir mülki ve idari işler sebebiyle çevresiyle doğrudan bir iletişim halindedir. Şehir merkezi idari açıdan kendisine bağlı yerleşmelerin idari merkezi konumda olduğundan dolayı bu bölgelerde yaşayan insanlar resmi işlemler için bağlı oldukları merkeze gelirler. Şehirlerde toplanan ve yönetim fonksiyonunun uygulayıcısı durumunda olan bu kurum ve kuruluşlar, kır ve şehir arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve geliştirilmesinin yanı sıra, şehre merkeziyet gücü veren bir özelliğe de sahiptirler (Yazıcı, 1995, s.201).

Fotoğraf 14: Silopi Adliye Sarayı

Kırsal alanlarda yoğun olan ziraat fonksiyonu yönetim fonksiyonunun gelmesi ile şehirleşme sürecinde hız kazanmakta olup şehrin merkeziyet gücünü artırmaktadır (Güner, 1997). Nitekim idari kuruluşların artışı ve çeşitlenmesi şehrin çevresi ile olan ilişkilerini artırmakta ve kendi etki alanına sokmaktadır (Yazıcı, 1995). Bu durum sonucu nüfusunda artışı sağlanmaktadır. Göney (1977, s.77) belirttiği gibi yönetim fonksiyonuna bağlı gelişen şehirlere en güzel örnek "Ankara ve Edirne" örnek verilebilir. Çok uzun bir yerleşme geçmişi olmasına rağmen Ankara gelişimi idari anlamda başkent seçilmesinden sonra olmuştur. Edirne ise tam tersi bir durumda Osmanlı İmparatorluğu zamanında İstanbul başkent olarak seçilmesi ile beraber idari anlamda faaliyetlerinin büyük bir kısmını kaybetmiştir.

Fotoğraf 15: Silopi Belediyesi

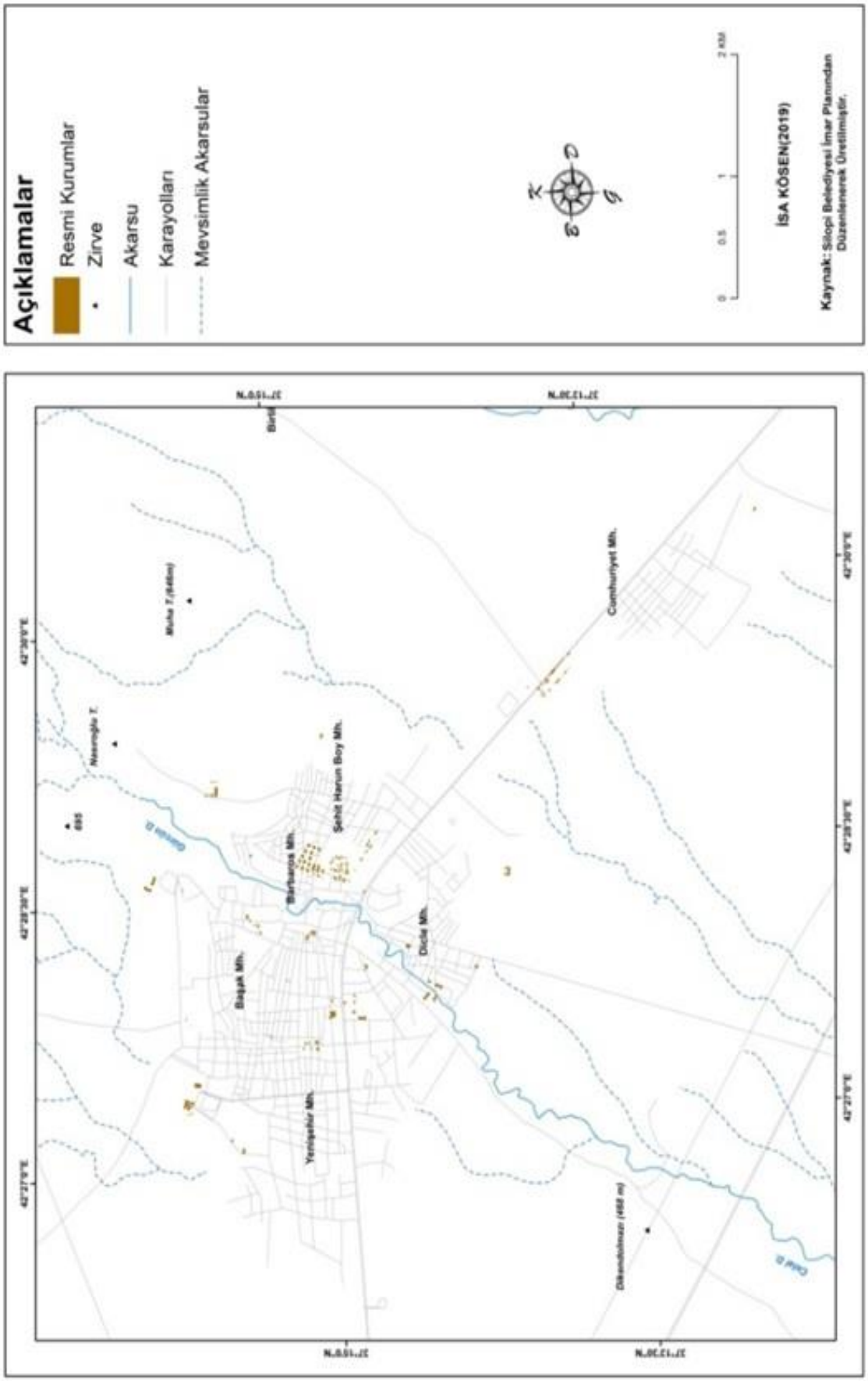

Harita 24: Silopi'nin Yönetim Fonksiyonu (2019)

Silopi Ovası, tarihi süreç içinde Mezopotamya olarak isimlendirilen bölgenin stratejik ve aynı oranda öneme sahip bir ticari ve askeri geçiş noktasında bulunmaktadır (Kobze-Güngör, 2018 s.47). Silopi'nin verimli tarım alanlarına sahip olması ve su kaynakları bakımından zengin olmasının yanı sıra aynı zamanda iklim ve yer şekilleri bakımından da yerleşmeye elverişli bir bölgedir. Asurlular zamanına ait bulguların da olduğu şehir Osmanlı İmparatorluğu zamanında bir nahiye olmuştur. Nitekim 14 Mart 1888 tarihli Başbakanlık Osmanlı Arşivinden çıkan belgede "Mardin muzafatından Silopi Nahiyesi..." ifadesi bunu kanıtlamaktadır. Nahiyeye ait hükümet konağı inşaat faaliyetleri 1910 yılında başlanmıştır (Gülenç, 2018, s.119). 1960 Yılına kadar nahiye olarak kalan Silopi şehri çıkarılan yeni bir yasa ile Mardin iline bağlı bir ilçe haline getirilmiştir. 1960 yılında Silopi şehir merkezinin nüfusu ise 957 bağlı kırsal yerleşmelerdeki nüfus ise 12,394 olarak tespit edilmiştir. İlçe merkezi statüsünü 1990 yılın kadar sürdüren Silopi Şırnak İline bağlı bir ilçe olmuştur. İdari anlamda hükümet konağının yapılmasından sonra şehrin çevresindeki alanlar için şehir merkezi idari işlemler açısından uğrak alanlar arasında yer aldı. Süreç içerisinde Yeşiltepe ve Karşıyaka Mahallesi içerisinde yerleşmelerin sayısı artmaya başladı. Ardından kamu hizmetlerine yönelik binaların sayısı gittikçe artmaya başlamaktadır. Buna bağlı nüfus da hızla artmaya başlamıştır.

Silopi şehrinde ekonomik, kültürel ve nüfus artışındaki gelişmeler belediye, kaymakamlık, jandarma ve buna benzer resmi kurumların artmasına neden olmaktadır. Özellikle yönetim fonksiyonunun bir şehirdeki yoğunluğu çevresine göre daha avantajlı bir durum ortaya çıkardığı için kırdan kente göçü hızlandırmada yönetim fonksiyonunun etkisi çok fazla görülmektedir.

Fotoğraf 16: Silopi Belediyesi

Harita-26 incelendiğinde Barbaros mahallesinde askeri alanların varlığı, yol boyunca da çeşitli kuruluşların olduğu görülmektedir. Yönetim fonksiyonunun bu yol hattında toplanması ulaşımı kolaylaştırmıştır. Yönetim fonksiyonun etkisi merkezden çevreye doğru bir yayılım etkisi göstermektedir. Aradaki mesafe uzadığında fonksiyonun etki alanı da daralmaktadır.

3.2.5. Eğitim Fonksiyonu

Şehir yerleşmelerini kır yerleşmelerinden ayıran en önemli özelliklerden biri de fonksiyonların çeşitliliğidir. Bu çeşitlilik içerisinde, kültürel fonksiyonlar daha yoğun bir şekilde şehirlerde kendini hissettirir. Kültürel fonksiyonun şehirlerdeki yoğunluğu, şehrin etki sahasında kalan bölgelerin şehirle olan bağlarını güçlendirmesine de neden olmaktadır (Tuysuz, 2010, s.109-110).

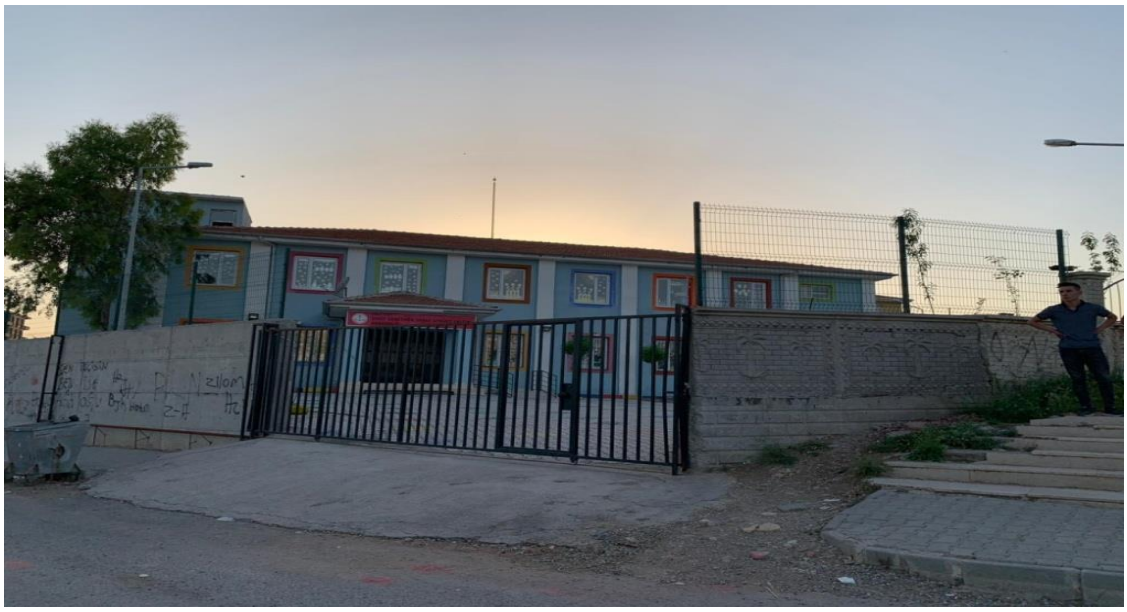

Fotoğraf 17: Şehirdeki Anaokulundan Bir Görüntü

Şehirler; üniversite, yüksekokul, çeşitli meslek okulları gibi kültürel faaliyetlerin ve sinema, tiyatro, festival, konser, spor müsabakaları gibi sosyal faaliyetlerin toplandığı alanlardır. Bu nedenle şehirler, sosyal ve kültürel faaliyetin doğmasına ve gelişmesine zemin hazırlamış yerler olarak nitelendirilmektedir.

Harita 25: Silopi'de Okulların Dağılım Haritası (2019)

Silopi şehrinde var olan eğitim kurumlarına göz attığımızda harita-27 görüldüğü gibi eğitim kurumlarının şehir merkezinin her alanında var olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim faaliyeti veren okullar ilk olarak yerleşmenin de ilk ortaya çıktığı merkez mahalleler olan Yeşiltepe ve Karşıyaka Mahalleleri inşa edilmiştir. Ardından ilk olarak Silopi'nin eski devlet hastanesinin kurulmasıyla beraber Dicle ve Ofis mahallerinin yer aldığı güneye doğru nüfuslanmaya başlamış ve bu durum iki mahallede yeni bir okul ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Şehrin daha sonra Yenişehir ve Cumhuriyet Mahallelerine doğru yatay gelişimi ile beraber özellikle Silopi-Habur yolu üzerinde meslek liseleri yapılmaya başlanmıştır. Anayol üzerinde inşa edilen bu okulların öncelikli amaçlarından biri de şehrin çevresinde bulunan ve kırsal bölgelerden eğitim amaçlı günübirlik gidip gelen öğrencilerin hizmet vermektir.

Fotoğraf 18: Silopi Atatürk Anadolu Lisesi

Silopi bünyesinde barındırdığı eğitim kurumları, şehir merkezinde yaşayan, şehrin merkezine yakın kırsal bölgelerden gidip gelenlerle birlikte ve hatta başka illerden gelen öğrencilere hizmet vermektedir.

Fotoğraf 19: Silopi Meslek Yüksekokulu

Silopi şehrinin kültür fonksiyonu, bünyesindeki MEB bünyesindeki okullar, Şırnak Üniversitesi Silopi Meslek Yüksek Okulu, halk eğitim merkezi ve özel okullar gibi eğitim faaliyetleri veren kurumlarla açıklanabilir.

Silopi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre ilçede müdürlük kapsamında çalışan sayısı 40 olarak belirtilmiştir. Bununa birlikte kurumda farklı pozisyonlarda 43 çalışana daha ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 22: Silopi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce Öğretmen Durumu

Milli Eğitim Bakanlığınca Öğretmen Durumu				
Esas Norm	**Mevcut**	**Sözleşme**	**Toplam**	**İhtiyaç**
1889	1732	0	1732	157

Kaynak: Silopi Kaymakamlığı, 2019

Silopi İlçesinde farklı okullarda çalışmakta olan 1732 öğretmen bulunmaktadır. Okulların kapasitesi göz önüne alındığında mevcut durumda 157 öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 23: Silopi Milli Eğitim Müdürlüğünce Öğretmen Branş Dağılımı

Branş	Esas Norm	Mevcut Norm	İhtiyaç
Okul öncesi	110	89	21
Sınıf öğretmeni	531	442	89
Branş öğretmeni	1248	1201	47
Toplam	1889	1732	157

Kaynak: Silopi Kaymakamlığı, 2019

Branş bazında düşünüldüğünde Silopi'de en çok sınıf öğretmeni açığı görülmektedir. İlçede 89 adet sınıf öğretmeni ihtiyacı vardır. Bu sırayı 47 adet branş öğretmeni ve 21 adet okul öncesi öğretmeni açığı takip etmektedir.

Tablo 24: Silopi İlçesine Bağlı Okul ve Öğrenci Dağılımı

Toplam Öğrenci ve Derslik Sayıları						
Okul Adı	**Kız**	**Erkek**	**Toplam**	**Derslik**	**İhtiyaç Duyulan Derslik**	**Derslik/ Öğrenci**
Bağımsız Anaokulları	220	199	419	19	24	22
Bünyesinde Anasınıfı Olan Okullar	562	565	1127	64	0	17
İlkokullar	25376	14770	30146	724	456	42
Ortaöğretim Okulları	2825	3101	5926	148	10	40
Toplam	18988	18635	37623	955	510	39

Kaynak: Silopi Kaymakamlığı, 2019

Fotoğraf 20: Dicle Ortaokulu

Silopi şehrinde toplam okul sayısı 68'dir. Derslikleri 955'dir. Toplam öğrenci sayısı okuyan 37,623 kişidir. Bunlardan 18,988 kadın,18,635 ise erkektir. Silopi'de bulunan toplam öğretmen sayısı ise 1,732 kişidir.

3.2.6. Sağlık Fonksiyonu

Bilindiği üzere şehirler doktorlar, eczaneler, dispanserler ve hastaneler ile belli bir bölgenin sağlık merkezi durumundadır. Nüfusla doğru orantılı bir şekilde sağlık kurumlarının bulunması ve bunların medikal gereklere göre donatılması şehir ve şehrin etki alanındaki nüfusun hem bedensel hem de ruhsal açıdan iyi bir yaşantı sürdürebilmesini olanaklı hale getirir (Doğanay, 1983, s.177).

Şehir merkezlerinde yer alan hastaneler, eczaneler, doktorlar ve sağlık alanındaki diğer hizmetler, şehri belli bir bölgenin sağlık açısından merkezi konumuna getirmektedir. Şehirleşmenin de etkisiyle bireylerin alım gücünün yükselişi ve refah seviyesinin artışı, insanların daha kaliteli hizmet alma isteğini arttırmaktadır. Bu durumun en önemli etkilerinin görüldüğü alanlardan biri de sağlık hizmetleridir. Kırsal kesimlerde iki, üç köyün ortak kullandığı bir sağlık ocağı varken şehirleşme hareketlerinin görüldüğü ilçelerde birden çok ve farklı ölçeklerde sağlık kurumları bulunmaktadır. İllerin ve ilçelerin bünyesinde bulundurduğu sağlık kurumları ne kadar çok ve gelişmiş ise çevredeki il ve ilçeler etki alanına girmesi o kadar kolaylaşır. Bu durum ilçenin şehirleşme hareketleri üzerinde olumlu katkı sağlamaktadır.

Fotoğraf 21: Silopi 2. Aile Sağlık Merkezi

Fotoğraf 22: Silopi Devlet Hastanesi

Silopi'de bir devlet hastanesi, 5 sağlık ocağı ve 5 aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Devlet hastanesi bünyesinde 1 psikolog uzmanı, 6 pratisyen hekim,21 uzman doktor, 57 hemşire, 2 sağlık memuru, 10 ebe, 8 laboratuvar teknisyeni, 7 röntgen teknisyeni, 9 tıbbi teknisyen ve idari kadrodan oluşan personel hizmet vermektedir. Silopi'deki en önemli sağlık kuruluşu devlet hastanesidir. Genel cerrahi, kadın doğum, dâhiliye, kulak-burun-boğaz gibi servisler bulunmaktadır. Bu servisler ve aynı zamanda acil bölümü belli bir tetkik ve tedaviye kadar hizmet vermektedir. Ancak şehirdeki sağlık kuruluşlarına gelen hastalardan bir kısmı yetersiz donanımlar nedeniyle öncelikli olarak Cizre Devlet Hastanesine, ardından il dışına sevk edilmektedir. Devlet hastanesinin dışındaki sağlık hizmet noktaları daha çok aile planlaması, çocuk sağlığı, ilk yardım, halk sağlığı ve eğitimi anlamında hizmet vermektedir.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde Silopi'de sağlık fonksiyonu, etki bölgesinin geniş olması ve nüfusun hızlı artışına paralel olarak gelişim gösterememiştir. Şehirde uzman doktor eksikliğinin yanı sıra, birtakım hastalıkların teşhis ve tedavilerinin yapılamıyor olması il dışına tedavi amaçlı hasta sevklerine neden olmaktadır. Aynı zamanda hastanenin yatak kapasitesinin sınırlı olması ve teknik cihazların yetersizliği de sorunlar arasında sayılmaktadır.

Tablo 25: Silopi Devlet Hastanesi Personel Dağılım Tablosu

Personel Dağılımı	Pdc	Kadro	Aktif Çalışan	İhtiyaç
Uzman Doktor	37	25	21	16
Pratisyen Hekim	15	6	5	10
Eczacı	2	2	2	0
Eczane	0	0	0	0
Psikolog	2	1	1	1
Sosyal Çalışmacı	1	0	0	1
Hemşire	100	65	57	43
Ebe	24	10	10	14
Sağlık Memuru	14	3	2	12
Odyometri	2	1	1	0
Biyolog	1	1	1	0
Diyetisyen	2	1	1	1
Fizyoterapist	2	0	0	2
Anestezi Teknisyeni	9	5	5	4
Laboratuvar Tek.	14	8	8	6
Röntgen Tek.	12	7	7	5
Diyaliz Tek.	0	0	0	0
FTR Tek.	1	0	0	0
Ortopedi	1	0	0	1
Tıbbi Tek.	13	11	9	4
Acil Tıp Tek.	15	7	5	9
VHKİ	0	15	13	0
Memur	0	2	2	0
Teknisyen	0	1	1	1
Şoför	0	3	3	2
Aşçı	0	0	0	0
Hizmetli	0	15	15	0
İmam	0	1	1	0
Diş Hekimi	8	4	3	1
Ameliyat Tek.	1	1	0	1
Diş Tek.	0	0	1	0

Kaynak: Silopi Kaymakamlığı, 2019

3.2.7. Ulaşım Fonksiyonu

İnsanlar, ilk zamanlar, coğrafyacıların "doğal yollar" adını verdikleri insanların ve hayvanların kolaylıkla yol alabildikleri alanlardan yararlanıyorlardı. İlk zamanlar insanlar avcılık yaparken hayvanların sık sık kullandıkları yolları izlemişler; zamanla bu yollar sürekli kullanılır hale gelmiştir. Kuşkusuz insanların hayvanların meydana getirdikleri yolları izlemeleri, onların gıda, su ve yakıt gibi temel ihtiyaçlarını çevreden sağlamaları amacıyla olmuştur. Daha sonraları, sınırlı da olsa, ticaret faaliyetlerinin

başlaması, istilalar, savaşlar, yukarıda belirttiğimiz gibi öncelikle doğal yollardan yararlanarak uzak mesafelerle temasa geçilmesine neden olmuştur (Tümertekin, 1976, s.297-298).

Günümüz dünyasında yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler ulaşım faaliyetlerine büyük ölçüde etkilemiştir. Ürünlerin, üreticiden tüketiciye ulaşma hızları günümüzde bazen sadece dakikalarla ifade edilmektedir. Ticaretin gelişmesinde en önemli unsurlardan olan ulaşım, ülkelerin kalkınmasında ve küresel pazarlarda söz sahibi olabilmesinde birincil etkendir. Ulaşım, ülke ekonomisinde önemli yeri olduğu kadar şehirlerin yayılmasında da büyük rol oynamaktadır. Ulaşım hatlarının yaygınlaşması ve motorlu taşıtların hızlı bir biçimde çoğalması sonucu, insanlar şehirlerdeki iş hayatını aksatmadan kırsal alanlarda yaşamaya başlamıştır. Bu durum şehirlerin yayılmasını beraberinde getirse de çeşitli sorunlarda oluşturmuştur (Tümertekin ve Özgüç, 2018).

Teknolojinin gelişmediği dönemlerde insanlar doğal yolları kullanmaktaydılar. Bu doğal yollar eğimin az gidecekleri yere ulaşmak için en kısa olanı seçmekteydiler. Bu yollar bir vadi tabanı olabilecekte veya eğimi az yamaçlara paralel olarak gitmeydiler. Bu yolları direk olarak morfolojik birimler etkilemeydi. Bu doğal yollar geçiş güzergâhı üzerinde olduğu için değişik bölgelerden gelen insanlar her etkileşim içerisinde olurlardı. O yüzden bu alanlar Sosyokültürel ve ekonomik açıdan çok önemi bir etkileşime sahiplerdir. Bundan dolayı da vadi boyları, geçitler ve boğazlar çevrelerindeki stratejik önemi yüksek konumlarda bulunan yerleşmeler, daha çabuk gelişmişlerdir. Hatta belli bir zaman sürecinde ulaşımın gelişmesi ve onun teşvik ettiği ticari aktivitenin sonucu olarak bu yerleşmelerin kentleşme hızları artmıştır (Koca ve Doğanay, 1998, s.2).

Tablo 26: Silopi'ye Bağlı Köylerin Yol ve Uzaklık Tablosu

Sayı No	Köyün Adı	Yol Durumu	İlçeye Uzaklığı	Dolu-Boş
1	Aktepe	Asfalt	15 Km	Dolu
2	Birlik	Asfalt	6 Km	Dolu
3	Bostancı	Asfalt	9 Km	Dolu
4	Buğdaylı	Asfalt	10 Km	Dolu
5	Çardaklı	Asfalt	15 Km	Dolu
6	Çiftlik	Asfalt	9 Km	Dolu
7	Damlaca	Asfalt	30 Km	Dolu
8	Dedeler	Asfalt	7 Km	Dolu
9	Doruklu	Asfalt	10 Km	Dolu
10	Esenli	Stabilize	6 Km	Dolu
11	Kapılı	Asfalt	15 Km	Dolu
12	Kavaközü	Asfalt	7 Km	Dolu
13	Kavallı	Asfalt	5 Km	Dolu
14	Ortaköy	Asfalt	5 Km	Dolu
15	Ovaköy	Asfalt	13 Km	Dolu
16	Özgen	Asfalt	13 Km	Dolu
17	Pınarönü	Asfalt	10 Km	Dolu
18	Üçağaç	Asfalt	12 Km	Dolu
19	Yeniköy	Stabilize	8 Km	Dolu

Kaynak: Silopi Kaymakamlığı, 2019

Çalışma alanı sınırları içerisinde köylere giden çevre yolu ve otoban mevcut değildir. Ancak kırsal yerleşmelerden şehir merkezine giden devamlı bir araç bulunmaktadır. Bu servisler sabah erken saatlerde şehir merkezine gelip akşama geri dönmektedir. Ulaşım bu şekilde sağlanmaktadır.

Fotoğraf 23: Silopi-Habur Anayolu

Şehir merkezinden her 30 dakikada bir Habur gümrük kapısına düzenli olarak kalkan minibüs seferleri bulunmaktadır. Ayrıca Silopi-Cizre ile Silopi-Şırnak arasında minibüs hattı mevcuttur.

Tablo 27: Habur Sınır Kapısından Giriş Çıkış Yapan Araç ve Yolcu Sayısı (2018)

Yolcu	2,642,380
Büyük Araç	1,065,559
Küçük Araç	254,528
Otobüs	17,150

Kaynak: Habur Gümrük Başmüdürlüğü, 2019

Silopi şehrinde ulaşım fonksiyonu bu şehrin adeta can damarıdır. Bunun temel sebebi Habur sınır kapısıdır. Habur sınır kapısı hem şehrin yol boyunca gelişmesini hem de bu şehri bütün fonksiyonel özellikleri bakımından etkisi almıştır. Tablo 27 incelendiğinde Silopi şehrinde 2017-2018 yılları arasındaki yolcu sayısı 2017 yılında 2,541,431 iken 2018 yılında bu rakam artarak 2,642,380 kişi olmuştur. Araç sayılarında hemen hemen bir yakınlık söz konudur. Ancak otobüs sayısı 2017 yılında 11,790 giriş yaparken, 2018 yılında bu rakam 17,150 adet otobüse yükselmiştir.

Fotoğraf 24: Silopi Çevre Yolundan Bir Görünüm

Fotoğraf 25: Silopi Şehir Merkezinde Bulunan 2. Caddeden Bir Görünüm

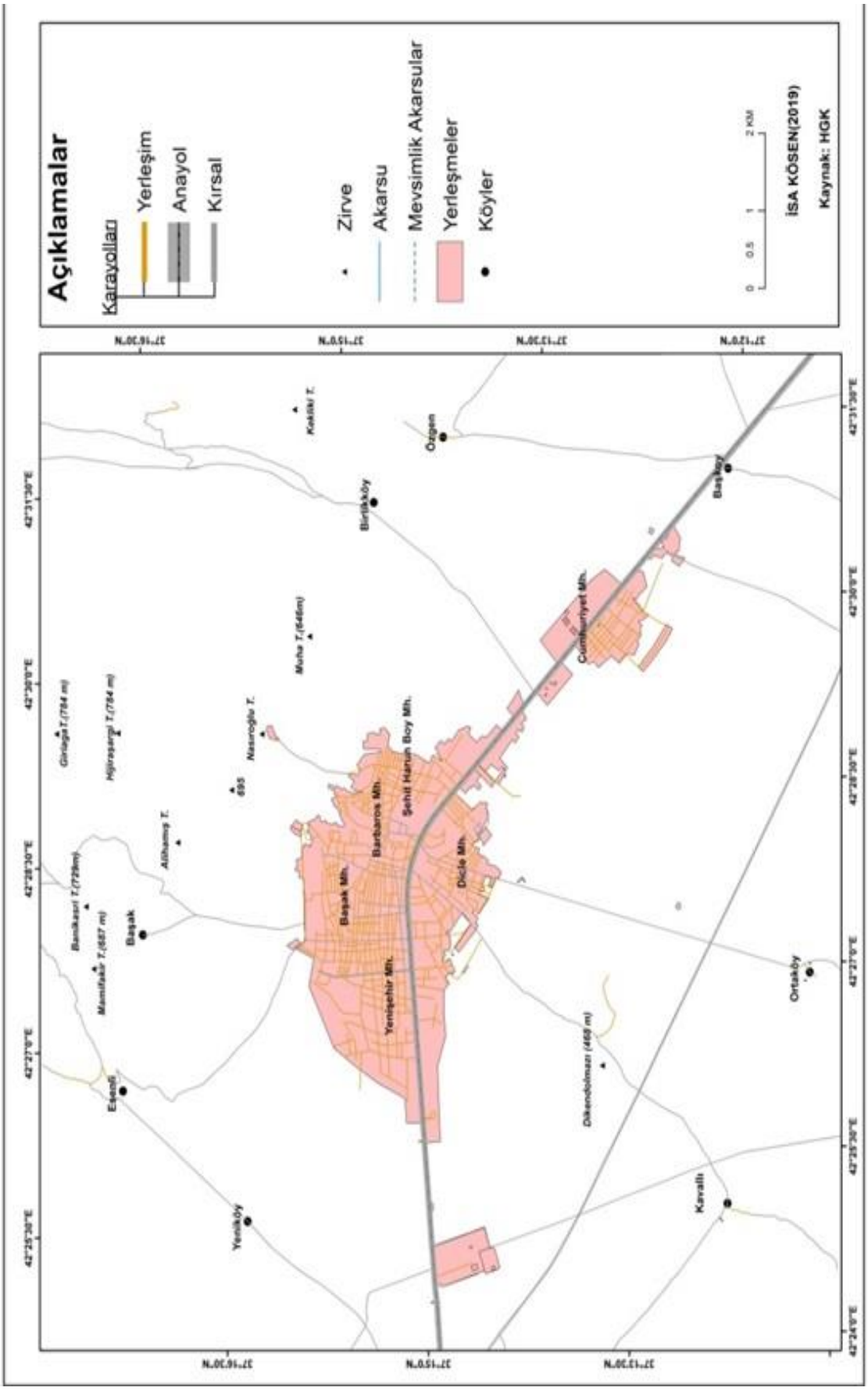

Harita 26: Silopi'nin Ulaşım Haritası

3.2.8. Ticaret Fonksiyonu

Hizmetler başlığı altında değerlendirilen ve şehirlere merkeziyet gücü kazandıran en önemli ekonomik faaliyetlerden birisi de ticaret fonksiyonudur. Zira şehirler, birçok bakımdan olduğu gibi, etki sahasındaki yerleşmelerin ticari hizmet merkezleri durumundadırlar (Özçörekçi, 1944, s.71). Özellikle küçük şehirlerin esas fonksiyonu, kırsal bir bölgenin merkezliğini yapmasıdır. Her türlü eşya ve malın satılması/satın alınması olan ticaret, şehirlerin kuruluşundan günümüze kadar, şehirlere eşlik etmiş bir fonksiyondur. Şehirlerin gelişmesi büyük ölçüde ticaret sayesinde olmuştur (Göçer, 1984, s.1-25). Bunun yanı sıra Türkiye'deki şehirlerin büyük çoğunluğunda esas fonksiyon ticari ve idari bölge merkezliğidir (Akçura, 1971, s.192).

Kırsal yerleşimlerin ziraat fonksiyonuyla birlikte şehirleşmeye doğru adım atmalarında ticaret fonksiyonunun önemi büyüktür. Köylülerin elde ettikleri ürünlerin fazlasını satmak için pazarlara götürmesi bu alanlarda ticaretin doğuşuna ve gelişmesine olanak sağlamaktadır. Bu pazar alanlarının zamanla büyümesi ve gelişen ticaret alanlarına dönüşmesi bölgenin şehirleşme sürecini de hızlandırmaktadır. Küçük şehirlerde oluşturan haftalık pazarlar kırsal alanlarda yaşayanlar ve tarımla uğraşanlar için çekim merkezi oluşturmaktadır (Özçörekçi, 1994).

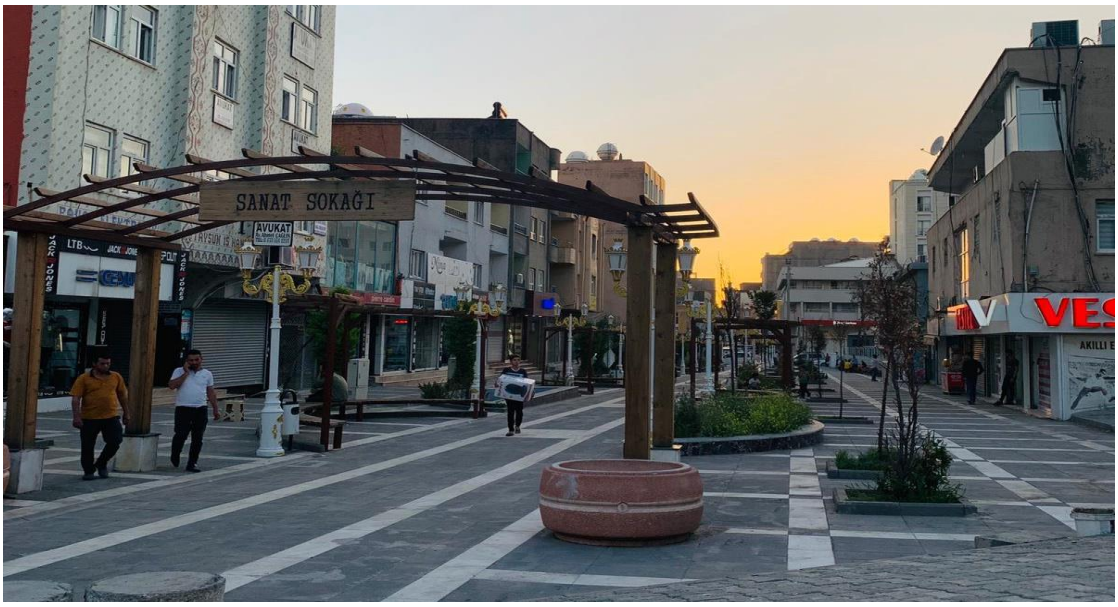

Fotoğraf 26: Silopi Sanat Sokağı

Fotoğraf 27: İpekyolu Caddesi

Şehir yerleşmelerinde, ticaretin yoğunlukta olduğu merkezi iş sahası ya da alanı mahalli ticaret alanı olarak belirlenen bölgeler bulunmaktadır. Bu bölgelerde toptan ve perakende satış yerleri, bankalar, eğlence mekânları vb. tesislerin çoğunlukta olduğu alan merkezi iş sahasında yoğunluk gösterirken; mahalle ve semt bakkalları, kasap, manav gibi günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik işyerleri mahalli ticaret bölgelerinde yaygındır. Silopi şehrinde de iş ve ticaret sahası olarak belirlenen D-300 karayolunun bulunduğu Silopi-Habur karayolunun çevresinde toplanmıştır. Bu yerlerde her türlü kısa yâda uzun vadeli ihtiyaçları karşılamak için iş yerleri bulunmaktadır. Bu işyerleri, lokanta, otel, kırtasiye, kuyumcu, hazır giyim vb. gibidir. Bu alanlar her türlü ihtiyacı karşılayabilmektedir.

Fotoğraf 28: Silopi 2. Cadde Bir Görüntü

Araştırma sahasında ticaretin temelini, küçük çaplı işyerleri oluşturmaktadır. Bunlar perakende satış yapmaktadır. İşyerleri içerisinde de kısa ve uzun vadeli bütün ihtiyaçlar karşılanabilmektedir. Bunların yanında elektronik ev aletleri gibi dayanıklı tüketim ürünleri satan dükkânlar da ihtiyacı karşılayabilecek düzeydedir.

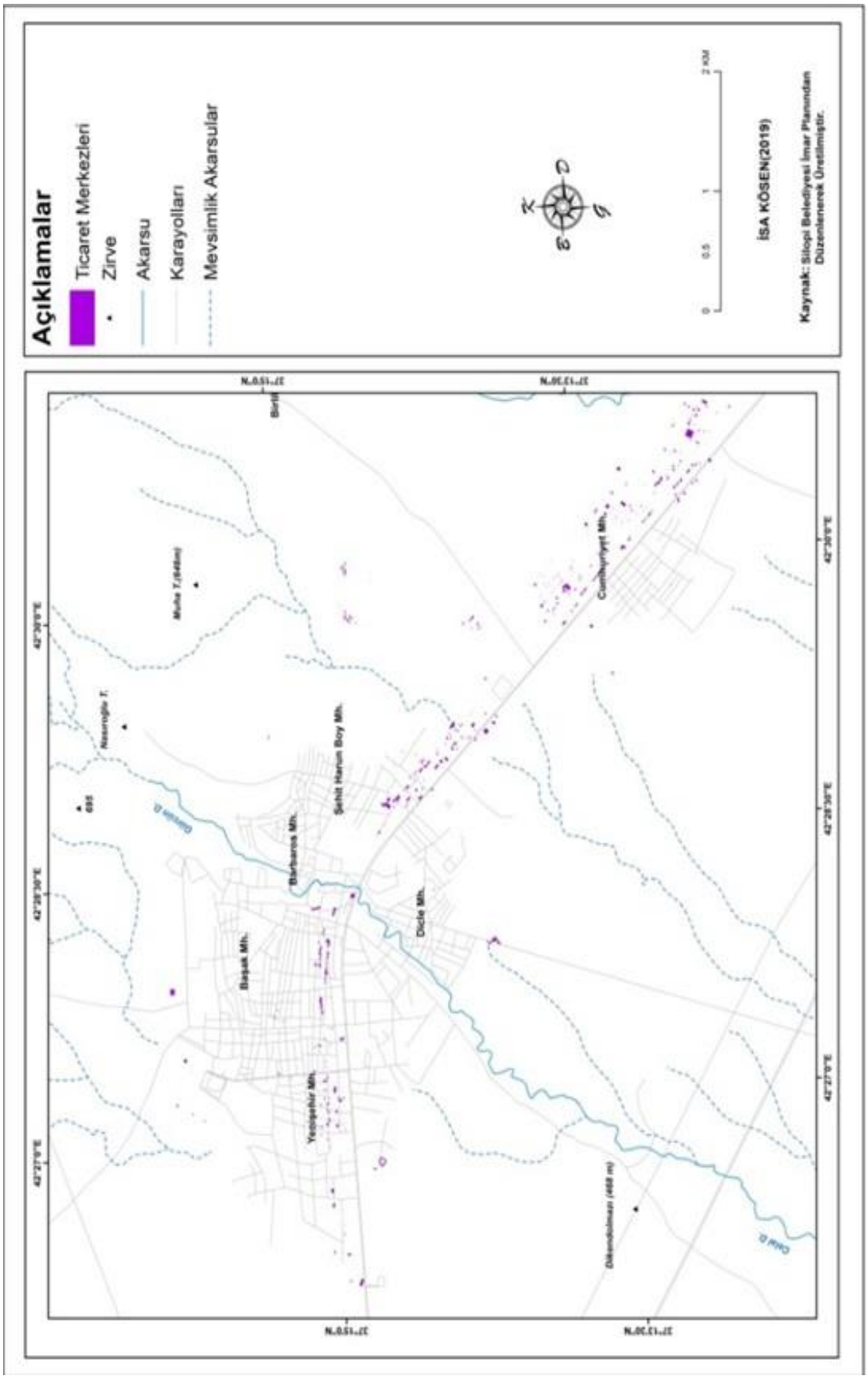

Harita 27: Silopi'nin Ticaret Fonksiyonu (2019)

Araştırma sahasında ticari faaliyetlerinin birçoğunu perakende dükkânları oluşturmaktadır. Bu iş yerleri genelde birden fazla ürün satmaktadır. Bunun yanında tek tip ürün satan ve uzun süreli ihtiyaçları gidermeye yönelik dükkân sayısı oldukça azdır. Silopi şehrinde iş yerleri, ihtisaslaşma konusunda oldukça zayıftır. Bu durum ülkemizde diğer küçük şehirlerde görülen ticaretin tipik özelliğidir. Diğer bir özellikte tıpkı Silopi şehrinde olduğu gibi ticari faaliyetlerin bir ana cadde üzerinde yoğunlaşmış olmasıdır.

Tablo 28: Silopi'de Bulunan Şirketler Toplamı (2018)

Firma Tipi	Adet
Limited Şirket	580
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	67
Anonim Şirket	36
Kooperatif	10

Kaynak: Şırnak Sanayi ve Ticaret Odası, 2019

Silopi şehrinde limitet şirket sayısı 50, ticari işletmeler 67, anonim şirket 36 ve kooperatif sayısı ise 10'dur. Silopi şehrinde ticarethaneler var olandan az görülmektedir. Bunun temel sebebi ise çok fazla kaçak yapı yapılması ve bunların kayıtlı olmaması nedeniyle verilen rakamlar gerçeği yansıtmamaktadır. Burada yapılan yapılar genelde anayolun çevresine yapılmaktadır. Bu yapılar iki katlı olup üst katı ev, alt katı ise ticarethane olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden ticari merkezler müşteri potansiyeli en yüksek karayolu çevresine yapılmaktadır.

Şehrin en önemli ticaret alanlarını ise ana caddelerdeki konutların birinci ve ikinci katları oluşturmaktadır. Bu alanlardaki küçük işletmeler şehrin ticaret fonksiyonun can damarlarını oluşturmaktadır. Şehirde büyük mağazalar, alışveriş merkezleri bulunmamakta olup bunun ana nedeni ise nüfusun az olması ve halkın alım gücünün zayıf olmasıdır. Silopi şehrinde birbirine bağlantılı ürünleri satan dükkânların dağılımları düzensiz olmakla beraber ihtiyaç sahiplerinin iki farklı ürünü belli mesafeler kat ederek temin etmesi mümkün olmaktadır. Bu durum şehir ticaretinin yanlış planlama üzerine kurulu olduğu göstermektedir. Genel olarak marketlerin yoğun olduğu şehirde mobilya, inşaat malzemeleri, kahvehane, eczane gibi toplumun yoğun kullandığı ticaret noktaları sayısal olarak yoğunluk kazanmıştır. Şehrin büyümesine paralel olarak işyerlerinin sayısında ve çeşitliliğinde artış göstermektedir. Sebze

pazarının haftanın bazı günleri açık olması ticaretin sadece bu günlerde yoğunluk göstermesini sağlamaktadır.

Fotoğraf 29: Habur Sınır Kapısı

Silopi ilçesinin ticaret fonksiyonunun içerisinde en önemli bileşen olarak ifade edilebilecek unsur sınır ticareti ve bu ticarete olanak sağlayan Habur sınır kapısıdır. Sınır Ticareti, ilkesel olarak, sınır illeri ve bölgelerinde yer alan tüketicilerin ve işletmelerin bazı gereksinimlerinin daha kolay, ucuz ve hızlı bir şekilde karşılanmasını amaçlayan özel bir ticaret modelidir. Bu çerçevede sınır ticareti ile hedeflenen; örneğin; bölgesel istihdam, gelir ve refah düzeyini arttırmak odaklı olup, kaçakçılığı en aza indirmek, dış ticaret sektöründe sınır-ötesi dinamizmi sağlamak, iki ve çok ülke arasında barış köprüsü oluşturmaktır. Tüketiciler, ürün tercihlerini genişletmek, daha büyük pazarlara girme şansını yakalamak ya da döviz volatilitesi ayrıcalığını elde etmek için sınır ticaretine dâhil olmaktadırlar (Kalaycı ve Doğan, 2010, s.629). Sınır ticareti sınır illerinde yaşayan halkın günlük ihtiyaçlarını daha ucuz ve kolay yoldan karşılamaları amacıyla düzenlenmiş özel bir dış ticaret şeklidir ve Türkiye'de bölgesel kalkınma kapsamında ele alınması gereken bir konudur (Öztürk, 2006, s.108). Sınır ticaretinden beklenen amaçlar maddeler halinde aşağıdaki şekilde sıralanır (Tan ve Altundal, 2008, s.14-15):

- Sınır iki ülkenin o bölgelerinde yaşayan halkın müteşebbis ruhunun oluşumuna katkıda bulunmak,

- Bölge ekonomisini canlandırmak ve bölge insanının refah düzeyinin yükseltmek,
- Sınır illerde yaşayan insanların ihtiyaçlarını daha hızlı bir şekilde karşılamak,
- Ülkenin iç bölgelerine oranla nakliyat ve fiyat farkları gibi nedenlerle bölge insanının daha ucuza mal temin etmesini sağlamak,
- Dış ticarette karşılaşılan bazı sıkıntıların azaltılması suretiyle ticaret hacmine olumlu yönde katkıda bulunmak,
- Bir takım avantajlar sağlayarak yasa dışı yolardan yapılan ticaretin önüne geçmek,
- İstihdamı artırmak vb.

Türkiye'nin sınır komşuları olan Irak, İran ve Suriye ile yakın tarihi, dini ve kültürel benzerliklere sahip olması, bu ülkelerle dış ticareti kolaylaştırmaktadır. Irak sınır komşusu olmasından dolayı Silopi'deki dış ticaret firmalarının en çok odaklandığı ülkedir. Ancak TUİK ve diğer resmi devlet kurumlarında şehir merkezi bazında bir dış ticaret verisi elde edilemediğinden değerlendirmeler kısmi olarak il üzerinden yapılmıştır. Türkiye'nin bu ülkelerle ticareti, petrol ve doğal gaz ihtiyacının karşılanması yönünde gelişmiş, bu ülkeler ise işlenmiş tarımsal ürünleri, tekstil, Demir çelik ve bu sanayinin yan kollarını Türkiye'den temin etmektedir (Marangoz vd., 2010, s.165). Türkiye'nin sınır kapılarından ticari anlamda en fazla büyüklüğe sahip olanı Habur Sınır Kapısı'dır. Irak'a açılan bu sınır kapısından 2013 yılında tüik alınan verilere göre 12 Milyar Dolar'ın üzerinde bir ihracat yapılmıştır. Habur sınır kapısının etki sahası içerisinde yer alan Şırnak ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi, bu ticari faaliyetten yeterli düzeyde istifade edememiştir. Bunun en önemli sebebi bölgenin kalkınamamış olması dolayısıyla dış ticaret hacminin düşüklüğüdür (Sugözü ve Atay, 2010, s.59).

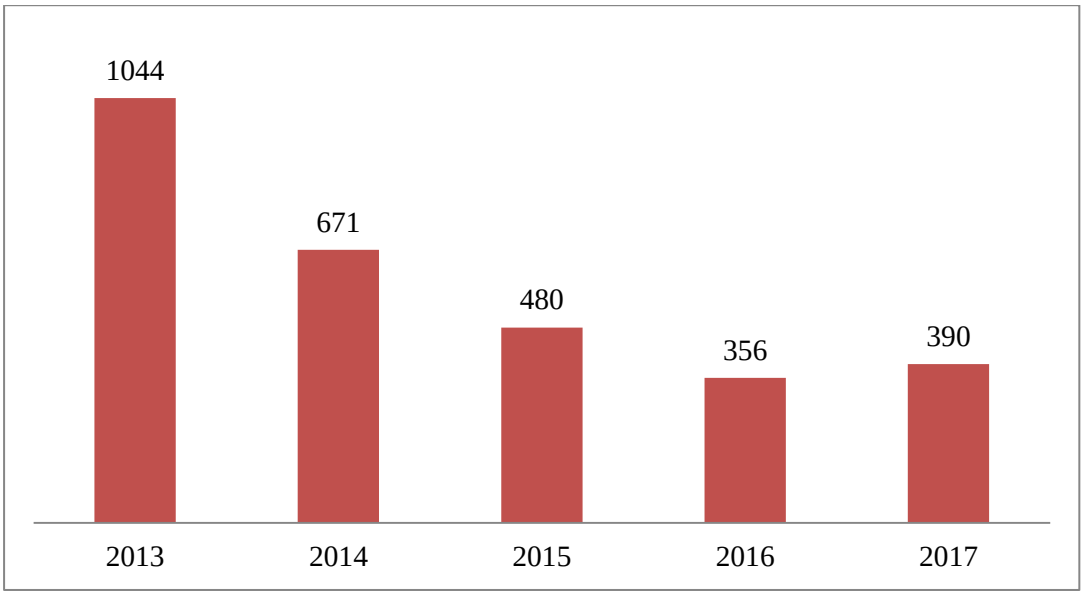

Grafik 20: Şırnak'tan Irak'a Yapılan İhracat (Milyon $)

Kaynak: TÜİK, 2019

Şırnak ilinde sınır ticaretinin gelişimi 1973 yılında Gümrük İdare Memurluğu ile başlamış, 1976 yılında Gümrük Müdürlüğü kurulmuş ve 1981 yılında Habur Gümrükler Başmüdürlüğü ile faaliyetine devam etmektedir. Irak'a açılan tek ve en büyük kapı olan Habur Sınır Kapısı'nın kurulma sebebi petrol ithalatıdır. Habur Sınır Kapısı 1973 yılında Gümrük İdare Memurluğu olarak faaliyete geçmiş, 1976 yılında Gümrük Müdürlüğü ve 1981 yılında da Habur Gümrükler Başmüdürlüğü olarak faaliyetine devam etmiştir. Habur Sınır Kapısı 402,500m²'lik bir arazi üzerine kurulmuş olup, Gümrük Müsteşarlığı ile TOBB arasında imzalanan yap-işlet-devret sözleşmesi çerçevesinde Ekim 2005-Ekim 2006 tarihleri arasında tamamen yeniden inşa edilmiştir. Toplamda 528 personelin çalıştığı Habur Sınır Kapısı'nda 24 hattan sadece 6 adedi çalışmaktadır. TOBB Yap-İşlet-Devret modeli ile 2006 yılında Habur Sınır Kapısı'nı 17 yıllığına devralmıştır (Sugözü ve Atay, 2010, s.64). Gerek Şırnak ili gerekse Güneydoğu Anadolu bölgesi açısından önemli bir pozisyona sahip olan söz konusu Habur sınır kapısının Silopi ilçesinde bulunması Silopi'nin ticaret fonksiyonunda en önemli bileşen haline getirmektedir.

Tablo 29: Şırnak'ın Irak İhracatındaki Payı

Yıl	Şırnak Toplam İhracatı (Milyon$)	Şırnak Irak'a İhracatı (Milyon$)	Irak'ın Şırnak İhracatındaki Payı
2003	40	36	90%
2004	106	105	99%
2005	251	250	100%
2006	210	208	99%
2007	265	261	98%
2008	383	375	98%
2009	607	598	99%
2010	625	615	98%
2011	910	898	99%
2012	1,018	1,007	99%
2013	1,071	1,045	98%
2014	697	671	96%
2015	500	480	96%
2016	407	356	88%
2017	468	390	84%

Tablo incelendiğinde Şırnak'tan yapılan ihracatın tamamına yakın kısmı Irak devletine Habur Sınır Kapısı üzerinden yapılmaktadır. Özellikle 2005 yılında ihracatın tamamı bu ülke yapılmıştır. Siyasi olarak ikili ilişkilerin iyi olduğu dönemler olan 2009-2013 yılları arasında dış ticaret hacmindeki yüksek bir büyümeyi de beraberinde getirmiştir. Nitekim 2012 ve 2013 yılları arasında 1 milyar doların üzerinde ihracat yapılmıştır. Ancak daha sonraki DAEŞ terör örgütünün bölgeye saldırması ve daha sonra yaşanan Kuzey Irak'taki bağımsızlık referandumu iki devlet arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiş ve ihracatta ciddi bir düşüşü beraberinde getirmiştir. Silopi 57 Limited ve 10 Anonim şirket ile bu ihracattaki payı oldukça yüksektir. İhracat yapılan rakamları milyar dolar seviyesine ulaşmasına rağmen bölge üretim anlamında yeterli bir düzeyde değildir. İhraç edilen malların türlerine bakıldığında il dışında üretilen ürünler olduğunu görmek mümkündür. Tablo bakıldığında bu durum daha da anlaşılır hale gelmektedir. Demir çelik ürünleri, İskenderun, örme giyim eşyaları Gaziantep, İstanbul ve Bursa, Mobilya genellikle Kayseri alınarak ihraç edilmiştir.

Tablo 30: Şırnak Irak İhracat Ürünleri

Ürün Grubu	İhracat Milyon $
Örme Giyim Eşyası ve Aksesuarı	$90
Demir ve Çelik	$82
Örülmemiş Giyim Eşyası ve Aksesuarı	$32
Yenilen Meyveler ve Sert Kabuklu Meyveler	$29
Demir Veya Çelikten Eşya	$28
Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	$27
Hayvansal Ve Bitkisel Katı Ve Sıvı Yağlar	$24
Değirmencilik Ürünleri, Nişasta, Buğday, Gluteni	$22
Tuz, Kükürt, Topraklar ve Taşlar, Alçılar, Kireçler ve Çimento	$17
Hububat, Un, Nişasta veya Süt Müstahzarları, Pastacılık Ürünleri	$17
Mobilyalar, Yatak Takımları, Aydınlatma Cihazları	$15
Plastikler ve Mamulleri	$14
Debagatte ve Boyacılıkta Kullanılan Hülasalar	$11
Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Mika veya Benzeri Maddelerden Eşya	$9
Ayakkabılar, Getrler, Tozluklar ve Benzeri Eşya, Bunların Aksamı	$8

Habur sınır kapısı her ne kadar ticari hacmi günden güne büyüme kaydetse de Irak ile Habur üzerinden yapılan ticarette bazı sorunlarla karşılaşılmaktadır. Sönmez (2018, s.597) Bu sorunlar aynı zamanda ticari hacmin büyümesi önündeki en büyük engeller arasında yer almaktadır. Bu sorunlardan bazıları şu şekildedir (Sönmez, 2018, s.597-628):

- Sık sık yaşanan mevzuat değişiklikleri ve şirketlerin değişiklikleri adaptasyonların uzun sürmesi,
- Ülkeler arası yaşanan sorunlar ve bunun ticari yansımaları,
- Karayolu ulaşımında yaşanan altyapı sorunları ve sorunlardan kaynaklı ihracat yapılan ürünlerin zarar görmesi,
- Araçların gerek gümrük içlerinde gerek bekleme sahalarındaki uzun süreli bekletilmesi ve buradan doğan maliyet artışları,
- Savaş ve terör faaliyetleri nedeni ile ticaretin sekteye uğraması gibi sorunlar söz konusudur.

Bu sorunların çözülmesi ile beraber Habur'un Silopi ekonomisine olan katkısı giderek büyümeye devam edecektir. Bu kapsamda resmi işlemlerde karşılaşılan bürokratik sorunların hızlı bir şekilde çözülmesi, Irak hükümeti ile ticari anlaşmaları yapılması, Karayollarında yol durumundan kaynaklı olarak meydana gelen hasarların azaltılması için yol bakım ve onarım faaliyetlerine önem verilmesi yararlı olacaktır.

3.2.9. İnşaat Fonksiyonu

Şehirlerin ekonomik hayatında önemli bir yer tutan inşaat sektörü, tek başına şehir yapıcı bir fonksiyon değildir. Ancak diğer fonksiyonların gelişmesine eşlik eden bu faaliyet kolu, şehirlerin gelişimlerinin açıklanması bakımından önem taşır. Hemen hiçbir şehirde hâkim fonksiyon durumunda olmayan inşaat sektörü, yapılaşmanın hızlı bir süreç içerisinde bulunduğu yerleşmelerde bu fonksiyonda çalışanların oranının yükseldiği dikkati çeker (Tümertekin, 1973, s.51).

Fotoğraf 30: Silopi'de Yapılmakta Olan TOKİ'lerden Bir Görünüm

Silopi şehir merkezinde inşaat fazla gelişme göstermemiştir. Fakat şehirde artan nüfusa bağlı olarak sürekli olarak yeni binalar inşa edilmiştir. Özellikle yeni kurulan mahalleler olan Yenişehir ve Şehit Harun Boy mahallelerinde inşaatların faaliyetlerinin çok fazla olduğunu görmekteyiz. Fakat kırsal alanlarda ise gerek ihtiyacın az olması ve gerekse şehir merkezine göre nüfus artış hızının daha düşük olması bu bölgelerde inşaat faaliyetlerinin daha düşük bir gelişim seyri izlemesine neden olmuştur. Şehir merkezinde yapılaşmanın fazla olması buna paralel olarak bu yapıların imara açılmadan kaçak bir şekilde yapılması şehir için ileride büyük bir problem oluşturacaktır.

Son yıllarda şehir merkezinde konut yapımı hızlanmış ve toplu konutların yapımına da başlanmıştır. Şehrin risk yüksek olduğu deprem bölgesinde olmaması nedeniyle yeni konutların yapımında 10 kata kadar izin verilmektedir. Nitekim şehirde bu şekilde sınırlandırma olmamasına rağmen dikey yönde gelişim çok fazla olmadığı

gibi, kaçak yapılaşmada oldukça fazladır. Kent'te yapılaşmasının yarısından fazlası da plansız ve ruhsatsız kaçak yapılaşmadan oluşmakta olup şehirdeki yapıların yarıdan fazlası kaçak olarak kullanıma açılmıştır.

3.2.10.Sanayi Fonksiyonu

Modern Sanayi; İnsanların başlıca ekonomik faaliyetlerinden birisi, kalkınma ve küreselleşmenin motoru sanayidir. Bu yolla hammaddelerin şekilleri değiştirilir, daha kullanılabilir hale getirilir ve değerlendirilir. Belli bir bölge veya ülkede sanayi faaliyetlerinin tür olarak dağılışını belirlemek ve kuruluş yerlerini açıklığa kavuşturmak iki yaklaşımla bulunmaya çalışılır. Bunlardan birincisi sanayi kolunu incelenmesi, İkincisi de sanayi bölgesinin incelenmesidir (Tümertekin, Özgüç, s.437-438).

Modern sanayinin kuruluş ve işleyişini hammadde, enerji, işçi, sermaye, ulaşım, pazar, teknoloji, devletin etkisi, yerel yönetimlerin tutumu ve iklim faktörü belirler (Avcı, 1993, s.291-1996, s.303).

Gelişmiş ülkeler sanayileşme yoluyla kalkındıklarından kalkınma, sanayileşme ile eş anlamlı olarak algılanmaya başlanmıştır. Gelişmiş ülke denildiğinde, milli geliri içinde sanayinin payı ilk sırada yer alan çalışanlarının çoğunluğu sanayi sektöründe istihdam edilen, ihracatında ise sanayi ürünlerinin ağırlıklı olduğu bir yapı görülen ülke anlaşılmaktadır. Gerçek refah ve büyümenin sanayileşmeden geçtiği bilinen bir gerçektir. Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin hızlandığı ve ekonomilerin küreselleşme sürecine girdiği günümüzde gelişmeler, sanayimizin geleceğine yönelik gelişme dinamiklerinin belirlenmesine, sanayi politikalarının değerlendirilmesine ve yeni önerilerin geliştirilmesine olanak tanıyacak katılımcı yaklaşımları ve çalışmaları gerekli kılmaktadır.

Silopi şehrinde sanayi faaliyetleri çok geç başlamıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren tüm ülke çapında sanayi faaliyetlerine hız veren yeni cumhuriyetin unuttuğu ücra merkezlerden biri olmuştur. MTA yaptığı jeolojik çalışmalar ve hazırladığı raporlarda defalarca bölgedeki asfaltit rezervlerinin işletilmesi için termik santrallerin kurulması önerisinde bulunulmuş; ancak 1992 yılında KAR-KEY şirketi şehrin 3 km batısında BOTAŞ termik santralini kurmuş ve böylece şehirde sanayi faaliyetleri gerçek anlamda başlamış oldu. 1990'lı yılların ortalarından itibaren şehre bağlı Habur Gümrük kapısının faaliyete geçmesi ile beraber

şehirde özellikle küçük ölçekli sanayi faaliyetleri gelişmeye başlamıştır. Sınır ticaretinin artmasıyla beraber şehirde küçük ölçekli oto atölyesi kurulmuştur. 2000'li yıllardan sonra sanayi faaliyetleri azalma eğilimine girmiştir. Şehir de bu gün 2 un fabrikası 2 termik santral 1 plastik boru fabrikası 4 tane çırçır (pamuk) fabrikası bulunmaktadır.

Sanayinin sağlıklı ve çevreye zarar vermeksizin gelişmesi açısından, alt yapısını oluşturan KSS ve OSB yatırımları oldukça büyük önem arz etmektedir. Herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın şehrin değişik kesimlerinde yer alan küçük ve orta ölçekli işletmeleri bir araya getirmesi planlanan OSB yatırımları açısından şehir aşağıda ele alınmıştır.

Küçük sanayi siteleri, küçük ve orta ölçekli sanayici ve sanat erbabının alt yapısı mevcut, eğitim ve sosyal tesisleri bulunan sağlıklı iş yerlerinde çalışmalarını temin etmek üzere Sanayi Bakanlığının kredi desteği ile veya doğrudan müteşebbislerin öz kaynaklarıyla yapılmaktadır. İlçede ŞIRGEV desteği ile yapılan küçük sanayi sitesi arazi sahibi ile olan adli anlaşmazlık sebebiyle bir türlü faaliyete geçememektedir.

3.2.11.Turizm Fonksiyonu

Türkiye'de giderek artan şehirleşme ve yaşam koşulları, beraberinde turizm aktivitelerine katılımı, bir ihtiyaç haline getirmektedir. Bu nedenle, turizm bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sektör halini almıştır (Özdemir, 2006, s.35). Turizm sektöründe yapılan her türlü harcama, turizmden sağlanan gelir, ekonomide bir hareketlilik oluşturmakta ve bölge ekonomilerini olumlu yönde etkilemektedir (Çetin, 2010, s.181). Turizmin olumlu etkileri sadece ekonomi üzerine olmayıp, sosyal ve çevresel etkileri de bulunmaktadır. Turizmin bu olumlu etkilerinden dolayı her geçen gün önemi artmaktadır (Ballı, 2012, s.332-339). Turizmin ülkelere başlıca olumlu ekonomik etkileri; gelir yaratıcı, istihdam yaratıcı, bölgelerarası dengeli kalkınma, altyapı ve üstyapı yatırımları, ödemeler dengesi ve diğer ekonomik sektörlere katkısı olarak sıralanabilir (Kozak, Akoğlan ve Kozak, 2011, s.79). Turizmin ülkelere olumsuz ekonomik etkileri ise; dışalım eğilimindeki artış, yabancı işgücü gereksinimi, mevsimlik dalgalanma, enflasyonist baskı, turizme aşırı bağımlılık ve fırsat maliyeti olarak görülmektedir (Kozak, Akoğlan ve Kozak, 2011, s.87).

Silopi'de turizm olarak çok fazla gelişme göstermemiştir. Ancak turizm daha çok iş ağırlıklı, günübirlik olarak gerçekleşmekte daha çok Irak ve komşu illerden gelmektedir. Geceleme ve konaklama süresi kısa olan bu turistik faaliyetlerin bölge ekonomisine katkısı da oldukça düşüktür. Turizm gelişiminin düşük olmasının yanı sıra gelişimini engelleyen unsurlar ise terör faaliyetlerinin sıkça yaşanması, pazarlamanın düşük olması ve turizm yönelik farkındalığın az olmasıdır. Ancak bütün olumsuz durumların aksine turizm potansiyelin artıracak güçlü yönler bulunmaktadır. Bunlar;

- Turizm için bölgenin ucuz olması
- Bozulmamış bir doğaya sahip olması ve endemik türlerin sayıca fazla olması
- Kültür ve inanç turizmine bağlı kaynakların bulunması
- Komşu ülkelere ulaşım ve kültürel açıdan yakınlık
- Ulaşım kolaylığı ve halkın misafirperver olması güçlü yönlerdir.

Ancak başta terör faaliyetleri olmak üzere, tanıtım yetersizliği, turizm bilinci oluşmaması ve kamu özel kurum kuruluşlarının ilgisizliği, bölgede turizmin güçsüz yönleri olarak söylenebilir.

Siirt, Mardin, Hakkâri yöresinden ortak bir kesit içeren Silopi şehrinde bulunan kültürel değerler şöyle sıralanabilir:

Fotoğraf 31: Tarihi Silopi Köprüsünden Bir Görünüm

Kaleler: Said Bey Kalesi: 1800 yıllarında Bedirhan Bey zamanında yapılmıştır Bedirhan Bey'in amcaoğlu Said beyin yaptırdığı söylenir. Said Bey Kalesi beyaz kalker taştan yapılmış bir sura sahiptir. Kapısı 2 m' dir. İçinde bir köşk ve su sarnıcı vardır.

Kasırlar: Neşet Ökten kasrı: Silopi şehrinde bulunmaktadır. Tellioğulları kasrı: Görümlü beldesinde bulunmaktadır.

Fotoğraf 32: Tellioğulları Kasrı Bir Görünüm

Fotoğraf 33: Süleyman Ağa Kasrı Görünüm

Köprüler: Nerdüş Köprüsü: Cizre-Silopi yolu üzerinde Nerdüş Çayı'nın üstünde yapılmıştır. Yeni bir köprüdür.

Habur Köprüsü: Habur suyunun virajlı ve geçişli olması nedeniyle Habur köprüsü denilmiştir. Irak ile Türkiye geçişini sağlayan bir köprüdür. Habur sınır kapısının geçiş noktası olması sebebiyle önemli ve stratejik bir köprüdür.

Surlar: Said Bey Kalesi Suru: Silopi şehri Aktepe köyü civarında Said Bey Kalesi etrafına çekilmiş surdur. Birçok taşları çevre düşmanları tarafından tahrip edilmiş ve yuvarlanmıştır.

İlçe, Suriye ve Irak sınırlarında olup, bulunduğu konum itibariyle her zaman jeopolitik bir öneme sahip olmuştur. Binlerce yıllık tarihi ile ilk olarak devlet kuran kavimlerin ve medeniyetlerin beşiği olmuştur. Yüzyıllardır insanların ve doğanın tahribine uğramasına rağmen, günümüze kadar varlığını korumuş, eski medeniyetlere ait çok sayıda kültürel eserlerimiz bulunmaktadır.

Cudi Dağı: Çeşitli kaynaklarda Şırnak'ın güneyindeki Cudi Dağı'ndan Nuh'un Gemisinin karaya oturduğu yer olarak bahsedilmektedir. Halk dilindeki yaygın söylenceye göre Şırnak'ın güneyindeki dağdan inen Nuh Peygamber ve oğulları burada yeniden yaşama başlamışlardır. Kuran'ı Kerim' in Hud Suresi 44. ayetinde ve Tevrat'ın Aremi dilindeki eski tefsirlerinde, pek çok gezgin, tarihçi ve tefsircinin yapıtlarında Nuh'un gemisinin Cudi üzerinde durduğu yazılmaktadır. Nuh'un mezarının Cizre'de bulunması, Şırnak'a bir zamanlar Şehr-i Nuh denmesi, Cizre Surlarının gemi biçiminde olması da buna kanıt olarak gösterilmektedir. Zirvenin altında 500 m^2lik bir düzlük Sefine (Gemi) adıyla anılmakta ve Nuh'un gemisinin burada olduğuna inanılmaktadır. Bu durak yerinin etrafı bir-iki metrelik taş bir duvarla çevrilidir. Çeşitli kaynaklarda buranın Nuh'un yaptırdığı bir ibadet yeri olduğu ve daha sonra Hıristiyanlığın yayılmasıyla burada Deyr-El Cudi diye anılan bir kilisenin bulunduğu yazılmaktadır.

Sefine'den batıya doğru ilerlendiğinde iki taş örgü sarnıç ve doğal kuyular görülmektedir. Sefine'nin güneydoğusuna gidildiğinde Çılmire adı verilen yerde çeşitli kabartmalar, taş heykeller ve Asur kralı Sanherib'e ait bir kitabe mevcuttur. Doruğa yakın noktadaki mağarada at ve hayvan kabartmalarıyla yerli ve yabancıların ilgisini çekmektedir. Her yıl Cizre, İdil, Şırnak, Silopi, Uludere ve Eruh ile civar köylerden gelenler, haziran ve temmuz aylarında Cudi Dağı'na çıkıp ibadet etmektedirler.

Fotoğraf 34: Tarihi Silopi Kilisesinden Bir Görünüm

Silopi'de genel olarak birçok kilise, ören yerleri, türbeler gibi bir dini kültüre hitap etmesi sebebiyle büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Ancak turizm gelişimi için tarihi değerleri ve zengin doğal turizm geliştirecek bir plan çıkarmak gerekmektedir. Çekiciliklerin tanınması sağlanarak bunların turizm amacıyla kullanılması ve ekonomik gelir elde edilmelidir. Bu kapsamda konaklama tesislerinin standartlarının yükseltilmesi, ulaşım alt yapısının geliştirilmesi Silopi ekonomisi farklı bir alternatif oluşturduğu gibi ticaret ve tarım dışında farklı bir gelirin olmasını sağlar.

3.3. Fonksiyonel Arazi Kullanımı

Şehir ve kır yerleşmelerinin tasnif edilmesinde kullanılan kriterlerden birisi de planlamadır. Mekândan en iyi şekilde yararlanmayı amaç edinen planlar, şehrin gelecekteki gelişimini de ana hatlarıyla gösterir. Bu planlarda ne kadar araziye ihtiyaç duyulacağı şehrin nüfus özelliklerine, ekonomik yapısına ve toplumsal etkinliklerin yoğunluğuna bağlıdır. Şehir içi arazi kullanımındaki farklı özellikler, yerleşmenin şehirleşme sürecini belirlemede de önem taşır. Çünkü her şehirsel fonksiyon gelecekteki gelişme yönüne ve büyüklüğüne göre belirli miktarda şehirsel toprağa gereksinim duyar. Ülkemizin küçük şehirlerinde arazi kullanışı, bütün fonksiyonların genellikle merkezi bir sahada yoğunlaştığı iş ve ticaret merkezi ile konut sahası olmak üzere iki kullanış alanı ile sınırlı kalmaktadır (Doğanay, 2006, s.111).

Çalışma alanın genel arazi kullanımı Landsat uydu görüntüsünden sınıflandırılarak elde edilmiştir. Elde edilen verilere göre kuru tarım alanlarının çok fazla olduğu görülmektedir.

Silopi şehrinde iklim şartları nedeniyle yağışların az olması ve yaz aylarındaki aşırı sıcaklık nedeniyle ormanlar şehrin kuzey kesimdeki dağlık alanlarda bulunmaktadır. Tarım müdürlüğü verilerine göre %35 oranında orman alanları görülmektedir. Uydu görüntüleri kontrollü sınıflandırma sonucunda elde ettiğimiz veriler neticesinde araştırma sahamızdaki orman alanların %9' luk bir alana sahiptir. Bunun nedeni ise her ne kadar orman varlığının %35 olarak görülse de nitelik bakımından çok zayıf olduğu ve bozuk olduğunu söylemek mümkündür. Bu ormanlık alanlar daha çok Cudi ve Zehir Dağlarında bulunmaktadır. Bu bölgedeki orman varlığı ekseriyetle meşe ağaçlarından oluşmaktadır. Yükseklere doğru çıkıldıkça derin vadilerde çınar ve ceviz ağaçları da yer yer görülür. Orman varlığı açısından çalışma sahası ve yakın çevresi zengin değildir. Özellikle yöre insanını bilinçsiz kullanımı ve yaz aylarındaki sıcaklar nedeniyle orman yangınları çıkması bu bölgedeki orman varlığını ciddi bir şekilde tehdit etmektedir.

Harita 28: Silopi'nin Genel Arazi Kullanımı (2019)

Tablo 31: Silopi'nin Arazi Kullanımı Tablosu

Arazi Sınıfları	Alan (Hektar)	Yüzde(%)
Kuru Tarım	7386	41.09
Karışık Tarım	1045	5.81
Sulu Tarım	1501	8.34
Doğal Mera	6362	35.39
Orman	27	0.15
Yerleşim	1652	9.19

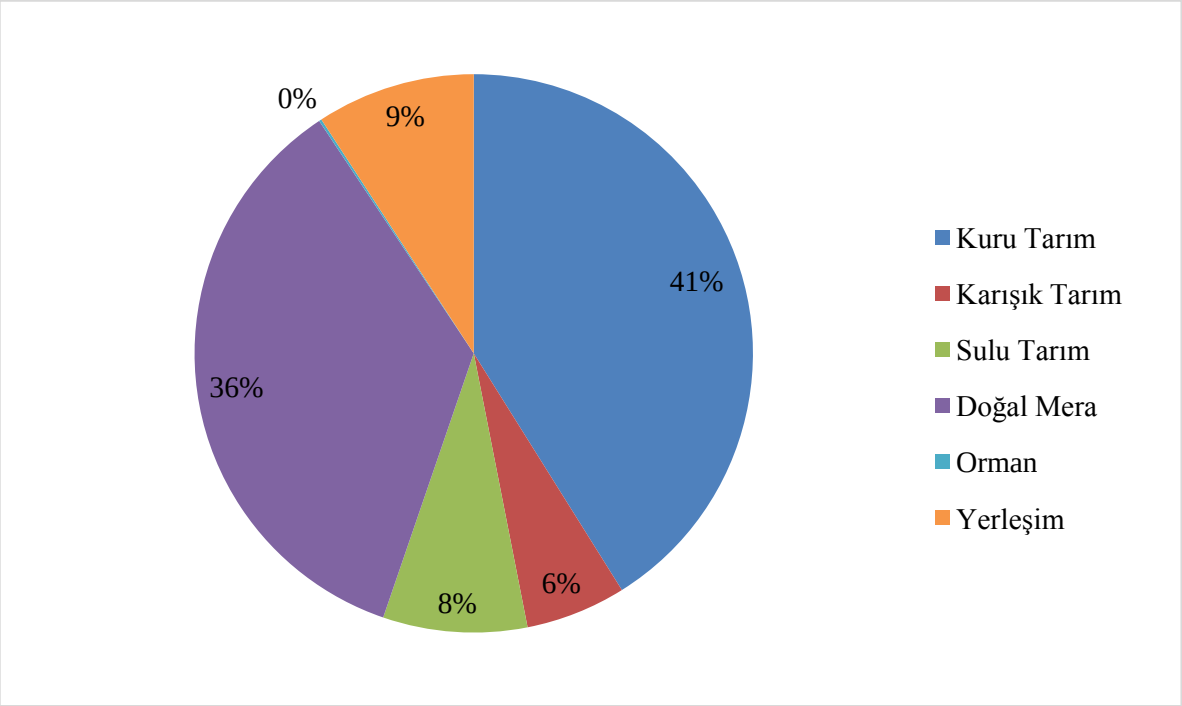

Grafik 21: Silopi'nin Arazi Kullanımı

Genel arazi kullanım haritasına bakıldığında şehir genelinde araziyi ikiye bölmek mümkündür. Özellikle Üçağaç, Dedeler, Özgen ve Çardaklı yerleşmelerinden bir çizgi çekerek araziyi iki şekilde incelemek mümkündür. Burada ova da kalan kısmın neredeyse tamamında kuru tarım yapılmaktadır. Akarsu kenarlarında ise kısmi olarak sulu tarım yapılmaktadır.

Şehrin kuzeyine doğru gidildikçe yer şekillerinin değişmesine bağlı olarak arazi kullanımı da değişmeye başlamıştır. Yer yer doğal mera alanlarıyla kaplı olan yerler görmek mümkündür. Dağların zirve kısımlarına çıkıldıkça kullanılmayan alanlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca geniş mera alanlarının olması bu alanlarda küçükbaş hayvancılığın gelişmesine neden olmuştur. Doğal mera alanları %22'lik bir alana denk

gelmektedir. Kuru tarım alanları %32'lik oranla en fazla yer kaplayan alanlardır. İlçe genelinde yerleşmeler %9.7 yer kaplamaktadır. Sulu tarım alanları %10, orman alanları %9 ve çıplak kayalık alanlarla kullanılamayan alanlar %2'lik bir alan kaplamaktadır.

3.4. Silopi'nin Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri

Genelde ekip-dikme şeklindeki bir tarımsal ekonomik yapıya sahip kır yerleşmeleri ile çok çeşitli ekonomik faaliyetlerin bir arada yürütüldüğü şehir yerleşmelerinin ayırt edilmesi hususunda farklı kriterler dikkate alınmaktadır. Kır ve şehir ayrımında olduğu gibi şehirlerin kendi içindeki tasnifi esnasında da kullanılan kriterlerin içeriğinde, ülkelerin koşullarına göre bazı değişiklikler gözlenmektedir (Göney, 1984, s.139). Yerleşmelerin şehirsel veya kırsal alanda olduklarını belirleyen en önemli durum nüfus kriteridir (Tanoğlu, 1954, s.68).

Bir şehrin büyüklüğü ve önemi, genellikle onun etki sahasının genişliği ile doğru orantılıdır. Çünkü şehirler, birçok açıdan etki sahasındaki yerleşmelerin merkezi durumundadırlar. Şehir yerleşmelerinin merkeziyet gücü de büyük ölçüde, buralarda toplanmış olan fonksiyonların çokluğuna ve çeşitliliğine bağlıdır (Gottmann, 1976, s.5-6).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sahası olan Silopi; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alırken, kuzey ve kuzeydoğudaki toprakları ise Doğu Anadolu Bölgesinde kalmaktadır. Bir tarım ve hayvancılık kenti olarak kurulan şehir, uzun yıllar boyunca bu fonksiyonlarını devam ettirmiştir. Gürcü deresi şehrin kuruluş yerini oluşturmuştur. Ulaşım gelişmesi ve Habur sınır kapısının devreye girmesi şehrin etki alanını genişletmiştir. Verimli bir tarımsal alan olması sebebiyle kurulduğu ilk dönemlerden günümüze kadar Silopi önem kazanmıştır. Osmanlı döneminde bir nahiye olan şehir 1960 yılında ilçe statüsü alarak Mardin iline bağlanmıştır. İlçe statüsü aldıktan sonra şehrin yönetim fonksiyonu oluşmaya başlamış ve bu da çevreden Silopi şehrine yönelik olan kalıcı göçleri artıran sebeplerden biri olmuştur. 1960 yılında 957 olan nüfus 1980 yılında 6,811 ve 1990 yılında 23,430 yükselen nüfus esas sıçramayı bu tarihten sonra yapmıştır. Nitekim 2000 yılına gelindiğinde nüfus 51,199 kişiye ulaşmıştır. Bunun sebepleri arasında ilk olarak güvenlik sebebi ile kırsal bölgedeki alanların tahliye edilmesi ve bu nüfusun şehir merkezine yerleşmesidir. Nüfusun bu şekilde hızla artmasında bir diğer önemli sebep ise Habur sınır kapısının 1990-2000 yılları arasında devreye girmesi ve ticari anlamda bir canlılık kazandırmasıdır. Silopi'de yaşanan ticari faaliyetlerdeki canlılık şehri bir çekim merkezi haline getirmiştir. Şehirdeki önemli sanayi tesislerinden biri olan BOTAŞ 1992 yılında devreye girmiştir. Sulama imkânlarının gelişmesine bağlı olarak bölgede mısır ve pamuk başta olmak üzere sulanabilen ürünlerin ekimine yönelmeler olmuştur. Bu yönelmelerin bir sonucu olarak çırçır fabrikaları ve küçük ölçekte tekstil atölyeleri kurulmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler Silopi'de ekonominin canlanmasına ve sermaye birikimini sağlamıştır. Bu da kırsal kesim için şehrin bir cazibe merkezi olarak görülmesine ve göçlere neden olmuştur. Sermaye birikimi paralel olarak şehirdeki sosyokültürel değişimler Silopi şehrinin büyümesini daha da hızlandırmıştır. Şehirde yer alan Devlet Hastanesi, çeşitli eğitim kurumları ve ticari iş yerleri sadece Silopi'de yaşayanlara değil aynı zamanda yakın çevresindeki kırsal yerleşmelerinde yaşayan nüfusa da hizmet vermektedir. Bu gelişmelerle beraber Silopi şehri, ilk olarak kuzey-güney doğrultusunda ve daha sonra ise Yenişehir ve Şehit Harun Boy mahallelerine doğru yatay yönde gelişme göstermiştir. Doğal faktörlere bağlı olarak şehrin kuzey yönlü gelişimi oldukça zayıftır. Nedeni ise kuzeye doğru yükselti ve eğim değerlerinin kademli olarak artış göstermesidir. Şehrin ilk nüvelerini Karşıyaka ve Yeşiltepe mahalleleri oluşturmakta olup yoğun bir yapılaşma söz

konusudur. Dolayısıyla nüfusun büyük bir kısmı, ticari işyerleri, kamu binaları ve eğitim tesisleri bu iki mahallede toplanmıştır. Ancak süreç içinde şehrin nüfusunun artması ve yönetimsel yeni yapıların kurulmasını zorunlu hale getirmiştir. Yerleşme elverişli alanların yüksek olmasına karşın şehrinde yeşil alanlar, spor alanları ve sosyal tesis alanları yetersizdir. Aynı zamanda verimli tarım ovalarının da yerleşmeye açılması ve bu alanlarda kaçak yapılaşmanın yoğun olması en önemli sorunlardan bir tanesidir. Ticarethanelerin kurulması amacı ile alt katı ticari faaliyet alanı, üst katı ise ev olarak kullanılan yapılaşma örneklerine Silopi-Habur yolu üzerinde sıkça rastlamak mümkündür. Bu tarımsal verimi azalmasına neden olmakla beraber aynı alana yakın noktalarda yeni yapılaşmalar için de teşvik edici olmaktadır. Bu doğrultuda birtakım önlemlerin alınması ilçe tarımsal üretiminin sürekliliği sağlayacaktır.

Silopi tarım dışı fonksiyonların geliştiği bir şehir yerleşmesidir. Nüfusun büyük bir kısmı geçimini ticaret ve ulaşım fonksiyonundan sağlamaktadır. Ulaşım fonksiyonu geçmişten günümüze Silopi'nin ana yol güzergâhında olmasından dolayı hep ön planda olmuştur. Ancak ticaret fonksiyonu da ulaşım fonksiyonundan ayrı düşünülemez. Silopi'deki ticari fonksiyon, daha çok perakende ticaretin geliştiği küçük dükkânlar, küçük sanayi atölyeleri ve sınır ticaretine dayanmaktadır. Habur sınır kapısının 20 milyar dolara yaklaşan ticari hacmi Silopi'nin günümüzdeki varlığını sınır ticaretine bağlamak yanlış olmaz. Habur sınır kapısının dönemsel olarak ticaret hacmi azalmaktadır. Bunun sebepleri arasında; dönemsel olarak yaşanan kur farklarının olması, Türkiye-Irak arasında yaşanan politik gerilimler etkili olmaktadır. Sınır ticaretinin sekteye uğradığı dönemlerde farklı ekonomik alternatiflerin de azlığından dolayı Silopi'den Mersin, Antalya ve İstanbul başta olmak üzere çeşitli şehirlere göçlere neden olmaktadır. Bu göçlerin büyük bir kısmı geçici olmakla beraber Mersin ve İstanbul'a daimi göçlere de neden olmaktadır. Bu nedenle Habur sınır kapısının dışında farklı alternatiflerin belirlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Verimli tarım ovalarına sahip olmasından dolayı özellikle bu alanların yerleşmeye açılmasının engellenmesi, sulamalı tarım geliştirilmesi, çiftçinin bilinçlendirilmesi yapılması gerekenlerin başında gelmektedir. Ticari fonksiyona ek olarak modern anlamda hayvancılık faaliyetlerini geliştirmek önem arz etmektedir. Çünkü hayvancılık faaliyetleri tamamen mera sistemine dayalıdır. Bu durum hayvanların et ve süt verimlerinin yeterli seviyede olmamasına neden olmaktadır. Ayrıca mera hayvancılığında da iklim ön planda olduğundan, yağışın yetersiz olduğu yıllarda

hayvan sayısında ve hayvansal ürünlerde azalma yaşanacaktır. Yörede besi ve ahır hayvancılığının geliştirilmesi bu olumsuzlukları ortadan kaldırabilir ve yeni istihdam alanlarının sağlanmasında kolaylıklar sağlar.

Silopi şehrine yönelik olarak gerçekleşen göçler, konut ihtiyacı başta olmak üzere birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Şehrin Yeşiltepe ve Karşıyaka mahallelerinde konut alanlarının yetersiz olması, arsa fiyatları ve konut fiyatları yükselmesine neden olmuştur. Verimli tarım arazilerinin istila edilmesi engellenmesi ve konut probleminin halledilmesi amacıyla şehrin dikey yönde büyümesi planlanmalıdır. Böylece tarım arazilerinin korunması sağlanırken konut sorununun da ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

Bütün bunlardan hareketle, nüfusun artmasına bağlı olarak Silopi şehrinde meydana gelen büyüme, sosyal ekonomik yapıda bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Çarpık kentleşme, katı atık sorunu, kanalizasyon ve alt yapı sorunları, park ve yeşil alanların sınırlı olması, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği, amaç dışı arazi kullanımı gibi sorunlara neden olmuştur. Bu nedenle şehir planı, fiziki ve teknik planlama ile ekonomik planlamayı içermelidir. Bu planlama çalışmaları yapılırken şehrin beşeri coğrafya özellikleri kadar doğal çevre özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Böylelikle gelecekte doğabilecek şehirsel problemler önceden tespit edilir ve büyüme bu doğrultuda gerçekleşir.

Habur sınır kapısının ticari hacminin büyümesi şehrin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Örneğin şehir merkezindeki perakende satış mağazaları ve küçük sanayi atölyelerini de doğrudan etkileyecektir. Silopi kayıtlı şirketlere bu anlamda sağlanacak çeşitli ihracat kredileri, gümrükleme kolaylıkları ve çeşitli teşvikler ile sağlanabilir. Tüm bunlarla birlikte Silopi'nin geleceği için başta yerel yönetimler olmak üzere; sivil toplum kuruluşları ve halkın üzerinde durması gereken fonksiyonlardan biri de sanayidir. Şehirde sanayileşme 1990 yılından sonra küçük atölyeler olarak başlamıştır. Üretim genellikle bu küçük sanayi tesislerinde yapılmaktadır. Sanayi Bakanlığının kredi desteği ile kurulan başta tekstil olmak üzere üretim yapan küçük işletmeler mevcut olsa da gerek kapasite ve gerekse üretim miktarları sınırlı kalmaktadır. Büyük sanayi fabrikalarına yönelik yatırımlar ise istenen düzeyde değildir. Özellikle yörenin genel iş adamları yatırımlarını daha çok büyük şehirlere (Mersin, Gaziantep, İstanbul) yapmaktadır. Bu durum iş imkânlarının sınırlı kalmasına sebebiyet vermektedir. Çeşitli

teşvik ve yönlendirmeler yoluyla bölge iş adamları başta olmak üzere yatırımcıların bölgeye çekilmesi sağlanmalıdır. Böylece yörede yaşayan insanların geçim kaynaklarının sadece Habur Sınır kapısına bağlı olmayacağına; daha çok istihdam alanlarının yaratılmasına imkân sağlanacaktır. Silopi yıllık güneşlenme süresinin yüksek olması ve şehrin güney yamaçta kurulması aynı zamanda büyük bir güneş enerjisi potansiyeli taşımaktadır. Şehrin tarımsal açıdan daha az yararlanılan kuzey topraklarına yönelik yapılacak bir güneş enerjisinden elektrik üretim projesi özellikle kış aylarında yaşanan elektrik sorununa çözüm oluşturacaktır. Bunun yanı sıra üretim fazlası ticari amaçla Irak satılması da olanak dâhilindedir.

Silopi'de ilk ve ortaöğretim yönelik okulların sayısı her geçen yıl artan nüfusa bağlı olarak artış göstermektedir. Ancak okullaşma oranı hala tümüyle ihtiyaca yetecek düzeyde değildir. Şehirde yer alan Şırnak Üniversitesi Silopi Bankacılık Meslek Yüksekokulu şehrin gelişiminde yeteri kadar etkin değildir. Bu durumun ortaya çıkmasında sosyal yapı ve konaklama yetersizliği öne çıkmıştır. Sorunun çözümüne ilişkin barınma imkânlarının arttırılması ve buranın eğitim açısından bir cazibe merkezi haline getirilmesi şehirsel gelişime katkı sunacaktır. Silopi aynı zamanda tarihi ve kültürel dokusu ile birlikte doğal güzellikleri harmanlandığı bir yaşam alanıdır. Yörenin kuzeyindeki Cudi Dağı hem bir doğal güzellik alanı, hem de inanç turizmi açısından önemli bir yere sahip olan topoğrafya harikasıdır. Bazı kaynaklarda Nuh'un Gemisinin karaya oturduğu yer olarak gösterilmektedir. Özellikle sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler tarafından iyi bir tanıtımla inanç turizmindeki yeri arttırılabilir.

Sonuç olarak Silopi şehirsel kuruluş ve gelişiminde en önemli rolü ulaşım ve buna bağlı olarak gelişen ticaret fonksiyonu olmuştur. 1960 yılından sonra idari merkez olması yakın çevreden Silopi şehrine doğru göçlere neden olmuş ve şehirsel gelişimin hızlanmasını sağlamıştır. 1990-2000 yılları arasında Habur sınır kapısının devreye girmesi, BOTAŞ kurulması ve ticaretin canlanması şehirleşme sürecini hızlandıran temel faktörler olmuştur. Şehirdeki ekonomik yapıyı yönlendiren esas unsur ulaşım ve ticaret fonksiyonlarıdır.

KAYNAKÇA

1996 Yılında Şırnak (1990). Şırnak İli ve İlçeleri Geliştirme Vakfı Yayını No: 1, Şırnak.

Akdemir, İ. O. (2004) *Gölbaşı ilçesi'nin (Adıyaman) beşerî ve iktisadi coğrafyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Akgür, Z. Ç. (1997). *Türkiye'de kırsal kesimden kente göç ve bölgelerarası dengesizlik (1970-1993)*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Akkayan, T. (1971) İller arası göçler. *İ.Ü. Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi*, (1), 59-87.

Akman, Y. (1995). *Türkiye orman vejetasyonu*. Ankara: A. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi.

Akpınar, E. (2007). *Şiran ilçesi'nin coğrafyası*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Alaçık, N. ve Erkal, T. (1979) Bölge planlamasında jeomorfoloji ve köykentler. *Jeomorfoloji Dergisi*, (8), 85-104.

Altınbilek, M. S. (1990). *Üzümlü'de (erzincan) nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Altınlı, İ. (1957). Enver, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun jeolojisi. *Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Coğrafya Araştırma Dergisi*, (3-4), 109-138.

Altınlı, İ. (1966). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun jeolojisi (İkinci Kısım), *Maden Tetkik Arama Enstitüsü Dergisi*, No 67.

Anonim, (2017a). Silopi'nin tarihçesi. Silopi Kaymakamlığı, Şırnak. http://silopi.gov.tr/ilcemiztarihi. Erişim tarihi: 20.09.2017.

Anonim, (2017b). Silopi'nin coğrafik özellikleri. Silopi Belediyesi, Şırnak. http://www.silopi.bel.tr/silopi-tarihi-14p. Erişim tarihi: 20.09.2017

Ardos, M. (1995). *Türkiye ovalarının jeomorfolojisi*. Çantay Kitabevi, İstanbul.

Arınç, K. (1995). Geçmişteki önemi azalmış kent yerleşmelerine bir örnek: bitlis. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (1), 67-96.

Arınç, K. (2000). Ulaşım coğrafyası bakımından bir inceleme: rahva düzlüğü ve çevresi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (3), 25-46.

Arınç, K. (2011). *Türkiye'nin iç bölgeleri, biyosfer araştırmaları merkezi coğrafya araştırmaları serisi*, Erzurum.

Arlı, A. (2005). Cumhuriyet döneminde Türkiye'de şehirleşme ve gecekondu araştırmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *3*(6), 283-352.

Atalay, İ. (2015). *Türkiye'nin ekolojik koşullarına göre arazi kabiliyet sınıflandırması*. İzmir: Meta Basım ve Matbacılık.

Atalay, İ. ve Mortan, K. (2003). *Türkiye bölgesel coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Ateşmen, M. (1968). *Tatvan'ın beşeri coğrafya etüdü*. Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul.

Avcı, S. (1993). *Türkiye'de Şehir ve Şehirli Nüfusun Dağılışı*. Türk Coğrafya Dergis, sayı: 28, İstanbul.

Başol. K, Durman. M. ve Önder. H. (2007). *Doğal kaynakların ve çevrenin ekonomik analizi*. İstanbul: Alfa-Aktüel Kitabevi.

Bayrakdar, C. (2019) *Türkiye jeomorfolojisi neotektonik ders notları*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, İstanbul.

Bayraktar, E. (2006) *Gecekondu ve kentsel yenileme*. Ankara: Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları.

Beer, H. (1983). *Güneydoğu türkiye üst kretase fosfat bölgesinin paleocoğrafyası ve fasiesi*, Ankara: Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Yayını.

Bulut, İ. (1998) *Şehir Coğrafyası Açısından Sorgun*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları.

Çağlayan, A. ve Bozkurt Yıldız, A. (2013) Türkiye'de demiryolu güzergahları jeomorfoloji ilişkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 466-486.

Darkot, B. (1954). Türkiye'de coğrafi bölgelerin teşkilinde kriterlerin araştırılması. *İTÜ Şehircilik Konferansları (1963-64)*, (s.31-47), İstanbul.

Denker, B. T. (1970). Silivri'de gelişen şehirsel fonksiyonlar hakkında. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, (17), 93-102.

Doğanay, H. (1983). *Erzurum'un şehirsel fonksiyonları ve başlıca planlama sorunları*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Doğanay, H. (1997). *Türkiye beşeri coğrafyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları No: 2982.

Doğanay, H. (2001). *Türkiye turizm coğrafyası*. Ankara: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Doğanay. (2006). Şehir coğrafyası açısından bir araştırma of. Erzurum: Aktif Yayınevi.

DPT. (2001). *Nüfus, demografi yapısı ve göç özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: DPT Yayını No: 2556.

Elçi, B. (2019). *Cizre ilçesi'nin fiziki coğrafyası.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Emiroğlu, M. (1962). Şehirlerimiz ve başlıca özellikleri. *İller ve Belediyeler Dergisi*, (198), 155-159.

Emiroğlu, M. (1975). Türkiye coğrafi bölgelerine göre şehir yerleşmeleri ve şehirli nüfus. *Ankara Üniversitesi, D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (7), 127-128.

Erinç, S. (1953). *Doğu anadolu coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 572.

Erinç, S. (1977). *Vejetasyon coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 92.

Ertin, G. E. (1993). Bandırma şehrinin fonksiyon alanları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (28), 307-329.

Gernot C. S. (1987). *Türkiye-ırak sınırında, harbol civarında mevcut permien ve mezozoik formasyonlar*. Ankara: Mobil Exploration Mediterranean, Inc.

Göçer, O. (1984). *Şehirlerde ticaret alanları*. İstanbul: İ.T.Ü. Kütüphanesi, Sayı: 1286.

Göney, S. (1977). *Kent coğrafyası: yerleşme coğrafyası*. Cilt I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2274.

Göney, S. (1979). *Türkiye Ziraatının Coğrafi Esasları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları

Göney, S. (1984). *Şehir coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2274.

Gümüştepe, F. (1993). Edremit şehri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (28), 189-215.

Güner, İ. (1997). Iğdır'ın kentsel fonksiyonları ve fonksiyonel sınıflandırmadaki yeri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (32), 79-98.

Güneş, H. (2017). *Silopi Tarihi Üzerine Notlar*. Şırnak: Şırnak Üniversitesi Üç Ülke Kavşağında Silopi Sempozyum Bildirgesi (89)

Güney, S. (1977). *Şehir coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları.

Gürbüz, O. (1994). *Van gölü çevresinin coğrafyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gürsoy, G. R. (1973). Türkiye'nin tabii yolları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (26), 24-33.

Hoşgören, M. Y. (1998). *Jeomorfolojinin Ana Çizgileri I*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Kalelioğlu, E. (1980). *Şehir coğrafyası bakımından van*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Karaboran, H. H. (1984). *Nüfus coğrafyası*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Ders Notları.

Karaboran, H. H. (1989). Şehir coğrafyası ve şehirsel fonksiyonlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(1),81-82.

Karakaş, E. (1996). *Merkezi fonksiyonları açısından Ağın-Arapkir ve Kemaliye ilçeleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Keleş, R. (1970). Türkiye'de şehirleşme eğilimleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 25*(4)

Kırımhan, M. (1995). *Malatya'nın şehirsel fonksiyonları ve ekonomik faaliyetleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Koca, H. (2005). *Kuruluşu, gelişmesi ve fonksiyonları özellikleri yönünden Dörtyol şehri.*İstanbul: Aktif Yayınevi.

Koçman, A. (1993). *Türkiye iklimi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 72.

Kozbe, G. ve Akarcan, G. (2008). *Uygarlıklar kavşağında Cizre-Silopi ovasının erken tarihi, üç ülkenin kavşağında Silopi.* Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Şırnak Üniversitesi Yayınları No: 20, s. 48-49, Şırnak.

Köse, A. (1997). *İvrindi ve çevresinin coğrafi etüdü*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 837.

Kurtkan, A. (1964). *Şehirleşen erzurum ve sosyal mobilite*. İstanbul: Tortum Kalkınma Demeği Neşriyatı No: 5.

Mortan K. (1998). *TOBB şırnak ili gelişme stratejisi*. Ankara.

Öcal, T. (1995). *Karaisalı şehir coğrafyası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özçağlar, A. (1994). Zile'nin kuruluşu, gelişmesi ve bugünkü fonksiyonel özellikler. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafya Dergisi*, (3), 219-243.

Özçağlar, A. (1997). *Türkiye'de belediye örgütlü yerleşmeler (kasabalar-şehirler)*. Ankara: Ekol Yayınevi.

Özçörekçi, H. (1994). Anadolu'da Küçük Şehir Araştırmaları. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,71.

Özdemir, Ü. (1998). *Beşeri ve iktisadi coğrafya açısından bir araştırma: safranbolu platosu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Özdeş, G. (1974). *Şehir Bölgeleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehirsel Bölgeler ve Ulaşım Kürsüsü Yayınları No: 1.

Özgüç, N. (1984). *Beşeri Coğrafya'da Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2511.

Özgüç, N. (1998). *Turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Özgür, E. M. (1996). İl ve ilçe merkezlerimizin faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı bakımından sınıflandırılması. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (5), 53-71.

Özgür, E. M. (2010). *Nüfusun coğrafi analizi*. Ankara: Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Bölgesel Coğrafya Anabilim Dalı, Coğrafya Bölümü Ders Notları.

Öztürk, N. (2006). Türkiye'de sınır ticaretinin gelişimi, ekonomik etkileri, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(3),108.

Sergün, Ü. (1975). *Beşeri coğrafya açısından bir araştırma: uluova*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 82.

Sevin, V. (1989). Urartulara ait dünyanın en eski karayolu. *Anadolu Araştırmaları* (s. 47-56), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Silopi İlçe Kaymakamlığı.

Silopi İlçe Tarım Müdürlüğü.

Somuncu, M. (2005). *Aladağlar yaylacılık ve dağ göçebeliği konusunda bir araştırma*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Soykan, F. (1989). *Salihli kent coğrafyası*. Manisa: Salihli Belediyesi Kültür Yayınları No: 2.

Sözer, N. (1968). Erzurum'da şehirleşme hareketleri ve gecekondu problemi. *Türk Coğrafya Dergisi*, (24-25), 198-218.

Şırnak Envanteri (1990). Şırnak.

Tandoğan, A. (1998). *Demografik temel kavramlar ve türkiye nüfusu*. Trabzon: Eser Matbaası.

Tanoğlu, A. (1954). İskân coğrafyası: Esas fikirler, problemler ve metot. *Türkiyat Mecmuası*, *XI*(27-28), 1-32.

Tanoğlu, A. (1954). Nüfus ve Yerleşme. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 45.

Timor, A. N. (1997). Orta büyüklükteki şehirler ve taşıdıkları önem. *Coğrafya Bölümü Dergisi*, (5), 83-101.

Tolun-Denker, B. (1976). *Şehir içi arazi kullanılışı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2054.

Toroğlu, E. (2007). Niğde ilinde göç faktörleri ve göçler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, *5*(1), 75-96.

Tuncel, M. (1974-1977). Türkiye'de yer değiştiren şehirler hakkında bir ilk not. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, (20-21), 119-128.

Tuysuz, S. (2010). *Kuruluşu, gelişmesi ve fonksiyonları açısından suluova şehri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Tümertekin, E. (1965). *Türkiyedeki şehirlerin fonksiyonel sınıflandırılması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları.

Tümertekin, E. (1973). *Türkiye'de şehirleşme ve şehirsel fonksiyonlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (1998). *Beşeri coğrafya (İnsan, Kültür ve Mekan)*. İstanbul: Çağatay Kitapevi Yayınları

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2018). *Ekonomik coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitapevi.

Türk Dil Kurumu, (1971). *Tarama sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Unal, Ç. (2004). Ş*enkaya'nın Coğrafi Etüdü*. Erzurum: Aktif Yayınları.

Uslu, O. (1989). Sanayileşme ve kentleşenin getirdiği çevre sorunları, sürekli ve dengeli kalkınma kavramı açısından bir tartışma. *Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı* (29-30 Kasım 1989), Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

Yalçınlar, İ. (1967). Türkiye'deki bazı şehirlerin kuruluş ve gelişmesinde jeomorfolojik temeller. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, *8*, 53-66.

Yazıcı, H. (1995). Şehir coğrafyası açısından bir inceleme: bayburt. *Türk Coğrafya Dergisi*, (30),201.

Raporlar ve Brifingler

İlçe TEDAŞ Müdürlüğü

Mahmut MITLIN, Taner DOĞAN Silopi belediyesi fen işleri dairesi memurları

Silopi Belediyesi envanter verileri

Silopi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2008-2009 Brifing Dosyası

Silopi Meteoroloji İstasyonu Envanter Verileri (Erişim Tarihi 06.02.2019)

Şırnak Meteoroloji İstasyonu Envanter Verileri

T.C. Silopi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2008 – 2009 Eğitim Öğretim Yılı Brifing Dosyası

T.C. Şırnak Valiliği, 2007 İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Şırnak İli Çevre Durum Raporu

TPAO 2008 yıllı yılık raporu, TPAO web sayfası

Türkiye'nin Çevre Sorunları 99, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları Aralık 1998,S341–342,Tablo 14

Dijital Kaynaklar

www.cumhuriyetgazetesi.com

www.facebook.com Silopi'yi tanıyalım

www.FAO.com

www.haber24.com

www.haber3.com

www.MTA.com

www.ntvmsnbc.com.tr

www.silopibelediyesi.com

www.silopihaber73.com

www.silopikaymakamlık.com

www.silopilisesi.com

www.silopimeb.com

www.TPAO.com

www.trt.net.tr

www.TUİK.com

www.vikipedia.com

NOT: Kültürel konu başlıklarında değinilen konuların içeriği ile ilgili Şırnak Kültür Sanat Müdürlüğünün web sayfasından yararlanılmıştır.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yükselti Basamaklarına Göre Alanların Dağılımı 26

Tablo 2: Eğim Derecelerinin Kapladığı Alan 29

Tablo 3: Araştırma Sahasının Eğim Sınıflarının Alansal ve Oransal Dağılımı 29

Tablo 4: Yönlere Göre Kapladığı Alan 31

Tablo 5: Silopi'nin Yıl İçerisinde Ortalama Yağış ve Sıcaklık Tablosu (1995-2018) 34

Tablo 6: Silopi'nin Yıl İçerisinde Aylık Ortalama Sıcaklık Tablosu(1995-2018) . 36

Tablo 7: 1995-2018 Yılları İtibariyle Silopi'nin Yıl İçerisinde Aylık Ortalama Buharlaşma Miktarı 40

Tablo 8: Silopi'nin Ortalama Basınç Tablosu 46

Tablo 9: Silopi'nin Ortalama Nem ve Bulutluluk Tablosu 47

Tablo 10: Silopi Şehrinin Akarsuları İle İlgili Genel Bilgiler 49

Tablo 11: Silopi'nin Yıllara Göre Nüfus Dağılımı Tablosu (1960-2018) 62

Tablo 12: Silopi'nin 2014-2018 Yılları Cinsiyete Göre Doğum Sayıları (Kişi) 69

Tablo 13: Silopi'nin 2009-2017 Yılları Cinsiyete Göre Ölüm Sayısı (Kişi) 70

Tablo 14: Silopi Şehrinin Türkiye Geneli Aldığı ve Verdiği Göç Miktarı (Kişi) .. 73

Tablo 15: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2000) 77

Tablo 16: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2018) 78

Tablo 17: Silopi'nin 2000 ve 2018 Yılı Eğitim Durumu 79

Tablo 18: Silopi'nin Mahalleler Bazında Nüfus Dağılımı (2018) 82

Tablo 19: Silopi'nin Büyükbaş Hayvan Sayısı (Adet) 95

Tablo 20: Silopi'nin Küçükbaş Hayvan Sayısı (Adet) 97

Tablo 21: Silopi'nin Arıcılık ve Bal Üretimi (2019) 99

Tablo 22: Silopi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce Öğretmen Durumu 110

Tablo 23: Silopi Milli Eğitim Müdürlüğünce Öğretmen Branş Dağılımı 111

Tablo 24: Silopi İlçesine Bağlı Okul ve Öğrenci Dağılımı 111

Tablo 25: Silopi Devlet Hastanesi Personel Dağılım Tablosu 114

Tablo 26: Silopi'ye Bağlı Köylerin Yol ve Uzaklık Tablosu 116

Tablo 27: Habur Sınır Kapısından Giriş Çıkış Yapan Araç ve Yolcu Sayısı 117

Tablo 28: Silopi'de Bulunan Şirketler Toplamı (2018) 124

Tablo 29: Şırnak'ın Irak İhracatındaki Payı 128

Tablo 30: Şırnak Irak İhracat Ürünleri 129

Tablo 31: Silopi'nin Arazi Kullanımı Tablosu 139

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Ana Yönler Diyagram Frekansı 32

Grafik 2: Ara Yönler Diyagram Frekansı 33

Grafik 3: Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri 34

Grafik 4: Silopi'nin Yıl İçerisinde Ortalama Yağış (mm) 35

Grafik 5: Silopi'nin Yıl İçerisinde Ortalama Yağış Miktarı (mm) 41

Grafik 6: Silopi'nin Mevsimlere Göre Yağış Dağılımı (%) 42

Grafik 7: 1995-2018 Yılları İtibariyle Silopi'nin Rüzgâr Frekans Grafiği 45

Grafik 8: Silopi'nin Yıllara Göre Nüfus Dağılımı Grafiği (1960-2018) 64

Grafik 9: Silopi'nin 2014-2018 Yılları Cinsiyete Göre Doğum Miktarları (Kişi) . 69

Grafik 10: Silopi'nin 2009-2017 Yılları Cinsiyete Göre Ölüm Sayıları (Kişi) 71

Grafik 11: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2000) 76

Grafik 12: Silopi'nin Yaş Aralığına Göre Nüfus Dağılımı (2018) 78

Grafik 13: Silopi'nin Tarım Alanları Dağılım 92

Grafik 14: Silopi'deki Tarımsal Üretim Miktarları 93

Grafik 15: Silopi'nin Tarım Alanları Dağılım 93

Grafik 16: Silopi'nin 2017 Yılı Tarım Ürünleri Üretim Miktarı (Ton) 94

Grafik 17: Silopi'nin Büyükbaş Hayvancılık Dağılımı (2019) 96

Grafik 18: Silopi'nin Küçükbaş Hayvancılık (2019) 98

Grafik 19: Silopi'nin Kümes Hayvancılığı (2019) 99

Grafik 20: Şırnak'tan Irak'a Yapılan İhracat (Milyon $) 127

Grafik 21: Silopi'nin Arazi Kullanımı 139

RESİMLER LİSTESİ

fotoğraf 1: Silopi Şehri 17

Fotoğraf 2: Cudi Dağına Güneyden Bir Bakış 23

Fotoğraf 3: Cudi Dağı Üzerinde Bir Plato Örneği 24

Fotoğraf 4: Yükselti Ve Eğim Değerlerine Bir Örnek 27

Fotoğraf 5. Şehrin Doğusundaki Telkabin Deresi 49

Fotoğraf 6: Silopi Şehri'nin Güneyden-Kuzeye Genel Görünüşü Ve Cudi Dağı . 56

Fotoğraf 7: Silopi Yenişehir Mahallesinde İnşa Edilen Toki Konutları 57

Fotoğraf 8: Eski Silopi Lisesinden Bir Görünüm 80

Fotoğraf 9: Silopi Lisesinin Günümüzdeki Görünümü 81

Fotoğraf 10: Silopi Şehrinde Ulaşım, Ticaret Ve Hizmet Fonksiyonlarının Gelişmesi 86

Fotoğraf 11: Silopi Şehrinde Küçükbaş Hayvancılığa Bir Örnek 97

Fotoğraf 12: Hastane Caddesinden Bir Görüntü 100

Fotoğraf 13: İpekyolu Caddesinde Bulunan Bankalar 101

Fotoğraf 14: Silopi Adliye Sarayı 102

Fotoğraf 15: Silopi Belediyesi 103

Fotoğraf 16: Silopi Belediyesi 106

Fotoğraf 17: Şehirdeki Anaokulundan Bir Görüntü 107

Fotoğraf 18: Silopi Atatürk Anadolu Lisesi 109

Fotoğraf 19: Silopi Meslek Yüksekokulu 110

Fotoğraf 20: Dicle Ortaokulu 111

Fotoğraf 21: Silopi 2. Aile Sağlık Merkezi 112

Fotoğraf 22: Silopi Devlet Hastanesi 113

Fotoğraf 23: Silopi-Habur Anayolu 117

Fotoğraf 24: Silopi Çevre Yolundan Bir Görünüm 118

Fotoğraf 25: Silopi Şehir Merkezinde Bulunan 2. Caddeden Bir Görünüm 118

Fotoğraf 26: Silopi Sanat Sokağı 120

Fotoğraf 27: İpekyolu Caddesi 121

Fotoğraf 28: Silopi 2. Cadde Bir Görüntü 122

Fotoğraf 29: Habur Sınır Kapısı 125

Fotoğraf 30: Silopi'de Yapılmakta Olan Toki'lerden Bir Görünüm 130

Fotoğraf 31: Tarihi Silopi Köprüsünden Bir Görünüm 133

Fotoğraf 32: Tellioğulları Kasrı Bir Görünüm 134

Fotoğraf 33: Süleyman Ağa Kasrı Görünüm 134

Fotoğraf 34: Tarihi Silopi Kilisesinden Bir Görünüm 136

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Silopi'nin (Şırnak) Lokasyon Haritası 16

Harita 2: Silopi'nin Jeoloji Haritası 19

Harita 3: Silopi'nin Fiziki Haritası 25

Harita 4: Silopi'nin Eğim Haritası 28

Harita 5: Silopi'nin Yön Haritası 30

Harita 6: Silopi'nin Temmuz Ayı Ortalama Sıcaklık Haritası 37

Harita 7: Silopi'nin Ocak Ayı Ortalama Sıcaklık Haritası 39

Harita 8: Silopi'nin Ocak Ayı Ortalama Yağış Haritası 43

Harita 9: Silopi'nin Temmuz Ayı Ortalama Yağış Haritası 44

Harita 10: Silopi'nin Hidrografya Haritası 48

Harita 11: Silopi'nin Büyük Toprak Grupları 51

Harita 12: Silopi'nin Arazi Kabiliyet Sınıfı 53

Harita 13: Kat Sayıları Yoğunluğu 58

Harita 14: Silopi Şehrinde Binaların Oluşturduğu Yoğunluk Düzeyi 59

Harita 15: Silopi Şehir Merkezinde Binaların Kat Durumlarına Göre Yayılışı ... 60

Harita 16: Silopi Şehrinin Gelişim Yönü 61

Harita 17: Silopi'nin Tarihi Gelişim Haritası 65

Harita 18: Silopi'de Göçün Hareket Yönü 67

Harita 19. Silopi Şehrinin İller Bazında Aldığı Göç (2018) 74

Harita 20. Silopi Şehrinin İller Bazında Verdiği Göç (2018) 75

Harita 21: Silopi Şehrinde Km2'ye Düşen İnsan Sayısının Mahallelere Göre Dağılımı (2018) 83

Harita 22: Silopi'nin Nüfus Dağılımı (2018) 84

Harita 23: Silopi Şehrinin Arazi Kullanımı 89

Harita 24: Silopi'nin Yönetim Fonksiyonu (2019) 104

Harita 25: Silopi'de Okulların Dağılım Haritası (2019)..... 108

Harita 26: Silopi'nin Ulaşım Haritası 119

Harita 27: Silopi'nin Ticaret Fonksiyonu (2019) 123

Harita 28: Silopi'nin Genel Arazi Kullanımı (2019)..... 138

ÖZGEÇMİŞ

İsa KÖSEN, 26.08.1989 yılında Silopi'de doğdu. İlköğrenim ve liseyi aynı kentte okumuştur. Üniversite eğitimine 2008 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine başlamış olup 2013 yılında bitirmiştir. Aynı yıl Karabük Üniversitesi'nde pedagojik formasyon eğitimi almıştır. KÖSEN, 2016 yılından beri Coğrafya öğretmeni olarak çalışmaya devam etmektedir.